

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
İSLAM HUKUKU BİLİM DALI

İSLAM HUKUKUNDA EVLİLİKTE KEFÂET KONUSUNDA
İLERİ SÜRÜLEN GÖRÜŞLER VE BUNLARIN ELEŞTİREL
DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Orhan ÇEKER

HAZIRLAYAN

Mehmet GÜNEŞ

104244031013

KONYA – 2019

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	MEHMET GÜNEŞ
	Numarası	108106041015
	Ana Bilim / Bilim Dalı	TEMEL İSLAM BİLİMLERİ / İSLAM HUKUKU
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	PROF. DR. ORHAN ÇEKER
	Tezin Adı	İSLAM HUKUKUNDA EVLİLİKTE KEFÂET KONUSUNDA İLERİ SÜRÜLEN GÖRÜŞLER VE BUNLARIN ELEŞTİREL DEĞERLENDİRİLMESİ

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan “İslam Hukukunda Evlilikte Kefâet Konusunda İleri Sürülen Görüşler ve Bunların Eleştirel Değerlendirilmesi” başlıklı bu çalışma 10/04/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Prof. Dr.	Orhan ÇEKER	
2	Doç. Dr.	Murat ŞİMŞEK	
3	Dr. Öğr. Üyesi	Hasan ÖZER	

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	MEHMET GÜNEŞ		
	Numarası	108106041015		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	TEMEL İSLAM BİLİMLERİ/ İSLAM HUKUKU		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	İSLAM HUKUKUNDA EVLİLİKTE KEFÂET KONUSUNDA İLERİ SÜRÜLEN GÖRÜŞLER VE BUNLARIN ELEŞTİREL DEĞERLENDİRİLMESİ			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

MEHMET GÜNEŞ

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	MEHMET GÜNEŞ		
	Numarası	108106041015		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	TEMEL İSLAM BİLİMLERİ/ İSLAM HUKUKU		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	PROF. DR. ORHAN ÇEKER		
Tezin Adı	İSLAM HUKUKUNDA EVLİLİKTE KEFÂET KONUSUNDA İLERİ SÜRÜLEN GÖRÜŞLER VE BUNLARIN ELEŞTİREL DEĞERLENDİRİLMESİ			

İslam aile hukukunda kefâet (denklik) evlenecek olan eşler arasında belli hususlarda denkliğin bulunmasını, daha çok da evlenecek eşlerden erkeğin kadına denkliğini ifade eden bir terimdir. Evlilikte denkliğin şart olup olmadığı islam hukukçuları arasında tartışılmıştır. Evlenmede denkliği şart koşan hukukçular denklige konu vasıflar ve muhtevası üzerinde farklı görüşler ortaya koymakla beraber din/dindarlık konusunda ittifak etmişlerdir.

Kefâet islam hukukçuların çoğunluğunca kabul edilen ve kadının haklarını koruma amacıyla oluşturulan bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda denklik olmadığında kadına veya velilerine nikahı feshetme hakkının da verilmiş olduğu görülmektedir.

Kefâet sağlam ve uzun ömürlü evliliği temin, aile kurumunu korumak, eşler arasında ahenk huzurun temini ve daha mes'ud olabilmeleri içindir.

Anahtar Kelimeler: Kefaet, Nikah, Veli, Dindarlık, Fesih.

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	MEHMET GÜNEŞ		
	Student Number	108106041015		
	Department	TEMEL İSLAM BİLİMLERİ/ İSLAM HUKUKU		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	PROF. DR. ORHAN ÇEKER		
Title of the Thesis/Dissertation	The Submitted Views About Equality (Kefaet) In Marriage In Islamic Law (Fiqh) And Critical Evaluation Of These Views			

In Islamic Law of family, equality (Kefaet) is a term which explains the existence of the equality in certain matters between spouses who get married and more it explains the equality of a man to a woman. It has been debated, amongst islamic lawyers, whether the equality between spouses must be or not. The lawyers who stipulate the equality in marriage have submitted different views about content and characteristics of equality, however, they have agreed on religion/piety.

Equality (Kefaet) is an element which is accepted by most of Islamic lawyers and is evaluated as formed to defend the rights of woman. In this context, when there is no equality, it is seen that the right for the termination of marriage is given to the woman or her parent.

Equality (Kefaet) is to provide long-lasting and steady marriage, to protect the family, for harmony between spouses, to assure peace and to make the spouses happier.

Keywords : Equality (Kefaet) , Marriage , Parent , Piety, Annulation.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	vii
ÖNSÖZ	viii
GİRİŞ	1
I. ÇALIŞMANIN KONUSU	1
II. ÇALIŞMANIN AMAÇ VE ÖNEMİ.....	1
III. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ	1
IV. KAYNAKLAR	2
V. KONUYLA İLGİLİ YAPILAN MÜSTAKİL ÇALIŞMALAR.....	2

BİRİNCİ BÖLÜM

KEFÂETİN KAVRAMSAL ve TEORİK ÇERÇEVESİ

I- İSLAM AİLE HUKUKUNDA KEFÂET.....	4
II- KEFÂETİN TANIMI	4
A) Sözlük Anlamı.....	4
B) Terim Anlamı	5
III- KEFÂETİN HÜKMÜ	6
A) Kefâetin Lüzum Şartı Olması.....	6
B) Kefâetin Sıhhat Şartı Olması.....	8
IV- KEFÂETİN HUKUKÎ DELİLİ	8
A) Kefâeti Kabul Etmeyenler ve Delilleri	8
1. Ayetlerden getirilen deliller:	9
2. Hadislerden getirilen deliller:	9
3. Aklî deliller:.....	11
B) Kefâeti Kabul Edenler ve Delilleri	12
1. Kefâeti Lüzum Şartı Kabul Edenler ve Delilleri:	17
2. Kefâeti sıhhat şartı olarak görenler ve delilleri:	20
C) Görüşlerin Değerlendirmesi ve Tenkidi:	23

İKİNCİ BÖLÜM

KEFÂETİN KAPSAMI

I- MEZHEPLERE GÖRE KEFÂETİN KAPSAMI	27
A) Soyda (Nesep) Denklik:	28
1. Nesepte denkliği gerekli görenler ve delilleri:	29
2. Nesepte denkliği gerekli görmeyenler ve delilleri:	31
3. Görüşlerin Değerlendirilmesi:.....	32
B) İslâma Girişte Denklik:	35
C) Dindarlık ve İyi Ahlâk Sahibi Olmada Denklik	36
D) Meslekte Denklik	39
E) Hürriyette Denklik	41
F) Malda Denklik.....	42
1. Mal Denklikte Gerekli Diyenlerin Nakli ve Akli Delilleri:.....	44
2. Mehrin Emsalden Düşük Olmasının veya Mehri Veremememin Akde Etkisi:.....	46
G) Güzellik.....	48
Ğ) Kusursuzluk	50
1. Akdi feshettirme sebebi sayılan kusurlar:	52
I) Yaşta Denklik.....	53
İ) İlim Tahsili:.....	55
J) Eşler Arasında Mezhep Farklılığı:	58
II- KEFÂETİN KAPSAMIYLA İLGİLİ MEZHEPLER ARASI GENEL BİR DEĞERLENDİRME.....	58
III- ÜLKEMİZDE EVLENME ŞEKİLLERİ VE BUNUN TOPLUMUMUZA YANSIMASI	60
IV.KEFÂET KONUSUNDA HAK SAHİBİ OLANLAR.....	66
A) Veliler Ve Evlenecek Kadın.....	66
B) Veliler Arasında Hak Sıralaması ve İtiraz Etme Hakkının Düşme Zamanı:	66
C) Kefâetin Bulunması Gereken Vakit.....	69
D) Kefâetin Şart Koşulduğu Taraf.....	70
E) Kefâet Neden Gerekli	71
SONUÇ	74
BİBLİYOGRAFYA.....	77

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
b.	: bin (oğlu)
bby	: baskı yeri yok
c.c.	: Celle Celâluhu
ev.	: Çeviren
DİA	: Türkiye Diyanet İslam Ansiklopedisi
hz.	: Hazreti
md.	: Madde
nşr.	: Neşreden
r.a.	: Radiyallahu anh
r.ah.	: Radiyallahu anha
s.	: Sayfa
s.a.s.	: Sallallahu Aleyhi ve Sellem
ss.	: Sayfa sayısı
thk	: Tahkik
ts.	: Tarihsiz
v.	: Vefat tarihi
yay.	: Yayın Evi

ÖNSÖZ

Allaha hamd ü senalar sevgili Peygamberimiz (s.a.s) 'e, âline ve onun ashabına salat ü salam olsun.

Araştırmamızda İslam hukukunda yer alan denkliği, özel terimiyle kefâeti, bununla ilgili ileri sürülen görüşleri ve eleştirel değerlendirmesini yaptık.

İnsanlık tarihinin başlangıcıyla temellendirilmiş evlilik ve aile kurumu bütün toplumlarda çok önemli bir yere sahiptir. Toplumun temel taşını teşkil eden evliliğin yerini doldurabilecek başka bir uygulama yoktur.

Toplum ve dinlerin sürekli teşvik ettiği evlilik müessesinde en önemli kurallardan birisi de evlenecek eşler arasında denklik prensibidir. Çünkü evlilik kalıcılığın esas olduğu, sevgi, saygı ve mutluluk esasları üzerine bina edilen bir akittir. Dolayısıyla bu hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için denklik üzerinde önemle durulmaktadır.

Ailenin her zaman bir birlik ve topluluk şeklinde oluşmadığını belirten hukuk sistemleri, bir arada yaşasın veya yaşamasın kan ve sıhriyet bağı ile birbirine bağlı olan kimselerin aile fertlerini oluşturduğunu kabul eder. Fakat aileye vücut veren ve kan bağından da önce gelen en önemli kaynak evlenmedir. Bütün hukuk sistemlerinde olduğu gibi İslâm hukukunda da asıl olan evliliktir. Dolayısı ile İslâm hukuku içerisinde yer alan aile hukuku, eşler arasında devamlılık arz eden mutlu bir yuvayı tanzim eder. İslâm dininin gayesi, insana din ve dünya saadetine kavuşacak yolu gösterip onu mutlu kılmaktır.

Kuran'ı Kerimde evliliğin önemi, evliliğe teşvik, eşlerin birbirine karşı tutumlarının nasıl olması gerektiği, evlilik birliğinin sağlıklı işleyişi, sağlam temeller üzerine kuruluşuyla ilgili bir dizi tedbir ve nasihatler yer alsa da kefâetle ilgili doğrudan bir ayeti kerime mevcut değildir. Ancak hadislerde kefâet doğrudan ve dolaylı olarak geçmektedir. Âlimlerimiz kendi dönemlerinde ki sosyal yapıyı göz önüne alarak kimileri kefâeti evliliğin sıhhat olarak görürken, çoğunluk ise evlilikte uyum ve şahısların zarar görmemesini önleme amacıyla lüzum şartı olarak görmüşlerdir. Diğer bir grup ise kefâeti evlilik için hukuki bir şart ve gereklilik olarak görmemişlerdir.

Bu çalışmamız da kefâetin, mutlu bir yuva, sağlıklı bir evlilik, uyumlu bir aile kurma da ne denli etkili olduğunu, taraflar arasında uyuşmazlıkların, ailelerin birbiriyle kaynaşamama nedeninde de kefâetin, ne derece etkili olup olmadığını ele aldık

Ayrıca klasik dönem İslam hukukçularının kendi dönemlerindeki toplumun sosyal, siyasal, ekonomi yapısını göz önüne alarak kefaetin evlilikte ne denli etkili olduğu anlatımlarıyla kifayet etmedik. Bilim, teknolojideki hızlı gelişmeler, modernleşme, bireylerin

sosyal ve yaşam tarzlarında ki değişikliklerin günümüzde evliliğe ve eş seçimine ne kadar ettiğini de ele almaya çalıştık.

Çalışmamız iki bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Birinci bölümde denkliğin kavramsal çerçevesi ve denkliği kabul eden ve etmeyenlerin görüşlerini inceleyerek genel bir değerlendirme yaptık.

İkinci bölümde ise kefâetin kapsamı, mezheplerin bu konuyla ilgili görüşleri, görüşlerin değerlendirilmesi ayrıca kefâet konusunda hak sahibi olanlar, kefâetin aranacağı vakit ve kefâetin hikmetini ele almaya çalıştık.

Son olarak da sonuç kısmında çalışmamızın neticesi olarak ortaya çıkan durumu genel olarak değerlendirdik.

Bu çalışmamızın hazırlanmasında her türlü yardımlarını esirgemeyen merhum danışman hocamız sayın Prof. Dr. Hüseyin Tekin GÖKMENOĞLU'na merhum hocamızdan sonra danışman hocam sayın Prof. Dr. Orhan ÇEKER ve Dr. Huzeyfe ÇEKER hocamıza sonsuz şükranlarımı bir borç bilirim. Ayrıca çalışmalarım boyunca her türlü fedakârlıkta bulunan kıymetli eşim ve evlatlarıma sabır, anlayış ve desteklerinden dolayı teşekkür ediyorum.

Gayret bizden, muvaffâkiyet Allah'tandır

Mehmet GÜNEŞ
KONYA - 2019

GİRİŞ

I. ÇALIŞMANIN KONUSU

Bu çalışmamız İslam aile hukukunda yer alan kefaet yani eşler arasındaki denklığı konu edinmektedir. Aile toplumun en küçük temel yapı taşıdır. Binanın sağlam ve dayanıklı olması nasıl ki üzerine oturduğu temel ve yapı taşlarıyla bağlantılı ise toplumu oluşturan en küçük birim ailenin de sağlam olması eşlerin birbirlerine denk olması, toplumun sağlam olmasına sebep olacaktır. Evlilik sevgi saygı mutluluk esasları üzerine bina edilmiş bir anlaşmadır. Bu hedeflerin gerçekleştirilebilmesi içinde eşler arasında denklığın olması kaçınılmaz olmaktadır. Ayrıca bu çalışmamızda günümüz Türk toplumunda eş seçme kriterlerine de değindik.

II. ÇALIŞMANIN AMAÇ VE ÖNEMİ

Dinimiz İslam evlilik ve aile kurumuna özel bir önem vermiş. Evliliğin geçici değil bir ömür boyu devamlılığını istemiştir. Bu devamlılığın olması içinde evlilikten önce eş seçimine dikkat edilmesi gerektiğine işaret edilmiştir. Bu bağlamda kefaet bizim açımızdan hem evlenecek eşler hem de ailelerin kaynaşması için önemli bir unsurdur.

İslam hukuku içerisinde yer alan aile hukuku eşler arasında devamlılık arz eden mutlu bir yuvayı tanzim eder. Dolayısıyla bu huzurlu yuvanın kurulabilmesi eşler arasında ülfet ve muhabbetin daha iyi olması için denklığın olması gerektiğine, özellikle dindarlık, iyi ahlak sahibi olma, bunun yanında ekonomik ve sosyo-kültürel seviye yakınlığının da aranması evliliğin maslahatı açısından isabetli olacağı kanaatindeyiz.

III. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Öncelikle lügatlerden kefaetin kelime manası araştırılacak. Sonra dini terimler sözlükleri, islam hukuku sözlüklerinden terim manası araştırılarak kuran ve sünnetteki yerleri tesbit edilecek. Aile hukuku, evlilik ilgili yazılmış makaleler, dergiler, kitaplar ve internetten konu araştırılarak, bu konuyla ilgili Türkiye ve diğer ülkelerde yüksek lisans veya doktora çalışması yapılmışsa oralardan faydalanılacak. Tabii ki temel İslam bilimlerinin İslam aile hukukuyla ilgili temel eserlerimiz taranarak müctehitlerin görüşlerine yer verilecek.

Ayrıca konunun uzmanlarıyla özellikle, danışmanımızla istişareler yapılarak çalışmamız sürdürülecek.

IV. KAYNAKLAR

Çalışmamız Fıkhî bir çalışma olması hasebiyle elimizden geldiğince birinci derecede Kuranı Kerim, hadisi şerifler ve klasik fıkıh kitaplarından istifade etmeye gayret ettik. Yararlandığımız kitaplar genellikle dört mezhep ekseninde olmuştur. Konumuz güncel olması hasebiyle bu konuda yapılan araştırmalar, makaleler ve son dönem âlimlerin çalışmalarına da müracaat ettik. Ayrıca Türkiye dışında diğer ülkelerde konuyla ilgili yapılan çalışmaları internette araştırarak tezimizi zenginleştirdik.

V. KONUyla İLGİLİ YAPILAN MÜSTAKİL ÇALIŞMALAR

Son zamanlarda evlilik ve kefâetle ilgili pek çok çalışmalar yapıldığı göze çarpmaktadır. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Çakır, Latife, *İslam Hukuku Kaynaklarında Evlilikte Denklik Meselesi ve Günümüz Türk Toplumlarına Yansıması*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana 2006. Bu çalışmada denklik olmadığında ne gibi hukuki sonuçların doğacağını göremiyoruz. Ayrıca denkliğin kapsamıyla ilgili sadece klasik görüşlere bağlı kalmış. Görüşler mezheplere göre belirtilmiş ama delillerin bir değerlendirilmesi yapılmamış. Günümüzde başka hangi özelliklerde denklik aranabilir bunun üzerinde de durulmamış. Biz çalışmamızda bu eksiklikleri giderdik. Konuyla ilgili hadislerin tahririni yaparak mezhepler arası genel bir değerlendirmede de bulunduk.
2. Zeydân, Muhammed, “el-Kefâetü fi Akd’in-Nikâh” *İslam Üniversitesi Dergisi*, c.17, s.361-406, 2009.
3. Dirik, Mehmet, “İslam Aile Hukukuna Göre Evlenmede Eşler Arasında Denklik”, *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, Konya 2015.
4. Pekdemir, Şevket, “Evlilikte Denklik Konuları Üzerine Bir Değerlendirme”, *Din Bilimleri Araştırma Dergisi*, c.15, sayı,1. 2015.
5. Kürdî, Hasan Muhammed Abdülhamid, *el-Kefâetü fi 'z-zevâc*, Yüksek Lisans Tezi, Gazze İslam Üniversitesi, Filistin.
6. Akçay, Süheyla, “İslam Aile Hukukunda Eşler Arasında Denklik- dindarlık ve Zenginlik Örneği” *Batman Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Hakemli Dergisi*, c.2, sayı,1, 2018.

İslam hukukunda kefâetle ilgili yapılan çalışmalara baktığımızda; “kefâetin evliliğin lüzum şartı” olmasından bahsedildiğini fakat “evlilikte lüzum şartı ne demektir, Lüzum şartını taşımayan evlilik hangi sonuçları doğurur?” gibi meselelerin ayrıntılı olarak ele alındığını söylemek zordur. Biz ise çalışmamızda diğer çalışmalarda göremediğimiz “kefâetin evliliğin

lüzum şartı”nın ne anlamlara gelebildiği üzerinde durduk. Ayrıca kefaet olmadığında lüzum şartı ne gibi sonuçlar doğurur sorusunun açıklamasını yapmaya çalıştık.

İslam hukukunda kefaeti şart koşanlar olduğu gibi, kefaeti şart koşmayanları da görmekteyiz. Tezimizde kefaeti gerekli görenlerin, dolaylı da olsa ayetlerden özellikle de hadisi şeriflerden getirdikleri delilleri ele aldık. Ayrıca bu konuda alimlerimizin görüşlerini, açıklamalarını ortaya koydukları delilleri özellikle de akli delilleri tezimize yazdık. Günümüzde yapılan diğer çalışmalarda bu delil ve görüşlere sadece değinilmiş fakat herhangi bir analiz yapılarak eleştirel bir yaklaşım yapılmamış.

Yapılan çalışmaları incelediğimizde denklik konusuyla alakalı olarak öne sürülen konuların, günümüzdeki geçerliliği konusunda eksiklikler göze çarpmaktadır. Çünkü kefaetin kapsamı geçmiş ve günümüzde hep farklılık arz etmiştir. Denklik konusu örfeye göre, ailenin korunması esasına dayanmaktadır. Öte yandan denklik kriterleri bölgelere ve kültürlere göre değişebilmektedir.

Klasik dönemde ele alınan denklik konularının bazıları, günümüzde geçerliliğini korumamaktadır. Dolayısıyla biz çalışmamızda hızla gelişen yaşam standartlarını göz önünde bulundurarak bu konuyu yeniden ele almayı amaçladık. Önceki çalışmalarda çok da vurgulanmayan ama bugün denklikte önemli bir yer teşkil eden meslek ve ilim tahsili konusunu ele almaya çalıştık. Önceki dönemlerde bu iki konu çok da önem arz etmezken, içinde bulunduğumuz çağda dikkat edilen en önemli hususlardan olmuştur. Bugün özellikle hızla skülerleşen dünyada kefaetin kapsamı içerisinde “mesleğin” ve “ilmi tahsilinin” yeniden ele alınmasının gerekli olduğu kanaatindeyiz. Yine kefaetin kapsamıyla ilgili yapılan çalışmalarda mal, nesep gibi konularda yetersiz bilgiler verilmiş. Biz çalışmamızda konuyla ilgili akli ve nakli delilleri, bunların gerekçelerini, sonunda da görüşlerin değerlendirme ve tenkidini yapmayı hedef edindik. Ayrıca kefaetin mehirle ilişkisini, akde etkisini ayrı bir başlık altında ele aldık.

Bütün bu bilgi ve değerlendirmelerden hareketle, kefaet konusunda daha ayrıntılı, tahlile dayalı ve teori tespitine yönelik yeni çalışmalara ihtiyaç olduğunu söyleyebiliriz.

BİRİNCİ BÖLÜM

KEFÂETİN KAVRAMSAL ve TEORİK ÇERÇEVESİ

I- İSLAM AİLE HUKUKUNDA KEFÂET

İslam dini, aile ve evliliğe büyük önem vermiştir. Nikâh bir ömürlülüktür. Evliliğin hayat boyu devam etmesi için akdedilir. Hayat boyu beraber olacak eşler arasında sevgi, sohbet, ülfet, muaşeret, uyum gibi duygusal ve sosyal yönden kaynaşmayı sağlayan unsurlar ve evlilik birliği içinde bir takım maslahatların gerçekleşmesi, neslin devamı çocukların sevgi ve huzur içinde büyümeleri, akrabalığın tesisi, ancak taraflar arasında denklik olduğunda gerçekleşir.¹

İslam hukukunda kalıcı ve mutlu yuvanın kurulması, bu müessenin sağlam temeller üzerine inşa edilmesi ve evlilikten istenilen maslahatın gerçekleşmesi için eşler arasında dini, ekonomik ve sosyal yönden kefâetin olması gerekir. Bu da en tabii şeydir.²

Evlilik öncesi denklikle ilgili hususlar ne kadar dikkate alınır, bu kutsal yuva o kadar sağlam temel üzerine atılmış olacaktır. Bu sebeple İslam dini, eşler arasında bir takım tedbirlerin alınması gerektiğine dikkat çekmiştir.

İslam aile hukukunda evliliğin kuruluş aşamasında pek çok konu ele alınmıştır. Bunlardan biride kefâettir. Bu çalışmamızda öncelikle kefâetin kavramsal çerçevesini çizerek konuyla ilgili yaklaşımları incelemeye çalışacağız.

II- KEFÂETİN TANIMI

A) Sözlük Anlamı

Kefâet kavramı İslam hukukunda özel bir terim olarak kullanılmaktadır. Kefâet sözlükte müsavat (eşitlik), nazir (benzerlik), teâdül (denklik), misil-emsal, bir şeyin başka bir şeye benzemesi veya ona denk olması gibi anlamlara gelmektedir.³

Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, kefâet kelimesi hakkında kayda değer tespitlerde bulunmuştur:

---

¹ Bilmen, Ömer Nasuhi, *Hukuk-ı İslamiyye ve İstılahat-ı Fıkhiyye Kamusu*, 2, 73; Döndüren, Hamdi, *Delilleriyle Aile İlmihali*, s. 171.

² Acar, İbrahim, *İslam Hukukunda Evliliğin Sona Ermesi*, s. 193-194; Döndüren, Hamdi, *a.g.e.*, s.171.

³ İbn Manzur, Ebu'l-Fazl Cemaleddin Muhammed b. Mükerrerem, *Lisanü'l-Arab*,. 1,139; Bilmen, Ömer Nasuhi, *Hukuki İslamiyye ve İstılahatı Fıkhiyya Kamusu*, 2, 8; Mehmed, Zihni Efendi, *Ni'met-i İslam*, s. 638; İşler, Hulisi Mehmet, *İslam'da Evlilik ve Saâdetleri*, s.78.

“Kefâet kelimesi, “tekâfeü” şeklinde küfûv, sadece uygun, eşit, eşdeğer bir eş ve arkadaştan ibaret değil aynı zamanda zıt, eşit, rakip ve hasım manasına gelir ki, misil ve nazir bu manadadır. Bu yönü ile iki erkek aynı şekilde iki kadın birbirine denk olabilirse de bir erkek ile bir kadın denk olamaz. Her biri aynı kıymeti değil mukabil bir kıymeti haiz olmakla biri diğerinden uzak ve aynı makamda olmayıp maksadın oluşması için ikisinin de değerlerde birleşmesi manasındadır. Evlilikteki kefaet, bu manadadır.”⁴

Bu yüzden nikâhta, savaşta ve daha başka şeylerde filan filana denktir denildiğinde onunla eştir (onunla aynıdır) demektir.⁵ Resulullah (a.s.)'ın hadisinde ise şöyle buyrulmaktadır: "Müslümanların kanları birbirine denktir.⁶ Yani onlardan düşük seviyeli olanın kanı yüksek seviyeli olanınkiyle eşittir.⁷

Kur'an'da evlilik birliğinin sağlam temeller üzerine kuruluşunu ve sağlıklı işleyişini hedef alan bir dizi tedbir ve öğüt yer alırsa da kefaet konusu geçmez.⁸ Bu kelime Kur'an-ı Kerimde sadece bir yerde geçmektedir. “Ona bir denk de olmadı”⁹ Buradaki “küfûv” kelimesi eş, denk manalarında kullanılmaktadır.¹⁰

Türkçede kefaet kelimesi denklik kelimesiyle ifade edildiği için biz bu terimi yerine göre denk veya denklik şeklinde de kullanacağız.

B) Terim Anlamı

Kefaet, evlenecek eşler arasında belli hususlarda denkliğin bulunmasını,¹¹ daha ziyade evlenecek olan erkeğin, kadına bir takım hususlarda denk-benzer olması veya ondan daha üstün olmasını, ifade eden fıkhi bir terimdir.¹²

Bu durumlar din, soy, hürriyet, ekonomik ve sosyal bakımdan yakınlık, meslek, fiziki ve ruhi sağlıktır. Birbirlerine denk olan eşlere de küfûv denir.¹³

Bu konuda İslam hukukçuları erkeğin kadına denk olması, kadının veya velisinin konumundan aşağı bir seviyede olmaması gerektiğini söylemekteler.¹⁴ Dolayısıyla kefaet

⁴ Yazır, Muhammed Hamdi, *Hak Dini Kur'an Dili*, 10, 113–114.

⁵ Zuhaylî, Vehbe, *el-Fıkhü'l İslâmi ve Edilletühü*, 7, 229.

⁶ Ebu Davud, *Cihad*, 15.

⁷ Zuhaylî, Vehbe, *a.g.e.*, 7, 229.

⁸ Aktan, Hamza, “Kefaet”, *DİA*, 25, 167.

⁹ İhlâs 112/4

¹⁰ Taberî, Ebî Câfer Muhammed b. Cerîr, *Câmiu'l-Beyân an Te'vil-i Âyi'l-Kur'an*, 29, 347,348.

¹¹ Abdullah b. Mahmud. Mevdüd *el Mevsili, el İhtiyar Li -Ta'li' il Muhtar*, 3, 98,99; Aktan, Hamza, “Kefaet”, *DİA*, 29, 167.

¹² Abdulhamid, Muhammed Muhyiddin, *el-Ahvalü's- Şahsiyye fi'ş Şeriatil İslamiyye*, s. 89.

¹³ Abdulhamid, *el-Ahvalü's- Şahsiyye fi'ş Şeriatil İslamiyye*, s. 95.

¹⁴ Bilmen, *Kamus*, 2, 65; Döndüren, Hamdi, *a.g.e.*, s. 265.

evlenecek olan erkeğin kadına çeşitli hususlarda denk, kadından aşağı olmamasını ifade eden bir terimdir.¹⁵ Tanımlardan da anlaşıldığı gibi denklik sadece erkekte aranmaktadır.¹⁶ Osmanlı Aile Hukuku Kararnamesinde de kefaet “*mal ve hırfet gibi konularda erkeğin kadına küfüv olması*” şeklinde ifade edilmektedir.¹⁷

Modern İslam hukukçuları ise kefaeti evliliğin sevgi, saadet, huzur ve istikrar ile devam etmesi için evlenecek kimseler arasında dinî, ahlakî, ictimaî, iktisadi ve kültürel yönlerden benzerlik ve yakınlığın olması gerektiğini ifade ederler.¹⁸

Birbirine benzer veya farklı şekillerde tanımlar yapılsa da kefaetin erkeğin evleneceği kadına denk veya ondan daha üstün¹⁹ olması gerektiği şeklinde anlıyoruz.

III- KEFÂETİN HÜKMÜ

A) Kefâetin Lüzum Şartı Olması

Eşler arasında denklik olmadığında evlenme akdinin feshini gerektiren şartlara bağlayıcılık/lüzum şartı denmektedir. Evlilik sözleşmesi esas itibariyle bağlayıcıdır, diğer bir ifadeyle lâzım bir akitir.²⁰ Yani tek taraflı olarak bozulamaz. İslam hukuku, bazı durumlarda akdin lazım/bağlayıcı olmadığını ve tarafların belli şartlarda bunu bozabilecekleri hükmünü getirmiştir.²¹

Dolayısıyla evlilikte lüzum, bir evlilik akdinin bağlayıcı olması, akdi yapanların veya veli ya da vekil gibi temsilcilerinin bu akdi bozma yetkisine sahip olmaması demektir.²²

Lüzum şartlarını taşımayan evlilik akit olarak tamamdır. Fakat taraflardan birinin veya birinci derece de velilerinin evliliği feshettirmeyi talep hakları vardır. Evlenme akdi tabiatı gereği lâzım bir akitir, yani tek taraflı olarak bozulamaz ancak bazen evlilikte bağlayıcılık şartlarıyla ilgili eksiklikten dolayı kadının velisi, lüzum şartlarındaki bir takım eksiklikleri öne sürerek fesih talebinde bulunabilir.²³

Bununla ilgili birkaç örnek verilebilir:

---

¹⁵ Çeker, Orhan, *İslam Hukukunda Akitler*, s. 253.

¹⁶ İşler, Hulusi Mehmet, *a.g.e.*, s.78.

¹⁷ *Osmanlı Hukuk-ı Aile Kararnamesi*, md. 45

¹⁸ Karaman, Hayreddin, *Mukayeseli İslam Hukuku*, 1, 310; Köse, Saffet, *Genetiğiyle Oynanmış Kavramlar ve Aile Medeniyetinin Sonu*, s. 87.

¹⁹ Bilmen, *Kamus*, 2, 56.

²⁰ Komisyon, *Diyanet İlmihal İslam ve Toplum*, 2, 209.

²¹ Yaman, Ahmet, *İslam Aile Hukuku*, s. 57.

²² Döndüren, Hamdi, *a.g.e.*, s.167.

²³ Karaman, Hayrettin, *Mukayeseli İslam Hukuku*, s. 269; Abdulhamid, Muhammed Muhyiddin, *el-Ahvalü's- Şahsiyye fi'ş Şeriatil' İslamiyye*, s. 98.

a. Akli başında ve bulûğa ermiş tam ehliyetli bir kadın, velisinin izni olmadan, kendine denk olmayan bir erkekle evlenmişse, kadının velisi *denkliğin yokluğunu* ileri sürerek akdi feshedebilir. Çünkü bir kadın kendisine denk olmayan birisi ile evlense velisi bundan zarar görür. Dolayısıyla velinin bu zararı ortadan kaldırması için fesh hakkı vardır.²⁴

Bu durum, şufa hakkına sahip olan kimsenin, zararını ortadan kaldırmak için satılan şeyi şufa yolu ile alma hakkına benzetilebilir.

Denklikte hak sahibi olan sadece kadın değildir. Kadının babası denklik olmadığını ileri sürerek bu hakkını kullanabilir. Kadın velisinin bu hakkını düşüremez. Tıpkı iki ortaktan birisi, köle ile kitabet akdi yaptığında diğer ortağın, kendi zararını ortadan kaldırmak için bu akdi feshetme yetkisine sahip olmasında olduğu gibidir.²⁵

b. Ebu Hanife ve İmamı Muhammede göre baba-dede dışında başka bir veli tarafından evlendirilen küçük kız, kocasına denk ve mehirde mehir misil olsa bile ergenlik çağına geldiğinde tam ehliyetli ise evliliği feshettirebilir. Çünkü bu nikâh gayri lâzım bir akittir. Bunun için herhangi bir sebep ileri sürmek zorunda da değildir. İslam fıkhında bu durumdaki genç kızların bir seçim hakkından da bahsedilir ki buna da bulûğ muhayyerliği (hıyârü'l-bulûğ) denir.²⁶

c. Erkek kadının dengi olur ama mehir, emsal mehrin altında olursa veli, mehrin emsal mehirden daha az olduğunu ileri sürerek akdi feshedebilir.²⁷

Müctehidler genel görüşü kadın denk olmayan biriyle evlenirse akit sahihtir. Ancak kadının velisi başkalarınca ayıplanma zararını defetmek için akde itiraz etme ve iptalini isteme hakkı vardır. Ancak veli itiraz etme hakkından vazgeçerse nikâh kesinleşir. Buradan anlaşılan, denklik sıhhat şartı olsaydı veli itiraz etme hakkından vazgeçse bile nikah sahih olmayacaktı. Çünkü sıhhat şartı velinin itiraz etme hakkından vazgeçmesiyle ortadan kalkmaz.²⁸

Bu başlığımızda kefâetin lüzumu ne demektir sorusuna genel bir cevap vermeye çalıştık. İlerleyen kısımlarda bu konuyu, delilleriyle ve dört mezhebinde görüşleriyle tekrar ele alacağımızdan bu kadarla kifayet ediyoruz.

---

²⁴ Kâsânî, *Bedâi 'u's-Sanâ 'i fi Tertibi 'ş-Şerâ 'i*, 2, 317.

²⁵ Serahsi, Şemsüddîn Ebû Bekir Muhammed b. Ebî Sehl, *el-Mebsut*, 5, 13.

²⁶ Heyet, *İlmihal I-II*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2, 209.

²⁷ Yaman, Ahmet, *a.g.e.*, s.51.

²⁸ Ebû Zehrâ, Muhammed, *el-Ahvalu 'ş-Şahsiyye*, s.142; Zuhayli, Vehbe, *a.g.e.*, 7, 234.

B) Kefâetin Sıhhat Şartı Olması

Evlilik akdinin geçerli (sahih) olarak doğması için aranan şartlara sıhhat şartı denir.²⁹ Kuruluş (in'ikad) şartları tam olmakla beraber sıhhat şartlarında eksiklik bulunan akit fasittir. *Şahitsiz yapılan nikâh akdi* ile *ikrah altında yapılan* akitlerde olduğu gibi.

Hz. Peygamber'in (s.a.v.) "*İki şahitsiz nikah caiz olmaz*"³⁰ ve "*Kuşkusuz Allah Ümmetinden yanılma, unutma ve yapmaya zorlandıkları tasarrufların hükmünü kaldırmıştır.*"³¹ hadisleri bunu ifade etmektedir. Nitekim hukuku aile kararnamesi de ikrah ile vuku bulan nikâh fasittir hükmünü koyarak evlilikte rıza ve ihtiyârın bulunmasını bir sıhhat şartı olarak tanımıştır.³² Bu gibi durumlarda akit, sıhhat şartlarının eksikliği sebebiyle fâsittir. Ancak hanefî mezhebi dışındaki müctehidlerin çoğunluğu cebir ve ikrah altında yapılan nikâhın geçerli olmayacağını söylemişlerdir.³³

Evlilik akdinin hukuki sonuçlarını tam olarak doğurabilmesi için in'ikad şartlarının yanında sıhhat şartlarının da bulunması gerekir.³⁴

Dolayısıyla kefaeti nikâhın sıhhat şartı olarak gören Ebu Hanife, İmamı Yusuf ve Hasan b. Ziyad'dan gelen bir rivayete göre akıl baliğ bir kız kendini dengi olmayan biriyle evlendirirse nikâh akdi geçersizdir. Çünkü kefaet, nikâhta bir sıhhat şartıdır bu gerçekleşmediğinde de nikâh caiz olmayacaktır. Öyleyse kefaetin sıhhat şartı olması demek nikâhta taraflar arasında denklik olmadığında yapılan akdin batıl olması demektir.³⁵

IV- KEFÂETİN HUKUKÎ DELİLİ

A) Kefâeti Kabul Etmeyenler ve Delilleri

Evlilikte denklik meselesi islam hukukçular arasında tartışılmış olup bazıları böyle bir şartın söz konusu olamayacağını söylerken bazıları da evlilikte erkeğin kadına denk olması şarttır demişlerdir. Şimdi bu konuyu gerekçeleriyle beraber anlatmaya çalışacağız.

İbn Mesud (v. 32/652), Hasan el-Basrî (v. 110/775), Süfyan es-Sevrî, (v. 161/883) Ebû'l Hasan el-Kerhî (v.340/952), Cessâs (v. 370/981), Hammad b. Süleyman (v.120/737), Ömer b. Abdülaziz (v.101/720), İbn Hazm Zahiri (456/1064), gibi İslam hukukçularına göre

²⁹ Heyet, *İlmihal I-II*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2, 206.

³⁰ Ebu Davut, *Nikah*, 19.

³¹ Buhari, *Talak*, 11.

³² Osmanlı Hukuk-ı Aile Kararnamesi, md. 57.

³³ Şa'bân, Zekiyüddin, *el-Ahkâmu 'ş-Şer'iyeye li'l-Ahvâli 'ş-Şahsiyye*, s. 101.

³⁴ Yaman, Ahmet, *a.g.e.*, s.49

³⁵ Serahsi, *el Mabsut*, 5, 12; Bilmen, *Kamus*, 2, 72.

evlenecek tarafların müslüman olması ve evlenmelerine mani bir durumun bulunmaması akdin lüzumu için kâfidir. Dolayısıyla kefâet nikâhın devamlılığı açısından gerekli bir şart değildir.³⁶

Bunlara göre kefâette muteber olan dindir, üstünlük sayılan diğer özelliklerin din nazarında bir değeri yoktur. Bu duruma göre koca, kadına ister denk olsun, ister olmasın evlilik sahih ve bağlayıcıdır.³⁷

Ayrıca evlenmede denkliğin gözetilmesine dair Kur'anda bir nass bulunmamaktadır. Bilakis müslümanların kendi aralarında eşit olduğu,³⁸ hatta bazı ayetlerden de denkliğin şart olmadığı anlaşılmaktadır.³⁹

1. Ayetlerden getirilen deliller:

a. "Mü'minler ancak kardeştir."⁴⁰

b. "Eğer mü'min iseniz en üstün olanlar sizlersiniz."⁴¹

c. "Bunun dışındakiler size helal kılındı."⁴²

d. "Ey insanlar! Doğrusu biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık. Ve birbirinizle tanışmanız için sizi milletlere ve kabilelere ayırdık. Muhakkak ki Allah yanında en değerli ve en üstününüz O'ndan en çok korkanınızdır. Şüphesiz Allah bilendir, her şeyden haberdar olandır."⁴³

e. "O, sudan bir insan yaratıp ondan soy sop ve hısımlık meydana getirendir. Rabbin, her şeye hakkıyla gücü yetendir."⁴⁴ Ayetleri bu görüşte olanların öne sürdüğü delillerdir.⁴⁵

2. Hadislerden getirilen deliller:

a. "Hz. Peygamber (s.a.s): "İnsanlar tarağın dişleri gibi eşittir. Arabın Arap olmayana bir üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak takva ileldir."⁴⁶ Hadisi yukarıdaki ayetleri te'yid etmektedir.

---

³⁶ Kâsânî, *a.g.e.*, 2, 317; İbn Hümâm, *Fethu'l- Kâdir*, 3, 293,294; Mevsilî, *a.g.e.*, 3, 101.

³⁷ Zuhaylî, Vehbe, *a.g.e.*, 7, 234.

³⁸ Döndüren, Hamdi, *a.g.e.*, s. 170.

³⁹ Kâsânî, *a.g.e.*, 2, 326.

⁴⁰ Hucurât 49/10.

⁴¹ Ali İmran, 3/139.

⁴² Nisa 4/23.

⁴³ Hucurat 49/13.

⁴⁴ Furkan 25/54.

⁴⁵ Kâsânî, *a.g.e.*, 2, 326.

⁴⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 5, 411.

Yine Allah elçisinin Mekke'nin fethi günü, bir hutbe irad ederek hutbe de cahiliye adetlerini, büyülenmeyi soy sop ile övünmeyi yasaklaması, Allah indinde insanların mümin, mütteki ya da fâcir, şakî, şeklinde iki sınıfa ayırması da "Üstünlük ancak takva iledir" ayetini teyit etmektedir.⁴⁷

b. "Hepiniz Ademin çocuklarıdır. Sizden her birinizin bir ölçüğü doldurmaya yaklaşmış ama dolduramamışsınızdır. (birbirinize çok yakınsınız)" buyurmuştur.⁴⁸

ç. "İnsanlar yüz deveden oluşan bir sürü gibidir. İçlerinde bir binek bulmakta zorlanabilirsin."⁴⁹

d. "Amelleri kendisini yavaşlatan bir kimseyi, soyu hızlandıramaz."⁵⁰

e. "Yine Hz. Peygamber (s.a.s.) başka bir hadis-i şeriflerinde "Ey insanlar dikkat ediniz! Şüphesiz Rabbiniz bir, babanız birdir. Bir Arab'ın yabancı üzerine, yabancının da Arap üzerine takvanın dışında herhangi bir üstünlüğü yoktur."⁵¹ buyurmuştur.

f. "Arabın arap olmayana, beyazın zenciye takva dışında bir üstünlüğü yoktur."⁵² buyurmaktadır.

g. "Dininden ve ahlakından razı olduğunuz biri evlenmek istediğinde onu evlendiriniz. Eğer evlendirmezseniz yeryüzünde fitne ve büyük bir fesat olur"⁵³ hadisleri evlilikte denkleğin şart olmadığına işaret etmektedir.⁵⁴

Kefaet, ne lüzum şartıdır ne de sıhhat şartıdır diyen İslam hukukçuları, kefaette önemli olan yalnız *din ve güzel ahlaktır*. Takva dışında bir üstünlükte yoktur diyerek; Hz. Peygamber zamanında yapılan uygulamalardan da örnek gösterirler.

Bunları şöyle sıralayabiliriz:

Hz peygamberin azatlı kölesi, Hz. Bilal (r.a.) Ensâr'dan bir kıza dünür olmuş, kendisine denk olmadığı için kız tarafı bu isteğini kabul etmemişlerdi. Bu durumdan haberdar olan Hz. Peygamber: "*Ey Bilal, git onlara Allah Rasûlu size beni evlendirmenizi emrediyor de.*" demiştir. *Bu durumda gösteriyor ki eğer denklik muteber olsaydı Rasûlullah onlara Bilal'i evlendirmelerini emretmezdi.*⁵⁵ Bu da gösteriyor ki evlilikte denklik şart değildir.⁵⁶

⁴⁷ İşler, Hulisi Mehmet, *a.g.e.*, s.81.

⁴⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 4, 158.

⁴⁹ İbn Mâce, Fiten 16.

⁵⁰ Ebu Davud, İlim, 1.

⁵¹ Ebu Davud, Edep, 110; Tirmizî, Menâkıb, 73.

⁵² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 38/474.

⁵³ İbn Mâce, Nikah, 46.

⁵⁴ İbn Hümâm, *Fethu'l-Kadir*, 3, 283.

⁵⁵ Kâsânî, *a.g.e.*, 2, 317; Bilmen, *Kâmus* 2, 74.

⁵⁶ Acar, İbrahim, *İslam Hukukunda Evliliğin Sona Ermesi*, Ecev Yay., s.196.

Şu hadis-i şerifte aynı duruma delalet eder: Ebû Taybe, Benî Beyâza kabilesinden bir kız istemiş, ancak denklik bulunmadığı için kızı vermek istememişlerdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber: “Ey Benî Beyâza halkı! Ebû Taybe’yi evlendirin, eğer bunu yapmaz iseniz sizin için büyük bir fitne ve fesat olur.”⁵⁷ buyurmuştur. Bu da evlilikte kefâetin şart olmadığına delalet etmektedir. Eğer evlilikte kefâet aransaydı, Hz. Peygamber bu şekilde bir tavır sergilemezdi. Hz. peygamber, bu sözleriyle geçmişte köle olan ve hacamatçılıkla uğraşan Ebu Hind’i insanların küçümsememesi, dolayısıyla kızlarını almaktan ve ona kız vermekten kaçınmaması gerektiğini ifade etmiştir.⁵⁸

Yine Allah Rasûlünün, Kureyşli Dahhak b. Kays’ın kız kardeşi Fatıma için “Kocası Muğireden boşanmış iddeti bittikten sonra Allah elçisinin yanına gelerek, Muaviye b. Ebu Süfyan ile Ebu Cehim tarafından istenildiğini söylemiştir”. Peygamber (s.a.v.), Ebu Cehim’in sopasını yanında bırakmadığını, Muaviyenin fakir olduğunu söyleyerek, Fatıma’ya “Üsame ile evlen”⁵⁹ diye emretmesini de örnek verebiliriz. Halbu ki Fatıma ilk muhacirlerden ve kureyşli bir aileye mensup, fazilet ve kemal sahibi biri iken, Üsame b. Zeyd, Hz. Peygamberin kölesi idi, buna rağmen evlen demesi kefâetin şart olmadığına bir işarettir.⁶⁰

Aynı şekilde Ebu Huzeyfe (r.a)’ın Ensardan bir bayanın kölesi Salimi, kardeşinin kızı Hind binti’l Velid b. Utbe b. Rabia ile evlendirmesi de bu durumu tekit etmektedir.⁶¹

3. Aklî deliller:

a. Evlilikte kefâet şart olsaydı kısasta da aranması gerekirdi. Halbuki kısasta kefâet aranmaz. Cinayetlerde kanlar eşittir. Yani yüksek seviyeli makam mevki sahibi biri cahil karşılığında öldürülebilir. Evlilikte kefâetin olmayışı da buna kıyas edilir. Eğer denklik cinayetlerde muteber değilse, evlilikte daha öncelikli olarak muteber kabul edilemez. Hanefî fıkıhçılarından Kerhî de aynı görüşü savunmaktadır.⁶²

b. Kefâet evlilikte muteber olsaydı erkek tarafında aranıldığı gibi kadın tarafında da aranırdı ki maslahat daha iyi gerçekleşmiş olsun. Ama kadının erkeğe denk olmasına bakılmıyor.⁶³

---

⁵⁷ Ebu Davud, Nikâh, 26.

⁵⁸ Abdulhamid, Muhammed Muhyiddin, *el- Ahvalü’ş- Şahsiyye fi’ş Şeriatil İslamiyye*, s. 90; Acar, İbrahim, *a.g.e.*, s.195-196.

⁵⁹ Nesâi, Nikah, 19.

⁶⁰ Kâsânî, *a.g.e.*, 2, 317; Zuhaylî, Vehbe, *a.g.e.*, s.281.

⁶¹ Buhârî, Nikâh, 15; Şirbinî, Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed el-Hatîb, *Muğni’l muhtâc*, 3, 220.

⁶² Kâsânî, *a.g.e.*, 2, 317; Serahsî, *el Mabsût*, 5, 24.

⁶³ Kâsânî, *a.g.e.*, 2, 317.

Görüldüğü gibi kefâete karşı olanlar, bütün insanları Âdemin çocukları olarak kabul edip, hak ve sorumlulukta aralarında herhangi bir fark olmadığını savunmuşlardır.⁶⁴

B) Kefâeti Kabul Edenler ve Delilleri

İslam hukukçularının çoğu, erkek evleneceği kadına denk olmalıdır sözünü benimsemişlerdir.⁶⁵ Çünkü eşler arasında huzur ve sükûnun olması, evlilik birliği içinde bir takım maslahatların gerçekleşmesi ancak taraflar arasında denkliğin olması, özellikle de erkeğin kadına denk olması veya daha üstün olmasıyla gerçekleşebilir.⁶⁶

Kuran-ı Kerime baktığımızda kefâetle ilgili doğrudan bir ayete rastlayamıyoruz. Bir yerde kefâet, kelime olarak geçiyor bu da evlilik hükümleri ile ilgili değildir. "Hiçbir şey ona denk değildir."⁶⁷ Ancak evlilikle ilgili kefâet Kur'an-ı Kerim'de geçmiyor diye tümden de terk edilemez. Ayrıca ayetler üzerinde derinlemesine düşünüldüğünde dolaylı olarak kefâet geçmektedir.

Örneğin Kuran'ı Kerimde müslüman birinin müşrikle evliliği yasaklanmıştır. Ayetten anlaşılan müşrik hiçbir zaman müslümana denk olamaz.

*"İman etmedikleri sürece Allah'a ortak koşan kadınlarla evlenmeyin. Allah'a ortak koşan kadın hoşunuza gitse de, mü'min bir cariye Allah'a ortak koşan bir kadından daha hayırlıdır. İman etmedikleri sürece Allah'a ortak koşan erkeklerle, kadınlarınızı evlendirmeyin. Allah'a ortak koşan hür erkek hoşunuza gitse de, iman eden bir köle, Allah'a ortak koşan bir erkekten daha hayırlıdır."*⁶⁸

Kur'an'ı Kerim ve hadislerde eş için "zevc" kelimesi kullanılıyor ki bu da bir çift ayakkabının teki demektir. Burada karı koca arasında denklige bir işaret vardır ki Kur'an'ı Kerimde bu durum şöyle ifade ediliyor. *"Onlar sizin örtünüz, siz de onların örtülerisiniz"*.⁶⁹ ayetinde buyrulduğu gibi nasıl ki elbisenin insan için ölçü, renk, vb. konularda uygunluğu aranıyorsa eşlerin de birbirine denk, uyumlu ve beklentileri karşılayacak özelliklerde olmalı ki, evlilikten beklenen maslahat yerine gelmiş olsun.⁷⁰

a. Kuran-ı Kerimden Getirdikleri Deliller:

---

⁶⁴ Bilmen, *a.g.e.*, 2, 75; Dirik, Mehmet, "İslam Aile Hukukuna Göre Evlenmede Eşler Arasında Denklik", *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi* sayı, 26, s.240.

⁶⁵ İbn Kudâme, *el- Muğnî*, 9,391.

⁶⁶ İbn Hümâm, *Fethu'l-Kadir*,3, 293; Abdulhamid, Muhammed Muhyiddin, *el- Ahvalü's- Şahsiyye fi's Şeriatil İslamiyye*, s. 95; Koloğlu, D. Ali, *Evlilik ve Cinsel Hayat*, s.115; Döndüren Hamdi, *a.g.e.*, s. 171.

⁶⁷ İhlas 112/4.

⁶⁸ Bakara 2/221.

⁶⁹ Bakara 2/187.

⁷⁰ Köse, Saffet, *Genetiğiyle Oynanmış Kavramlar ve Aile Medeniyetinin Sonu.*, 88.

"Cehennem ehli ile cennet ehli bir olmaz."⁷¹

"Öyle ya iman eden kimse, fâsık olan gibi olur mu? Onlar eşit olamazlar."⁷²

İnsanlar hak ve sorumlulukları konusunda eşittirler bu konuda birbirine üstünlükleri söz konusu değildir. Ancak bunun dışındaki konularda elbette aralarında farklar vardır olması da gayet doğaldır. Biri doktor geliri yüksek iken diğeri hizmetli geliri düşüktür. Aralarında fark olmasında şüphe yoktur. Rabbimiz kitabında buyurduğu gibi:⁷³ "Allah, rızık yönünden bir kısmınızı diğerlerinden üstün kıldı. Kendilerine bol rızık verilenler, rızıklarını ellerinin altındakilere vermiyorlar ki, onda eşit olsunlar. Durum böyle iken Allah'ın nimetini inkâr mı ediyorlar"?⁷⁴

"Bak Onların bir kısmını diğerine nasıl üstün kıldık. Elbette âhiret, hem dereceler bakımından daha büyüktür, hem de üstünlük bakımından daha büyüktür."⁷⁵ Ayeti kerimede görüldüğü gibi Allah, hikmeti gereği bazılarını bazılarından üstün kılmıştır.⁷⁶

Ayrıca Kuran'ı Kerimde evliliğin sağlam temeller üzerine oturması, sağlıklı devam etmesi gibi birtakım tedbirler ve öğütlere de rastlıyoruz.⁷⁷

"Onlarla iyi geçinin. Eğer onlardan hoşlanmadıysanız, olabilir ki, siz bir şeyden hoşlanmazsınız da Allah onda pek çok hayır yaratmış olur."⁷⁸

"Kadınların hakları, örfe uygun bir şekilde vazifelerine denktir. Erkeklerin onlardan bir üstün derecesi vardır."⁷⁹

"Nikâh sağlam bir sözleşmedir."⁸⁰

'Kaynaşmanız için size kendi cinsinizden eşler yaratıp aranızda sevgi ve merhamet peydâ etmesi de O'nun (varlığının) delillerindendir. Doğrusu bunda, iyi düşünen bir kavim için ibretler vardır.'⁸¹

"Zina eden erkek zina eden veya müşrik olan bir kadından başkasıyla evlenemez"⁸²

---

⁷¹ Haşr 59/20.

⁷² Secde 32/18.

⁷³ Nablusi, a.g.e., s. 6

⁷⁴ Nahl 16/71.

⁷⁵ İsrâ 17/21.

⁷⁶ <http://www.nablusi.com/web.article/1602.>, (erişim,23.10.1016.)

⁷⁷ Çakır, Latife, *İslam Hukuku Kaynaklarında Evlilikte Denklik Meselesi Ve Günümüz Türk Toplumundaki Yansıması*, Yüksek Lisans Tezi, s. 3.

⁷⁸ Nisa 4/19.

⁷⁹ Bakara 2/228.

⁸⁰ Nisa 4/21.

⁸¹ Rum 30/21.

⁸² Nur 24/3.

*"Kötü kadınlar, kötü erkeklere; kötü erkekler de kötü kadınlara; temiz kadınlar temiz erkeklere, temiz erkekler de temiz kadınlara layıktır."*⁸³

Yukarda verdiğimiz ayet-i kerimeler görüldüğü gibi nikâhın önemine, hem eşlerin birbirlerine uygun olmasına hem de eşlerin birbirlerine karşı görevlerini yerine getirmelerine dikkat çekiyor ki evlilik sağlıklı bir şekilde devam edebilsin.⁸⁴ Dolayısıyla eşler arasında denkliğin olması evliliğin daha sağlam ve tarafların mutlu olmasına katkı sağlarken; aile, kültür, sosyal muhit gibi farklılıkların olması da tarafların ideal olan mutluluğu yakalamalarını zorlaştıracaktır.⁸⁵

b. Hadislerden Getirmiş Oldukları Deliller:

a- Hz. Ali'den gelen bir rivayette Hz. Peygamber (s.a.v) *"Ya Ali dengini bulduğun zaman bekari evlendirmeyi geciktirmeyin"*.⁸⁶

b- Hz. Ömer'den gelen rivayette Hz. Peygamber (s.a.v) *"Kadınları ancak velileri evlendirir ve onlar ancak denkleriyle evlenirler"*⁸⁷

c- Câbir b. Abdillah'dan gelen rivayette Hz. Peygamber (s.a.v): *"Denkleri bulunduğu zaman şan ve soy sahibi kadınları evlendirmekten kaçınmayın."*⁸⁸

d- Hz. Aişe'den gelen rivayette Hz. Peygamber (s.a.v) : *"Neslinizi devam ettirecek olan nutfenizi seçiniz. Denklerinizle evleniniz ve kadınlarınızı denkleriyle evlendiriniz."*⁸⁹

e- Ebû Hureyre'den gelen rivayette Hz. Peygamber (s.a.v) : *"Dininden ve ahlâkımdan râzı olduğunuz kişiler size evlenme teklifi yaptığında onunla evleniniz. Eğer böyle yapmazsanız yeryüzünde fitne ve fesat olur."*⁹⁰

f- *"Kureşliler birbirinin dengidir. Her sülâle, diğer sülâleye denktir. Araplar birbirinin dengidir. Her kabile, diğer kabileye denktir. Arap olmayanlar da birbirlerinin dengidir. Adam adama denktir yalnız hacamatçı ve dokumacı bunun dışındadır."*⁹¹

g- *İnsanın kendisini zillete düşürmesi haramdır.*⁹² Efendimiz (s.a.v) *"Mümin kendini zillete düşüremez"*⁹³ Zillet ifade eden şeylerden ancak zorunlu olanlara cevaz verilmiştir. Bir

---

⁸³ Nur 24/26.

⁸⁴ Cin Halil, a.g.e., s. 161-162; <http://www.nabulsi.com/web/article/1602>, (erişim, 18.02.2016)

⁸⁵ Koloğlu, Ali, *Evlilik ve Cinsel Hayat*, s., 115.

⁸⁶ Tirmizi, Mevakıt, 15.

⁸⁷ Muvatta, Nikah, 5.

⁸⁸ Ebu Davud, Nikâh,3.

⁸⁹ İbn Mace, Nikâh,46.

⁹⁰ İbn Mace, Nikâh,46.

⁹¹ Beyhaki, *es Sünenü'l Kübra*, 7, 217.

⁹² Serahsi, *el Mabsut*, 5,23.

⁹³ İbn Mace, Fiten, 21.

kadının kendine denk olmayan bir erkeğin eşi olması aşırı zillettir. Bu aşırılıkta da zorunluluk yoktur. Bunun için denklik muteberdir.⁹⁴

c. Denkliği Kabul Edenlerin Akli Delilleri:

1- Evlilikte kadının kendine denk olana gitmeyi istemesi en doğal hakkıdır. Sadece kadın için mi? Hayır bir babanın evladını dindar, ilim sahibi, toplumda bir yeri olan, takva sahibi biriyle evlendirmesi, dengi olanı istemesi en doğal hakkıdır.⁹⁵

2- Nikâhta denkliğin olmaması kadın ve ailesi için bir âr'dır. Bu durumdan sadece kadın değil, çocuklar bile etkilenir.⁹⁶

3- Nikâh akdi bir tasarruftur. Kadının da velisinin de kefaeti gözetmesi en doğal haklarıdır. Bu haklarını kullanmazlarsa o zaman başka.⁹⁷

4- Eşler arasında denklik olmadıkça evlilikten beklenen gerçek maslahat gerçekleşemez. Çünkü soylu bir kadın, soylu olmayan erkekle yaşamak istemez. Dolayısıyla evlilik sürdürülemez ve ararındaki sevgi bağları çözülür.⁹⁸

5- Evlilik sadece tarafları bağlamaz, ailelerinde birbirleriyle kaynaşmaları, daha sağlıklı iletişimin kurlmaları denkliğe bağlıdır.⁹⁹

6- Aynı zamanda kadının velileri soylarında, saygınlıklarında ve dinlerinde kendilerine uygun olmayan kimselerle akrabalık kurlmak istemez. Bu durumdan dolayı kadının akrabaları etkilenir belki de aralarında ki bağlar çözülür.¹⁰⁰

7- Ayrıca koca evin reisidir. İslam kocaya bazı sorumluluklar yüklemiştir. Aile reisi olan kocanın sorumluluklarını yerine getirebilmesi için kadından daha yüksekte en azından onun denginde olması lazım.¹⁰¹

8- Kefaeti lüzum şartı görenlere göre, evlenecek taraflar arasında dinî, iktisadî ve sosyal seviye açısından denkliğin bulunması, eşler arasında sosyal ve kültürel yönden büyük farklar bulunmamasına bağlıdır. Bu durumda kefaete taraftar olanlara hak veren delillerden biri olarak kabul edilebilir.¹⁰²

---

⁹⁴ Serahsi, *el Mabsut*, 5, 23.

⁹⁵ [http:// www.nabulsi.com/web/ article/1602](http://www.nabulsi.com/web/article/1602), (erişim, 18.02.2016).

⁹⁶ Zeydan, *a.g.e.*, s. 368.

⁹⁷ Kâsânî, *Bedâi'*, 2, 318.

⁹⁸ Zühayli, *a.g.e.*, 7, 233.

⁹⁹ Acar, İbrahim, *a.g.e.*, s. 198.

¹⁰⁰ Zühayli, *a.g.e.*, 7, 233.

¹⁰¹ Dirik, Mehmet, "İslam Aile Hukukuna Göre Evlenmede Eşler Arasında Denklik", *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, Sayı, 26, s. 240.

¹⁰² İbnü'l Hümmam, *Şerhu Fethi'l-Kadîr*, s. 291. Cin, Halil, *İslam ve Osmanlı Hukukunda Evlenme*, s.161.

9- İnsan nasıl ki ihtiyaç duyduğu küçük bir şeyde bile (ayakkabı, elbise, ev eşyası vs.) kendine uygun olanı seçiyorsa hayat boyu beraber olacağı kişi içinde kendine denk olanı seçmelidir.¹⁰³

10- Nikâh tamamen kişinin kendisine ait olan bir tasarruftur. Nasıl ki kadını, velisi razı olmadığı biriyle evlendirdiğinde kadın bundan etkileniyorsa dengi olmayan biriyle evlendirildiğinde de kadın bundan etkilenecektir. Dengi olmayan biriyle evlendirmek nikâhtaki tasarrufunu elinden almak demektir.¹⁰⁴

11-Bu görüşü savunanlar ilginç bir kıyas örneğini de getirirler: Bedir gazvesinde müşriklerden öne atılan Utbe, Şeybe ve Velid'in karşısına müslümanlardan üç kişi çıkınca müşrikler neseplerini sordu, onlar da söyledi. Bunun üzerine müşrikler:

"Biz Kureys'ten denklerimizi isteriz" dediler. Müslüman gençler geri döndü. Peygamber de onların yerine Hz. Ali, Hz. Hamza ve Ubeyde'yi görevlendirdi. Mebcut sahibi Serahsi bu olayla ilgili şu yorumu yapar. "Savaşta denklik isteği müşriklere reddedilmediğine göre nikâhta da aranmalıdır". Çünkü nikâh akdi ömürlüktür. O zaman nikâhta haydi haydi aranmalıdır. Çünkü evlilik sadece beraber olma değildir. Taraflar arasında ülfet, muhabbet ve kaynaşmanın olması, çocukların terbiye ve yetiştirilmesi, evlilikle beraber iyi bir akrabalığın tesisi gibi birçok maslahatın gerçekleşmesi ancak denklikle meydana gelir.¹⁰⁵

12- Nasıl ki kadının izni olmadan yapılan evlilikten kadın etkileniyorsa, aynı şekilde dengi olmayan biriyle bir kadın evlendiğinde velisi de bundan etkilenecektir. Böyle bir durumda aslında velinin tasarrufu da elinden alınmış oluyor.¹⁰⁶

13- Bir saatlik harpte denklik aranıyor da bir ömürlük nikâhta neden aranmasın?¹⁰⁷

Evlilikte denkliği kabul edenlerden kimileri kefaati evlilik için şart olarak kabul etmişken, kimileri ise şart olarak kabul etmemiştir. Kefaet nikâhın şartıdır diyenlerde kendi içinde sıhhat şartı mıdır.? Yoksa lüzum şartı mıdır.? İhtilaf etmişlerdir. Bu duruma göre kefaati, nikâhın sıhhat şartı olarak kabul edenlere göre nikâh batıl, kefaati lüzum şartı görenlere göre de gayri lâzımdır.¹⁰⁸

---

¹⁰³ Köse, Saffet, *a.g.e.*, s.88; <http://Gripsikiyatri.com/evlilikte-denklik>, (erişim,22.08 2018)

¹⁰⁴ İbn Kudame, *el Muğni*, 7, 33.

¹⁰⁵ Serahsi, *el Mebcut*, 5, 23.

¹⁰⁶ İbn Kudame, *el Muğni*, 7,33.

¹⁰⁷ İbn Hümmam, *Fethu'l Kadîr*, 3,292.

¹⁰⁸ Bilmen, *a.g.e.*, 2, 72-73.

1.Kefâeti Lüzum Şartı Kabul Edenler ve Delilleri:

Hanefiler, Şâfiiler ve Hanbelîler de ağırlıklı olan görüşe göre kefâet evliliğin lüzum şartıdır.¹⁰⁹ Hz Ömer (ö. 23/644), Abdullah b. Mes'ud (ö. 32/652), Ömer b. Abdilaziz (ö. 101/720), İbn Sirin (ö. 110/729), Hammad b. Ebi Süleyman (ö.120/738), Abdullah b. Avn (ö. 151/768) gibi alimler bu görüşe sahip isimlerdir.¹¹⁰

Lüzum şartlarını taşımayan evlilik akit olarak tamamdır. Bu husus Hukuk-i Aile Kararnamesinin 47. Maddesinde şu şekilde yer almıştır. "*Akıl baliğ olan bir kadın velisinin rızasını almadan kendisine denk birisiyle evlenirse akit lazım olur.*"¹¹¹ Bu tür akit mahkeme tarafından feshine karar verilinceye kadar sahih evliliğin tüm hukuki sonuçlarını doğurur.¹¹²

Ancak denkliği aramada hak sahibi olanların da başkalarının ayıplanma zararını kendilerinden defetmek için buna itiraz etmeye ve iptalini istemeye hakları vardır. Çünkü bir kadın denk olmayan birisi ile evlense kendisi bundan zarar görmeye kalmaz, velilerine de zarar vermiş olur. Bu durum velisi içinde bir ayıplanmadır. Dolayısıyla böyle bir durumda velisinin zararı ortadan kaldırmak için itiraz hakkı vardır.¹¹³ Ancak itiraz etme haklarından vazgeçerlerse nikâh kesinleşir. Kefâet eğer sıhhat şartı olsaydı veliler itiraz etme hakkından vazgeçseler bile nikâh sahih olmazdı. Çünkü sıhhat şartı vazgeçmekle ortadan kalkmaz.¹¹⁴

Şafii mezhebinde, Şirbîninin muteber bir görüşüne göre de kefâet lüzum şartıdır. Çünkü kefâette asıl maksat ayıbı defetmektir. Yoksa nikâhın sıhhat şartı değildir. Dolayısıyla kadının veya velisinin akdi feshetme hakkı vardır.¹¹⁵

Hanbelîlerde de genel geçer görüşe göre; bir kadın dengi olmayanla yaptığı akit sahihtir ve geçerlidir. Kefâet nikâhta bir sıhhat şartı değildir.¹¹⁶

Çağdaş İslam hukukçularından Abdülkerim Zeydan kefaetin lüzum şartlarından olmasını şöyle dile getirir: Elimizdeki mevcut deliller belki denkliğin sıhhat şartı olması için yeterli değildir ama denkliğin lüzum şartı olmasına da mani değildir. Ayrıca denkliğin olması evlilikte beklenen maslahata yani eşlerin ve ailelerin birbirleriyle daha iyi kaynaşmalarına katkı

¹⁰⁹ Serahsî, *el Mabsût*, 5, 26; Bilmen, *Kâmus*, s.72.

¹¹⁰ Dirik, Mehmet, *a.g.e.*, s. 234.

¹¹¹ *Osmanlı Hukuk-ı Aile Kararnâmesi*, md. 48.

¹¹² Dirik, Mehmet, *a.g.e.*, s. 234.

¹¹³ Serahsî, *el Mabsut*, 5, 23,24; Zeydan, Muhammed, *el- Kefâeti fi'akdi'n-nikâh*, <http://www.iugaza.edu.ps.el> (erişim, 24.01.2016)

¹¹⁴ Zühayli, *a.g.e.*, 7, 234.

¹¹⁵ Bilmen, *Kamus*, 2, 72.

¹¹⁶ Şemsüddîn, b. Müflih, *Kitâbü'l-Fürû*, Tahk, Abdullah b. Abdul Muhsin et-Türkî, Müessesetü- er-Risale, I-XI.

sağlar. Dolayısıyla mevcut olan deliller de göz önüne alındığında denkliğin nikahın lüzum şartı olduğu daha muteber görünüyor.¹¹⁷ Ayrıca 1917 tarihli Aile kararnamesinin 45. Maddesi de "Mal ve sanat gibi hususlarda erkeğin kadına denk olması nikâhın lüzumunun şartıdır" hükmü de yer almaktadır.¹¹⁸

Hanefilerde denklik, genel olarak lüzum şartıdır. Ancak sonra gelen âlimlerin fetvalarına göre, bazı hallerde lüzumunun şartı, bazı hallerde nefazının şartı, bazı hallerde de sıhhatinin şartı sayılmıştır.¹¹⁹

Hanefilerde Denkliğin Evliliğin lüzum Şartı Olduğu Durumlar:

Hanefilerde âkıl ve baliğa bir kadın velisi olmasa da akit yapabilir. Kendi rızasıyla nikâh akdi yapmış ise ister denk olsun ister olmasın akit sahihtir. Eğer kendini denk olan biriyle evlendirirse evlilik ilzam edici olur, velisinin de itiraz ve feshetme hakkı olmaz. Eğer kendini denk olmayan biriyle evlendirirse, o zaman asabe olan velinin itiraz etme hakkı vardır. Velinin itiraz hakkı da kadının çocuğu olmadığı müddetçe devam eder. Çocuk olmuşsa artık velisinin de fesih hakkı bitmiştir. Çünkü çocuğun terbiye edilmesinde, büyütülmesinde hem babaya hem de anneye ihtiyaç vardır.¹²⁰

Hanefilere göre denkliğin evliliğin yerine getirilmesinin (nefazının) şartı olduğu durumlar:

Âkıl ve baliğa kadın kendini evlendirmesi için, birini vekil kılar da o da kadını denk olmayan biriyle evlendirirse akit kadının iznine bağlı olur, çünkü denklik kadının ve velilerinin hakkıdır. Eğer koca kendisine denk olmazsa kadının rızası olmadan akit gerçekleşmez.¹²¹

"Kefâet evlilikte bir lüzum şartıdır" diyenlerin ortaya koymuş olduğu delillerden bazıları şunlardır:

Ebû Hureyre'den gelen rivayette Hz. Peygamber (s.a.v) : *"Dininden ve ahlâkından râzı olduğunuz kişiler size evlenme teklifi yaptığında onunla evleniniz. Eğer böyle yapmazsanız yeryüzünde fitne ve fesat olur."*¹²²

Yine başka bir hadîs-i şerifte, Abdullah b. Büreyde'nin Hz. Aişe'den rivâyetinde.

---

¹¹⁷ Pekdemir, Şevket, "Evlilikte Denklik Konuları Üzerine Bir Değerlendirme", *Din Bilimleri Araştırma Dergisi*, c.15, sayı,1. s.121, 122.

¹¹⁸ *Osmanlı Hukuk-ı Aile Kararnâmesi*, md.45.

¹¹⁹ Zühayli, *a.g.e.*, s. 234.

¹²⁰ Merginani, *el-Hidaye Şerhu Bidayeti'l-Mübtedi*, 1, 191; Kâsânî, *a.g.e.*, 2, 317,318.

¹²¹ İbn Âbidin, *a.g.e.*, 3,54-57., Zühayli, *a.g.e.*, 7, 235.

¹²² İbn Mace, *Nikah*, 46.

Bu rivâyete göre Hz. Aîşe şöyle demiştir: *"Bir kadın Rasûlullah (s.a.v.) ile görüşmek üzere geldi. Rasûlullah evde yoktu. Kadın, eve gelinceye kadar oturup onu bekledi. Rasûlullah geldiğinde:*

"Ya Rasûlallah, bu kadının sana arzedecek bir sorunu var" dedim.

Rasûlullah: "Sorunun nedir" dedi.

Kadın: Babam beni kardeşinin oğluya evlendirdi. Bu evlilikle kardeşi oğlunun maddi durumunu yükseltmek istiyor. Ancak benim onayımı almadı, kendi nefsim hakkında bir yetkim var mı? dedi.

*Rasûlullah: "Evet, var" dedi. O zaman kadın şöyle dedi: Aslında babamın yaptığını reddedecek değilim, ancak kadınların kendileri hakkında karar verme yetkisine sahip olup - olmadıklarını öğrenmek istedim."*¹²³ Hadîsi şerifi evlilikte kefâetin gerekliliğine işaret etmektedir.

Aynı şekilde bu hadis-i şeriften birkaç cihetle delil çıkarılabilir:

1- Hz. Peygamber (s.a.v.) o genç kıza "Kendini dilediğine nikâhla" buyurmuştur.

2- Yine o genç kız; "Babamın yaptığı işi arzulamıyorum" demiş Hz. Peygamber (s.a.v.) de onu bu sebeple reddetmemiş ve yadırgamamıştı. Bundan da anlaşılıyor ki kızın kendisini nikâhlamaya salahiyeti vardır. Salahiyet olmasaydı, Hz. Peygamber (s.a.v.) onun bu itirazı karşısında susmazdı.

3- Hz. Peygamber (s.a.v.)'in o genç kıza; "Babanın yaptığını tasdik et" demesi, babanın kendi kızı için akdettiği nikâhın (kız bunu tasdik etmedikçe) geçerli olmayacağını ispatlamaktadır.¹²⁴ Dolayısıyla Rasûl'ün kadını, adamın kendine denk olmadığı için muhayyer bırakması denkliğin evlilikte muteber olduğuna işaret etmektedir.¹²⁵

Hatta İmam-ı Şafii der ki: Nikâhta denkliğin delili Büreyde hadisidir. Zira Allah rasulünün kadını bu konuda muhayyer bırakması buna işaret ediyor.¹²⁶

Fatıma bint Kays'ın, Üsame b. Zeyd'in evlilikleri denkliğin bir lüzum şartı olduğuna işarettir. Çünkü denklik sıhhat şartı olmuş olsaydı Hz Peygamber bunu emretmezdi. Ayrıca hak sahibi olanın da rızası bu akdi sahih hale getirmezdi.¹²⁷

"Kureşliler birbirinin dengidir. Her sülâle, diğer sülâleye denktir. Araplar birbirinin dengidir. Her kabîle, diğer kabîleye denktir. Arap olmayanlar da birbirlerinin dengidir. Adam

¹²³ İbn Mace, Nikah, 12.

¹²⁴ Mevsilî, *el İhtiyâr*, 3, 91.

¹²⁵ Şevkani, *Neylül Evtar*, 6, 153.

¹²⁶ Zühayli, *a.g.e.*, 7, 234.

¹²⁷ Kâsânî, *a.g.e.*, 2, 318.

adama denktir yalnız hacamatçı ve dokumacı bunun dışındadır."¹²⁸ hadisi Arabın Araba eşit olduğunu onlar dışındaki milletlerin Araplara eşit olmadığına işaret ediyor ki bu da kefaetin muteber olduğunu gösteriyor.¹²⁹

Hz. Peygamber (s.a.v.) Hz. Ali efendimize hitaben " *Ya Ali üç şeyi geçiktirme; vakti gelince namazı, hazır olunca cenazeyi ve dengi bulunan bekârı evlendirmeyi.*"¹³⁰ Bu hadiste denkliğin meşruiyetine bir delildir.¹³¹

Yine Hz. Peygamber (s.a.v.) " *İnsanlar, aynen altın ve gümüş madenlerine benzerler. Cahiliyede hayırlı olanları, İslâm'a girip onda bilgi sahibi olup onda derinleşip, fakîh olurlarsa İslamda da en hayırlıdırlar.*"¹³²

2. Kefâeti sıhhat şartı olarak görenler ve delilleri:

Yukarıda açıkladığımız gibi kimileri kefaeti evlilik için şart olarak kabul etmişken, kimileri ise şart olarak kabul etmemiştir. Kefaet nikâhın şartıdır diyenlerde kendi içinde sıhhat şartı mıdır.? Yoksa lüzum şartı mıdır.? İhtilâf etmişlerdir. Lüzüm şartını yukarda gerekçeleriyle beraber açıkladık.

Kefaeti nikâhın sıhhat şartı olarak görenlere göre kefaet olmadığında nikâh batıldır. Örneğin Hanefilerden İmâmı Âzam Ebu Hanîfe ve talebesi imamı Ebu Yûsuf'tan gelen bir rivayette; Akıllı balığa bir kadın dengi olmayan biriyle evlenirse nikâhı caiz değildir.¹³³ Yine Hanefilerden Hasan ibn. Ziyad'ın rivayet ettiğine göre İmam-ı Muhammed, şöyle demiştir: "Kadın kendisine denk olmayan biri ile evlendiğinde nikâh hiçbir şekilde geçerli olmaz."¹³⁴

Şimdi evlilikte kefaeti sıhhat şartı olarak görenleri ve delillerini açıklamaya çalışacağız.

a. Kefaet evliliğin sıhhat şartıdır diyenlerin delilleri:

Hz. Aişe'den gelen rivayette Hz Peygamber (s.a.v) :

1- " *Neslinizi devam ettirecek olan nutfenizi seçiniz. Denklerinizle evleniniz ve kadınlarınızı denkleriyle evlendiriniz.*"¹³⁵ Hadis açık bir şekilde gösteriyor ki evlilikte kefaet

¹²⁸ Şevkanî, *Neylül Evtar*, 6, 153.

¹²⁹ Serahsi, *el Mabsût*, 5, 23.

¹³⁰ Tirmizî, *Muvafakat*, 13.

¹³¹ Dirik, Mehmet, "İslam Aile Hukukuna Göre Evlenmede Eşler Arasında Denklik", *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, Sayı, 26, s. 238.

¹³² Buhârî, *Menakıb*, 1.

¹³³ İbn Âbidin, *Reddül Muhtar*, 4, 209.

¹³⁴ Serahsi, *el Mabsût*, 5, 13.

¹³⁵ İbn Mace, *Nikah*, 46.

şarttır; çünkü hadisteki lafız emir sığasıyla gelmiştir. Bu hadiste Allahın elçisi hasep, nesep, din yönünden kadınların en faziletlisini seçmemizi, kiminle evleniyoruz dikkat edilmesi, taraflar arasında denkliğin bulunması gerektiğine işaret etmiştir.¹³⁶

Bu hadisi, Beyhakî, Dârekutni, Hâkim gibi âlimler zayıf görürler. Gerekçe olarak ta hadisin aslının olmadığını, senedin de Haris ibn. Umrânının olduğunu, onunda kendisinden hadis alma yönünden zayıf olduğunu söylerler.¹³⁷ Ancak evlilikte kefâet gerekli diyenler, biz onların bu dediklerini kabul etmiyoruz diyorlar. Çünkü hadisler birçok yoldan gelmiş birbirini kuvvetlendirmiştir. Bu da bizim lehimize bir delildir.¹³⁸

Hiz. Ömer'den gelen rivayette " Hiz. Peygamber (s.a.v):

2- "*Kadınları ancak velileri evlendirir ve onlar ancak denkleleriyle evlenirler.*"¹³⁹ buyurmaktadır. Hadis-i şeriften anlaşılan velilerin dengi olmayan biriyle kızlarını evlendirmemeleridir. Hanefiler ve Şafilardan tercih edilen görüşe göre, Malikiler ve Ahmed b. Hanbelden de bir rivayette evlilikte kefâetin aranacağıdır. Fakihlerin çoğu bu hadis-i şerifi delil olarak getirmişlerdir.¹⁴⁰

Kefâeti kabul etmeyenler bu hadisi zayıf olarak görüyor ve senesinde Mübeşşer b. Ubeyd var. Mübeşşer, kendisinden hadis alma yönünden zayıftır. Yine Haccâc bin Ertât var buda hakkında ihtilaf olan râvilerdendir. Ayrıca İbn. Abdi'l Berde bu hadis zayıf, bunun aslı yok, delil getirilemez diyor.¹⁴¹

Kefâeti savunanlar ve bu hadisi kabul edenler, hadis zayıf olabilir. Zayıf olan bu hadisler birçok yoldan gelmiş, birbirlerini kuvvetlendirerek, şahitler ve destekleyici rivayetleri ile huccet olmuştur. Manasının doğru ve Hiz. Peygamber (s.a.v.) den geldiği sabit olduğu için hasen derecesine yükselmiştir. Bu kadarı bile bizim açımızdan yeteri delil teşkil eder. Bu durumda bizim lehimize bir delil olup bununla amel edilebilir.¹⁴²

Yine bu görüşü savunanlardan, Hiz. Ömer (r.a) 'in kefâetin gerekliliğiyle ilgili delili:¹⁴³

3- "*Asalet sahibi kadınların kendilerine denk olmayanlarla evlenmelerine mani olurum. Ancak denk olanlar hariç.*"¹⁴⁴

---

¹³⁶ Zeydan, Muhammed a.g.e., s.366. <http://www.iugaza.edu.ps.el.>, (erişim, 20.07.2017).

¹³⁷ Beyhaki, "*Sünenü'l Kübra*", 5, 133.

¹³⁸ İbn Hümam, *Şerhu Fethi'l-Kadîr*, 3, 292, 293.

¹³⁹ Muvatta, Nikah,5, Beyhaki, "*Sünenü'l Kübra*," Nikâh,7, 215.

¹⁴⁰ İbn Hümam, a.g.e., 3, 292.

¹⁴¹ İbn Kudâme, *el Muğni*, 7, 33.

¹⁴² İbn Hümam, a.g.e., 3, 292.

¹⁴³ Zeydan, Muhammed a.g.e., s.366. <http://www.iugaza.edu.ps.el>

¹⁴⁴ Abdurrazzak, Ebu Bekr b. Hemmam, "*el- Musannef*," Tahk, Habiburrahman el- A'zami, 6, 152.

Kefâet Hanefilerde genel olarak lüzum şartıdır. Ancak sonra gelen âlimlerin fetvalarına göre denklik bazı hallerde evliliğin sıhhat şartıdır. Onlardan bazıları şunlardır.¹⁴⁵

a- Akıllı ve bülüğa ermiş bir kadın denk olmayan birisiyle veya aşırı bir aldanişla kendini evlendirir ve babası tarafından en yakın akraba olan asabeden bir veli akitten evvel evliliği kabullenmezse bu akit ne bağlayıcı ne de bülüğ sonrası rızaya bağlı olarak sahih olur.

b- Eğer baba – dede veya oğul dışında birisi ehliyeti bulunmayan veya ehliyeti eksik olanı, yani deli erkekle deli kadını veya küçük erkekle küçük kızı, denk olmayan biriyle evlendirirse evlilik geçersizdir. Çünkü bunların velayeti bunların çıkarına bağlıdır, denk olmayanla evlendirmekte ise herhangi bir maslahat yoktur.

c- Eğer kötüyü tercih etmesiyle bilinen baba veya oğul ehliyeti bulunmayan veya eksik ehliyeti olanı denk olmayanla veya fâhiş bir aldanişla evlendirirse, ittifakla akit sahih olmaz. Sarhoş olup kadını fasık, şerir, fakir veya kötü meslekli biriyle evlendirirse yanlış tercihinin ortaya çıkışı ve bu evlilikte maslahatın olmayışından dolayı durum aynıdır.

4- *Evlilikte kefâeti bir şart olarak gören Ömer Nasuhi Bilmen de taraflar arasında ülfet, muhabbet, muaşeretin olmasının ancak ve ancak tarafların birbirine denk olmasıyla gerçekleşebileceğini söyler.*¹⁴⁶

5- *Maliki mezhebinden, İbn Rehhâl, İbn Beşir, İbn Ferhun, İbn Selmun gibi âlimlere göre normal durumlarda bile fâsıkla beraber olma caiz değilken, saliha bir kadının fâsık bir kocayla bir ömürlük olan evliliği nasıl caiz olabilir? Çünkü bunlar birbirine denk değildir. Şayet evli iseler evliliğin fesh edilmesi gerekir.*¹⁴⁷

6- *Ahmed b. Hanbel'in bir görüşüne göre saliha bir kadının kocası içkici veya hacamatçı olsa nasıl ki araları ayrılırsa, köle birisi de Arap bir kadınla evlenirse aynı şekilde araları ayrılır. Velilerinin bu evliliği feshetme hakları vardır.*¹⁴⁸

7- *Şafii mezhebinde bir görüşe göre, bir kadını "Yakınlık bakımından eşit olan velilerden biri" dengi olmayan biriyle evlendirse diğer eşit seviyede bulunan velilerin izni olmadığında bu akit feshedilir. Çünkü onlarında bu akitte hakları vardır. Şafii mezhebindeki diğer bir görüşe göre de akit sahih olmaz.*¹⁴⁹

Denkliğin evlenmedeki niteliği ile ilgili yukarıda zikredilen tartışmalardan anlaşılıyor ki denklik evlilikten sıhhat şartından ziyade bir lüzum şartıdır. Zira denklik, sıhhat şartı olsaydı,

¹⁴⁵ İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr ala 'd-Dürri'l-muhtâr*, 3, 84.

¹⁴⁶ Serahsi, *el Meksûr*, 5, 26; Bilmen, *Kâmus*, 2, 73.

¹⁴⁷ Desûkî, Muhammed b. Ahmed b. Arafé, , *Hâşiye ale 'ş-Şerhi'l-kebîr*, 1, 249.

¹⁴⁸ İbn Kudame, *el Muğni*, 7, 33.

¹⁴⁹ Şirbînî, Şemsüddîn Muhammed, *a.g.e.*, 4, 272.

hak sahiplerinin rıza göstermesi akdi sahih hale getirmeyecekti. Oysa denklikte, hak sahibi konumundaki kadın veya velînin denkliğin yokluğunda akde rıza göstermesi akdi lazım hale getirmektedir. Dolayısıyla denkliğin yokluğunda hak sahibi tarafın rıza göstermemesi akdin feshine yol açacaktır. Nitekim babası tarafından dengi olmayan biri ile evlendirildiğinde Hz. Peygamber'in bir kıza akdi fesih muhayyerliği tanınması da denkliğin sıhhat değil, lüzum şartı olduğunu gösterir. Ayrıca sıhhat şartı olsaydı, denklik bulunmadığında akdin fasit olması gerekecekti.

Bilindiği üzere fasit akit, Hanefîler'de fesat sebebi giderildiğinde sahih hale gelirken Mâlikî, Şâfiî ve Hanbelîler'de hiçbir şekilde hüküm ifade etmez. Neticede denklik, nikâh akdinin sıhhat şartı değil, lüzum şartıdır"¹⁵⁰

C) Görüşlerin Değerlendirmesi ve Tenkidi:

Kefaet yoktur diyenler takva ve din dışında insanlar arasında üstünlüğün olmayacağını söyleyerek Hucûrat süresinin 13. ayetiyle bazı hadisi şerifleri delil getirirler.¹⁵¹

*"Ey insanlar! Doğrusu biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık. Ve birbirinizle tanışmanız için sizi milletlere ve kabilelere ayırdık. Muhakkak ki Allah yanında en değerli ve en üstünüdür. Ondan en çok korkunuzdur. Şüphesiz Allah bilendir, her şeyden haberdar olandır."*¹⁵²

Hz. Peygamber (s.a.s): *"İnsanlar tarağın dişleri gibi eşittir. Arabın Arap olmayana bir üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak takva iledir."*¹⁵³

Bunlara göre kefaette asıl olan dindir. Başka bakımlardan denkliğe gerek yoktur. Ayrıca evlenmede denkliğin olması gerektiği ile ilgili Kuran-ı Kerimde sarıh bir hüküm de yok. Aksine Kuran-ı Kerimde müslümanları kendi aralarında eşit sayan deliller mevcuttur.¹⁵⁴

Böyle olmasaydı Hz. Peygamber (s.a.v.) Fatıma bint Kaysa "Üsame'yi al"¹⁵⁵ demesi, Hz. Bilal'i Hale bint Avf'la evlendirmesi,¹⁵⁶ Ebu Huzeyfe (r.a.)'nın Ensardan bir kadının kölesi olan Salimi, kardeşinin kızıyla evlendirmesi, yine peygamber (s.a.v.)'in "Ey Beyaza oğulları! Eba Hindi evlendirin"¹⁵⁷ demesi mümkün olmayacaktı.

¹⁵⁰ Dirik, Mehmet, a.g.e., s. 236,237.

¹⁵¹ Ferac, Ahmed, *ez Zevâc ve Ahkâmühü fî Mezhebi ehli's Sünneti*, s. 111.

¹⁵² Hucûrat 49/13.

¹⁵³ Ahmed b. Hanbel, "*Müsned*", 5, 411.

¹⁵⁴ Döndüren, Hamdi, a.g.e., s. 170.

¹⁵⁵ Nesâi, Nikah, 19.

¹⁵⁶ Kâsânî, a.g.e., 2, 317., Bilmen, *Kâmus*, 2, 74.

¹⁵⁷ Ebu Davud, Nikâh, 26.

Evlilikte kefaet şart olsaydı kısasta da aranması gerekirdi. Halbuki kısasta kefaet aranmaz. Cinayetlerde kanlar eşittir. Yani yüksek seviyeli makam mevki sahibi biri cahil karşılığında öldürülebilir. Evlilikte kefaetin olmayışı da buna kıyas edilir. Eğer denklik cinayetlerde muteber değilse, evlilikte daha öncelikli olarak muteber kabul edilemez.¹⁵⁸ Bu ve buna benzer deliller gösteriyor ki kefaet evlilikte muteber değildir.

Bunlara şöyle cevaplar verilmiştir;

Kefaeti kabul etmeyenlerin dayandıkları Hucurat süresinin 13.ayeti ve insanların bir tarağın dışı gibi eşit olduklarını söyleyen hadis, dünya hükmünü değil, ahirete ilişkin hükümlerdir. Ahirette kimin müttaki olup diğerinden üstün olacağı o zaman belli olacaktır.¹⁵⁹

İnsanlar hak ve görevde kanunlar nazarında eşittirler, ancak takva ile birbirlerinden üstün olabilirler. Üstünlükte ancak takva ve amelle olur. Başka yönden olmaz. Yalnız bunların dışında kalan ve insanların örf ve adetlerine dayalı olan şahsî ölçülerde şüphesiz insanlar birbirinden farklıdır.¹⁶⁰

Toplumda insanların birbirinden farklı olmasında şüphe yoktur. Mesela rızık ve servette farklılıklar vardır.¹⁶¹ *"Allah rızık bakımından bir kısmınızı bir kısmınıza üstün kıldı."*¹⁶² *"Allah iman edenlerinizi yükseltsin. Kendilerine ilim verilenler için ise dereceler vardır."*¹⁶³ *"Baksana, biz insanların kimini kiminden nasıl üstün kılmışızdır! Elbette ki ahiret, derece ve üstünlük farkları bakımından daha büyüktür."*¹⁶⁴

Dünyada insanlar arasında birtakım farklılıkların olmasında da hikmetler vardır. Herkes doktor, mühendis, hâkim vs. olsaydı ekmeği kim yapacak, caddeleri kim temizleyecek, kundurayı kim yapacak, tarlayı kim sürecekti? Biri zengin, biri orta halli, biri fakir, biri makam mevki sahibi, biri toplum nazarında çok kabul gören bir meslekte vs. olabilir. Bunlar gayet normal olan şeylerdir.

Hattâ aynı meslek içerisinde de farklılıkların olması normaldir. İnsanlar mertebe mertebedir. Örneğin bir öğretmeni ele alalım; biri köyde bir ilköğretimde muallim, diğeri lisede veya üniversite de araştırma görevlisi veya bir üniversite de kürsü sahibi anabilim başkanı, görünürde üçü de muallim. Yine tıp alanında düşünebilirsiniz; Biri hemşire, biri yeni doktor olmuş, biri pratisyen diğeri de üniversite de kürsü sahibi ünlü bir cerrah ve dünyaca tanınıyor.

¹⁵⁸ Kâsânî, *a.g.e.*, 2, 317; Serahsî, *el Mabsut*, 5, 24.

¹⁵⁹ Mevsîlî, *el- İhtiyâr*, 3, 101.

¹⁶⁰ Zühaylî, *a.g.e.*, 7, 230.

¹⁶¹ Nablûsî, Muhammed, ([http:// www.nabulsi.com/web/ article/1602](http://www.nabulsi.com/web/article/1602), (erişim, 18.02.2016)

¹⁶² Nahl 16/71.

¹⁶³ Mücadele 58/11.

¹⁶⁴ İsrâ 17/21.

Normal de hepsi hasta bakıcı. Bu örnekleri çoğaltabilirsiniz. Şimdi siz yukarda sayılanların hepsinin konumu ve mertebesinin aynı olduğunu söyleyebilir misiniz?¹⁶⁵

İnsan fitratının gereği insanlar ahlakî durum ve toplumdaki yerleri itibariyle farklıdırlar. Dinin özüne ve kaidelerine ters düşmeyen fitrat, örf ve adetlerle çatışmaz.¹⁶⁶ Dolayısıyla kefâet yoktur diyenlerin getirdikleri bu nasslar delil olamaz.¹⁶⁷

Arab'ın yabancıya, yabancıya da araba karşı üstünlüğünün olmadığını bildiren hadise gelince buradaki eşitlik uhrevi meselelerle ilgilidir. Ama dünyada Arab'ın Acem'e (arap olmayana) üstünlüğü birçok dünyevi meselede ortaya çıkmıştır.¹⁶⁸ Ama ahiretle ilgili hükümlere geldiğimizde herkesin işlediği hayır ve şerre göre yargılanacağı ve insanlar arasında bu bakımdan bir ayırım yapılamayacağı zaten mâlum olan şeydir. "*Kim zerre miktarı bir hayır işlerse onun mükâfatını görecektir. Kim de zerre miktarı bir kötülük işlerse onun cezasını görecektir.*"¹⁶⁹

Rasullah'ın (s.a.s.) Hz. Bilal (r.a.) hakkında söylemiş olduğu söze gelince burada kefâet yoktur görüşü de kabul edilemez. Çünkü bu sözün sadece Hz. Bilal (r.a.) için söylenmiş olduğu da mümkündür. Hadis tevâzunun ve kefâet talebini terk etmenin mendup olduğuna ve kefâet şartını, diyanet hususunda aramanın daha doğru olacağına işaret eder, kefâet şartını aramamaya delalet etmez.¹⁷⁰ Ayrıca Hz. Bilal'in dengi olmayan biriyle evlenmesi kefâetin aranmasına mani de değildir.¹⁷¹

Zira Rasulullah (s.a.s.)'ın ashabından bazılarının bunun gibi özel muamele yaptığı, ihsan ve ikramlarda bulunduğu bilinmektedir. Örneğin; Fatıme binti Kays zengin, çok zeki, güzel ve asil bir aileye mensup iken dengi olmayanla evlenmesi, Rasulullah (s.a.s.)'ın Hz. Huzeyme'nin (r.a.) tek başına şahitliğini iki şahit yerine geçerli olması gibi, hasaisün-nebeviyye özel bir ruhsat olması da muhtemeldir.¹⁷²

Eğer kefâet muteber olsaydı kısasta da aranması gerekirdi. Halbuki kısasta kefâet aranmıyor. Cinayetlerde kanlar eşittir. Yani yüksek seviyeli makam mevki sahibi biri cahil karşılığında öldürülebilir. Evlilikte kefâetin olmayışı da buna kıyas edilir. Eğer denklik

---

¹⁶⁵ Nablûsi, Muhammed, ([http:// www.nabulsi.com/web/ article/1602](http://www.nabulsi.com/web/article/1602), (erişim, 19.03.2016)

¹⁶⁶ Zühayli, *a.g.e.*, 7, 230.

¹⁶⁷ Bilmen, *Kâmus*, 2, 74; Cin, Halil, *a.g.e.*, s. 160.

¹⁶⁸ Zühayli, *a.g.e.*, 12, 233.

¹⁶⁹ Zilzal 99/7-8.

¹⁷⁰ Bilmen, *Kâmus*, 2, 74.

¹⁷¹ Acar, İbrahim, *a.g.e.* s. 196.

¹⁷² Kâsânî, *a.g.e.* s. 317; Bilmen, *Kâmus*, *a.g.e.*, 2, 74.

cinayetlerde muteber değilse, evlilikte daha öncelikli olarak muteber kabul edilemez.¹⁷³ Sözüne gelirse;

Buna şöyle cevap verilmiştir: Denkliği kısasa kıyas yapma doğru değildir. Bu, meseleyi farklı bir şeyle kıyas etmedir. Cinayet meselelerindeki kısas eşitliği yaşama hakkını koruma ve insanların yararına yönelik bir iş olmasındandır. Ta ki yüksek mevki sahibi ya da soylu kişiler kendilerinden alt seviyede olup denk olmayanı öldürmek cesaretini göstermesinler. Kısas hayatın maslahatı yani hayatta olanların korunması için meşru kılındığına göre katil ile maktul arasında denklik aramak bu maslahatı ortadan kaldırır.¹⁷⁴ Kısasta eğer denklik ararsak o zaman herkes denkliği yakalayamadım diye düşmanını öldürmek ister ki, o zaman toplumda kargaşa çıkar.¹⁷⁵

Denkliği kabul etmeyenlerin öne sürdükleri deliller bizim açımızdan muteber değildir. Çünkü evlilikte denklik aranması ne kötü bir şey ne de nasslarda yasaklanmıştır. Bilakis denklik eşler arasında uyum ve kaynaşmanın sevgi ve saygı içinde hayat boyu beraberliğin sürekliliğine katkı sağlayan bir unsurdur. Dolayısıyla taraflar arasında denkliğin gözetilmesi özellikle erkeğin hanımına denk olmasından daha doğal bir şey olamaz.¹⁷⁶

---

¹⁷³ Kâsânî, *a.g.e.*, 2, 317; Serahsi, *el Mabsût*, 5, 24.

¹⁷⁴ Kâsânî, *a.g.e.*, 2, 317.

¹⁷⁵ Zeydan, Muhammed, <http://www.iugaza.edu.ps/ara/research>.

¹⁷⁶ Kâsânî, *a.g.e.*, 2, 317; Zühayli, *a.g.e.*, 7, 232., Acar, Halil İbrahim, *a.g.e.*, s. 198.

İKİNCİ BÖLÜM

KEFÂETİN KAPSAMI

I- MEZHEPLERE GÖRE KEFÂETİN KAPSAMI

Fakihlerin kefâetin kapsamı üzerindeki görüşleri konusunda tam bir mutabakat içinde olduklarını söylememiz mümkün olmamakla beraber genelde din, iyi ahlak sahibi olma, çoğunluk tarafından kabul görmüştür.¹⁷⁷ Mezheplerin denkliğe konu olan vasıflar hakkındaki görüşlerini kısaca açıkladıktan sonra denkliğin kapsamını ve konuyla ilgili tartışmaları ele alacağız.

1. Hanefî hukukçularına göre:

Nesep, müslüman olma, diyânet, sanat, hürriyet ve mal olmak üzere altı noktada denklik aranır.¹⁷⁸ Ancak mezhep içinde de bunların bir kısmında ittifak edilirken, bir kısmında ihtilaf edildiği görülmektedir. Ebu Hanife'nin bir görüşüne göre de *meslek* denklikte aranacak bir vasıf değildir. Çünkü değişkendir. Bugün bir mesleğe değer verilirken başka bir zaman değer verilmeye bilir.¹⁷⁹ İmamı Muhammed'e göre de sadece din, İslam ve hürriyette denklik aranır.¹⁸⁰

2- Maliki hukukçularına göre:

Denklikte muteber olan *dindir*. Malikilere göre dindar bir hanımefendi fâsık olan bir erkeğe denk olamaz. Ayrıca İmam Malik'ten gelen başka bir rivayette de kocanın *ayıplardan ve kusurlardan salim* bulunması da gerekir. Kocada bulunan alacalık, cüzzâm ve delilik gibi ayıplar, kadının kocası konusunda muhayyerlik hakkını kazanmasına vesile olur.¹⁸¹

3- Şâfiî hukukçularına göre:

Din, nesep, hürriyet, meslek ve nefret ettirici ayıplardan selâmette olmak konusunda aralarında ittifak varken;¹⁸² zenginlik, ilim vb. konularda ihtilaf etmişlerdir. Rûyani (ö.502/1108), Nevevi, (ö. 676/1277) ve Subkî (ö. 756/1355) gibi bazı Şafii âlimleri ilmi, denkliğe konu bir vasıf olarak görerek cahil bir erkeği âlim bir kadına denk saymamışlardır.¹⁸³

---

¹⁷⁷ Topaloğlu, Bekir, *İslam'da Kadın*, s. 56.

¹⁷⁸ Bilmen, *Kâmus*, 2, 65.

¹⁷⁹ Kâsânî, a.g.e., 2/318.

¹⁸⁰ Zühayli, a.g.e., 7, 240.

¹⁸¹ Cezîrî, Abdurrahman b. Muhammed İvaz, *el Fıkh Ale'l Mezâhibi'l Erbea*, 4, 54; Zühayli, a.g.e., 7, 238.

¹⁸² Bilmen, *Kâmus*, 2, 68.

¹⁸³ Mâverdî, *el Havi'l Kebir*, 9,106.

Zenginliğin ve malın kefâette hiç itibarı yoktur. Çünkü mal insanoğlu için geçici olan bir şeydir. Basîret sahibi bir müslüman mala meyletmez, mal ile övünmez.

Şafii mezhebinden bazı âlimler de çok ihtiyatlı davranarak ihtiyarı, genç bir kıza denk saymamışlardır.¹⁸⁴ Yaş kriterine dikkat çekmişlerdir.

4- Hanbelî hukukçularına göre:

Hanbeliler denklige konu olan vasıflar hakkında üç görüş ortaya koymuşlardır. Bunlardan birincisi din ve nesep; ikincisi din ve meslek; diğeri de din, nesep, hürriyet, sanat, ve zenginliktir.

Ayıplardan salim olmayı denklikte aranan vasıflardan saymamaları yönüyle Maliki ve Şafii hukukçulardan ayrılmışlardır.¹⁸⁵

5- İslâm hukukçularından İbn Ebi Leyla (ö: 148/765) ya göre:

Kefâet; din, nesep ve malda muteberdir. Süfyan es-Sevri (ö.161/772) ye göre de böyledir.¹⁸⁶

İslâm hukukçuların hepsi *din* yönünden kefâetin aranması konusunda ittifak ederlerken; Malikilerin dışındakiler *hürriyet*, *soy ve meslekte* ittifak etmişlerdir. Malikiler ve Şafiiler *ayıplardan salim* olmada ittifak etmişlerdir. Zahir olan rivayete göre Hanefiler ve Hanbelîler *mal*, *zenginlik* konusunda ittifak etmişlerdir.

Hanefiler ise usûlün yani ana babanın müslüman olması gerektiği görüşünde diğelerinden ayrılmışlardır.¹⁸⁷

Denklige konu olan sıfatlar hakkında genel bir girişten sonra, bu sıfatların değerlendirmesine geçebiliriz.

A) Soyda (Nesep) Denklik:

Soy, insanın baba ve dedelerden oluşan usûlü (ataları) ile olan bağlantılarını ifade eder. Yani hukuk bakımından baba cihetinden olan yakınlığa mahsustur.¹⁸⁸ Bu durum Kur'an-ı Kerimde şöyle ifade ediliyor: “İnsanı sudan yaratıp, onu nesep ve sıhriyet sahibi kılan (soysop veren) odur.”¹⁸⁹

Ömer Nasûhi Bilmen bu ayeti şöyle açıklar: “Allah Tealâ su ile tahmir edilen bir madde asliyyeden nev'i beşeri yaratmış, onu da iki kısma ayırmıştır: Bir kısmı nesep sahibi

¹⁸⁴ Cin, Halil, *a.g.e.*, s., 165; Ebû Zehra, *Ahvâlü's Şahsiyye*, s. 140.

¹⁸⁵ İbn Kudâme, *a.g.e.*, 5, 33.

¹⁸⁶ Abdülhamid, Muhammed Muhyiddin, *el-Ahvâlü's-Şahsiyye Fi's-Şerati'l-İslâmiyye*, s. 91.

¹⁸⁷ Zühayli, *a.g.e.*, 7, 241.

¹⁸⁸ Ebû Zehra, Muhammed, *el-Ahvâlü's-Şahsiyye*, s. 135-136.

¹⁸⁹ Furkan 25/54.

olan erkeklerdir ki, nesepler kendilerine nispet olunur. Bir kısmı da müsâherete vesile olan kadınlardır ki, sıhriyyet onlar ile husule gelir.”¹⁹⁰

Hasep (şan, şeref) ise, ataların sahip oldukları övgüye değer özellikleri veya dedelerin gurur duydukları şeylerdir. İlim, cesaret, cömertlik, takva vb. şeyler. Soylu olmak hasebi (şeref ve hürmeti) gerektirmez ancak hasep soyluluğu gerektirir. Soydan da kasıt kişinin babasının belli olmasıdır. Yani belli bir soyu olmayan sokakta bulunmuş biri veya köle olmamalıdır.¹⁹¹ İslam hukukçuları nesep konusunda kendi aralarında ihtilaf etmişlerdir. Bir kısmı denklikte nesep aranır derken diğerleri gerekli değildir diyerek delillerini getirmişlerdir. İslam hukukçuların görüşlerini delilleriyle beraber ele aldıktan sonra kısa bir değerlendirmeye yapacağız.

1. Nesepte denkliği gerekli görenler ve delilleri:

Ayrıntı da bazı farklılıklar olmasına rağmen Hanefi, Şafii ve Hanbeliler denklikte soyu kabul etmektedir.¹⁹² Fakat Hanefiler soyu sadece Araplarla evliliğe mahsus kılmışlardır. Çünkü onlar soylarını korumaya özen göstermişler, hatta bununla övünmüş, bununla birbirlerini yermişlerdir.¹⁹³

Şafii ve Ahmed b. Hanbelden gelen bir rivayete göre: Haşim ve Muttalip oğullarından başkası Kureyşin geri kalanına –Beni Abdu Şems ve Nevfel gibi Haşimin iki kardeşi olmalarına rağmen- denk değildir.¹⁹⁴ Bu görüşü şu hadise dayandırır. "*Allah Araplar içinde Kinaneyi seçti, Kinaneden Kureyşi seçti. Kureyşten de Haşim oğullarını seçti. Haşim oğullarından da beni seçti.*"¹⁹⁵ Yine Şafilerin bir görüşüne göre Hanefilerden farklı olarak, Araplar arasında yaptıkları derecelendirmeyi diğer milletlere de uygulamışlardır.¹⁹⁶

Genel olarak Hanbeliler, biri Hanefilerin diğeri Şafilerin görüşü olmak üzere iki görüş ortaya koyarlar. Bunlara göre Arap kavminden kasıt aslen Arap ırkına mensup olanlar ve Hulafai’r-raşidine intisap edenlerdir. Yoksa Arapça konuşan veya Araplaşan kavimler değildir. Nesebi belli olmayan birisi nesebi sahih olmayana denk değildir. Nesepte kefaet olmadığında akit feshedilir. Çünkü nesebin yokluğu bir noksanlıktır kadın ve velisi bundan etkilenir.¹⁹⁷

---

¹⁹⁰ Bilmen, *Kâmus*, 2, 397.

¹⁹¹ Zühayli, *a.g.e.*, 7, 243.

¹⁹² Serahsî, *a.g.e.*, 5, 22.

¹⁹³ Zühayli, *a.g.e.*, s., 7, 241.

¹⁹⁴ Zühayli, *a.g.e.*, 7, 244.

¹⁹⁵ Tirmizi, *Menakıb*, 1.

¹⁹⁶ Nevevî, *el-Mecmû*, 16, 187.

¹⁹⁷ İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 7, 36; Bilmen, *Kâmus*, 2, 65.

Nesepte kefaeti kabul edenler, özellikle Hanefi ve Hanbeliler insanları Acem ve Arap olmak üzere ikiye ayırmışlardır. Arapları da Kureyşli olan ve olmayan olmak üzere iki sınıfa ayırmışlardır. Dolayısıyla Kureyş kabileleri birbirine denk, diğer Arap kabileleri de birbirine denktir. Kureyş kabilesinden bir kadın ancak kendisi gibi Kureyş kabilesinden bir erkeğe denktir ve yalnızca onunla evlenebilir.¹⁹⁸

Acem (Arap olmayanlar) ise soylarını muhafazaya önem vermemiş ve onu övgü meselesi yapmamışlardır. Onlar nesebe değil islama girişteki önceliğe ve hür olmaya itibar etmişlerdir.¹⁹⁹

İmamı Ebu Yusuf hariç Hanefi hukukçuların çoğunluğuna göre yabancı yani Acem erkek isterse âlim ya da sultan olsun Arap bir kadına denk değildir.²⁰⁰ Bu görüşe göre Hz. Ömer'in "*Hasep sahibi kadınların kendilerine denk olmayanlarla evlenmelerine mani olurum. Ancak denk olanlar hariç.*"²⁰¹ Sözü gereği yabancı olan adam Arap kadına denk değildir. Çünkü Hz. Peygamberin Arap, Kuran'ın Arapça oluşu Arap toplumuna birtakım üstünlükler kattığı için Hanefi hukukçuları, kureyş kabilesine ayrı bir önem vererek bu kavmin kızlarını karşılıklı olarak birbirine denk görmüşlerdir.²⁰² Dolayısıyla nesepeçe aşağı mertebede bulunan bir erkek şerefli ve asil olan bir kadına denk olamaz.²⁰³

"Cumhur, Nadr b. Kinanenin evladı olan Kureyşliler'in soy bakımından diğer Araplardan üstün olduklarında ittifak etmişlerdir. Kureyşli bir kadına ancak kendisi gibi bir erkek denk olabilir. Kureyşli erkek ise her Arap kadınına denktir. Kureyşli olmayan Arap kadınına ise her hangi bir kabileden olan bir Arap denktir. Yalnız Arap olmayan yani yabancı olan ona denk değildir."²⁰⁴

Cumhur, nesepte kefaet gerekli derken şu hadisi delil olarak getirirler: "*Kureyşliler birbirinin dengidir. Her sülâle, diğer sülâleye denktir. Araplar birbirinin dengidir. Her kabîle, diğer kabîleye denktir. Arap olmayanlar da birbirlerinin dengidir. Adam adama denktir yalnız hacamatçı ve dokumacı bunun dışındadır.*"²⁰⁵

---

¹⁹⁸ İbn Kudâme, *a.g.e.*, 7, 28-30.

¹⁹⁹ İbn Hümâm, *a.g.e.*, 3,295.

²⁰⁰ Zühayli, *a.g.e.*, 7, 242.

²⁰¹ Abdurrazzak, "*Musannef*", 6, 152.

²⁰² Serahsi, *el Mebsut*, 5, 24.

²⁰³ Kâsânî, *a.g.e.*, 2, 317.

²⁰⁴ Zühayli, *a.g.e.*, 7, 242.

²⁰⁵ Beyhaki, *es Sünenü'l Kübra*, 7, 217.

Denklikte nesep muteberdir görüşünü benimseyenler Arapların neseplerini övgü meselesi yaptıklarını kendilerinden altta gördükleri kişileri aşağıladıkları gibi akli gerekçelerde başvurmuşlardır.²⁰⁶

2. Nesepte denkliği gerekli görmeyenler ve delilleri:

Hız. Ömer, İbn-i Mesud, Malikiler, Hanefilerden Kerhi, Zahiriler, İbn-i Teymiyye ve bazı âlimler nesepte denkliği kabul etmezler.²⁰⁷ Yine Süfyan es-Sevri, Arap olmasına rağmen nesep şartını nikâhta aramaz.²⁰⁸

Delilleri de “*Ey insanlar! Doğrusu biz sizi bir erkek bir diğiden yarattık ve birbirinizle tanışmanız için sizi kavimlere ve kabilelere ayırdık. Muhakkak ki Allah yanında en değerli olanınız takvaca en üstün olanınızdır.*”²⁰⁹ Ayeti ile Hız. Peygamber (s.a.v)’in şu hadisini de delil olarak getirir: “*İnsanlar bir tarağın dişleri gibi eşittirler. Arabın Aceme karşı üstünlüğü ancak takva ile dir.*”²¹⁰

İmamı Malikte (v.179/796), Hucurat süresinin 13. ayetine tabi olarak, Arap-Mevali ayrımını tamamıyla geçersiz saymakta ve “Müslümanların her biri, Allahın hükmüne göre, ötekine denktir.” fetvasını vermektedir.²¹¹

İmamı Şafii’inde kefaeti dinde aradığı hatta bu mevzuu kendisine soran bir zata şöyle dediği nakledilir: “Ben Arabım bunu bana sorma.”²¹²

İbni Kudâme, İbni Mesud’un kendi kız kardeşine “Allah aşkına ister beyaz bir Rum ile ister siyah bir habeşiyile evlen, yeter ki müslüman olsun.”²¹³

İmam Muhammed de, kefaette nesep şartını sadece hilafet ve ehl-i beyt gibi bir takım üstün meziyette olan aileler için tanımış, bunu da hilafet makamına duyulan hürmet ve fitne ateşinin söndürülmesi için uygun bulmuştur.²¹⁴

Şiânın muhaddis fakihlerinden Kuleynî “Mümin erkek mümin kadına denktir.” isimli bir babında Yemâmeli Cuveybir isimli bir zattan bahis açar ve şöyle anlatır: Bir gün Hız. Peygamber kendisine evlen artık deyince, Cuveybir halini arz eder. Bunun üzerine Hız.

²⁰⁶ Kâsânî, *a.g.e.*, 2, 319.

²⁰⁷ İbn Kudâme, *el Muğni*, 9/391; İbn Âbidin, *a.g.e.*, 3, 294.

²⁰⁸ Serahsi, *el Mebsût*, 22; Şeyhzâde, Abdurrahman b. Muhammed, *Mecmuu’l-Enhur Şerh-u Mültekâ el-Ebhur*, 1, 227.

²⁰⁹ Hucurât 49/13.

²¹⁰ Ahmed İbn Hanbel, 5, 411.

²¹¹ Sahnun, *Müdevvene*, 2, 107.

²¹² İbn Hacer, *Fethu’l Bâr’i*, 9, 109.

²¹³ İbn Kudâme, *el Muğni*, 7, 34.

²¹⁴ Mevsili, *el-İhtiyar*, 3, 99.

Peygamber Cuveybire şunları söylemiştir: "Allah islamı gönderdi, cahiliye de şerefli olanı yere indirdi, düşük olanı şerefli kıldı. Cahiliye de zelil olanı şimdi aziz kıldı. Cahiliyenin neseple böbürlenmesini sildi. Bugün insanlar beyazıyla karasıyla, Kureyşlisiyle, Arabıyla, Acemiyle, hepsi Âdemden gelmiştir. Allah Âdemi de topraktan yaratmıştır. Allaha kıyamet gününde en sevimli olanlar ona en çok itaat eden ve muttaki olanlardır."²¹⁵

İbni Kayyım el Cevziyye, "Kureyşli olmayan erkeklere Kureşli hanımları nikâhlamayı Haşimilerden olmayanların bu sınıf hanımlarla evliliklerini fakirlerin zengin hanımlar almasını" caiz görmüştür.²¹⁶

İbn Hazm, "Allah nezdinde nesebin, nesebi yakınlığın hiçbir değeri yoktur. Haşimi Kureşli, Arap, Acem, Habeşi, zenci kadının oğlu olunsun bunlar arasında nesebin getirdiği bir fark yoktur. Bütün müslümanlar birbirinin kardeşidir. Düşük bir zenci kadının oğluna Haşimi halifenin kızı haram kılınmaz."²¹⁷

İbni Teymiyye de neseple ilgili olarak: "Allah'ın kitabında bir kimseyi nesebi sebebiyle öven veya kötüleyen tek bir ayet yoktur. Allah bir kimseyi ancak iman ve takva cihetinden övmekte; kâfirlik, fâsıklık ve âsilik yönünden kötülemektedir."²¹⁸

Hanefi âlimlerinden Cessasta, "Kimse nesebiyle bir başkasına üstün değildir. Zira hepsi bir babadan ve tek anneden gelmektedir. Üstünlük bir başkasının ameliyle elde edilmez." diyerek üstünlüğün Allah katında ancak takvayla olacağını söylemiştir.²¹⁹

Diğer bir durum nesep hususunda ne kadar araştırma yapılırsa yapılsın bir noktadan sonra nesepte karışmalar olmaktadır. Nitekim Kureyş kabilesi, Nadr b. Kinâne oğullarındandır. Bunun ötesi ise Araptır, Kureyş değildir.²²⁰

Ayrıca nesebe itibar eden islam hukukçuları içinde bile nesepeçe aşağıda olan bir kimsenin velisinin rızası ile üst mertebedeki biriyle evlenebilir kavli de vardır.²²¹

3. Görüşlerin Değerlendirilmesi:

Evlilikte nesep aranmalıdır diyenlerin getirmiş oldukları rivayetin isnadını tedkik eden âlimler Halid'in Muaz'dan semai olmadığına müttefiktirler. Rivayeti mürseldir, munkatıdır. İsnadının diğer ravisi Süleyman ise meçhul bir isimdir. Yine hadis hakkında İbn. Abdilberr:

²¹⁵ Hatipoğlu, *a.g.e.*, s.36-37.

²¹⁶ İbn Kayyım el Cevziyye, *Zâdül Me'ad* 5, 145-147.

²¹⁷ İbn Hazm, *el Faslu fi'l Milel*, 4, 119.

²¹⁸ İbn Teymiyye, *el-Fetava'l-Kübra*, 1, 173.

²¹⁹ Cessas, *Ahkâmu'l Kur'an*, 5, 292.

²²⁰ İbn Hümâm, *a.g.e.*, 3, 299.

²²¹ Nevevi, *el Mecmu*, 16, 187.

"Münker, mevzu hükmünü vermiştir. Beyhakî (458/1066), İbn. Adiyy (v.365/975), İbnu'l Cevzi (v.597/1201) gibi âlimler "Nesepte Kefaet aranacağını bildiren hiçbir sahih hadis yoktur."²²² İbn. Hümâm da bu hadisleri ciddi bir kritiğe tutarak sağlıklı olmadıkları yönünde fikir beyan etmiştir.²²³

"Şemsül Eimme" Serahiside de hadis olarak yer alan rivayet hakkında Hatipoğlu; "Bu ve benzeri ifadelerle evvelemerde alınmak istenen netice, devlet başkanlığını Kureyş'e (birinci sınıf Araplara) hasretmek, diğer kabileden Arapları (ikinci sınıf Arap müslümanları) dışa karşı muhafaza ederek Kureyş'in temelini sağlam tutmak idi. Bu sıralama şeri bir emri vaki olarak kabul ettirilince, üçüncü sınıf müslümanlar olan Mevaliye de kendilerine İslam gibi bir nimeti bağışlamış Araplara teşekkür edip oturmak, idareyi de ele almak gibi kötü düşüncelerden uzak kalmak düşecekti!"²²⁴ demiştir.

Dolayısıyla İman gibi ahlaki bir değerın nesep mührüne ihtiyacı olmadığını ve ilk müslümanların Peygamber talimatını lafta bırakmadıklarına delil olarak şu örnekleri verebiliriz.²²⁵

Peygamber a.s iki kızını Osmanla; diğer kızı Zeynebi Ebu'l As İbni Rabi ile evlendirmesi; her ikisinde Abdu Şems oğullarındandırlar. Yine Zeydi, kureyşli olan halasının kızı Zeyneble, Usameyi kureyşten Fatım binti Kays ile evlendirmesi. Kocası Ebu Amr b. Hafs b. el Muğira onu boşadıktan sonra bu kadın Rasulullah'a Muaviye ve Ebu Cehm'in kendisini istediklerini haber vermesi üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): Ebu Cehm sopasını omzundan indirmez, Muaviye ise malı olmayan bir fakirdir, sen Usame b. Zeyd ile evlen." demesi buna bir örnektir.

Bedir gazilerinden Kureyşli Ebu Huzeyfe b. Utbe, karısı Sehle'nin kölesi Salimi evlatlık edinmişti. Onu, biraderi Velid'in kızı Fatıma veya Hind ile evlendirmişti.²²⁶ Halbu ki Fatıma muhacirlerden ve kureyşli bir aileye mensup, fazilet ve kemal sahibi biri iken, Üsame b. Zeyd, Hz. Peygamberin kölesi idi, buna rağmen evlen demesi kefaetin şart olmadığına bir işarettir.²²⁷

İlk müslümanlardan Kindeli el Mikdad ibnü'l Esvedin karısı Haşimi dubâ'a Hz. Peygamberin amcası Abdulmuttalib'in oğlu Zubeyr'in kızı idi.²²⁸ Buhari şarihi Hanefi alim Aynî, (v.855/1451) bu evliliği şu şekilde değerlendirmektedir: "Eğer nesep kefaette geçerli

---

²²² İbn Kudâme, *a.g.e.*, 7, 36; Hatipoğlu, *a.g.e.*, s., 25-26.

²²³ İbn Hümâm, *a.g.e.*, 3, 295.

²²⁴ Hatipoğlu, *a.g.e.*, s., 24.

²²⁵ Hatipoğlu, *a.g.e.*, s., 22.

²²⁶ Buhari, Nikah, 16.

²²⁷ Kâsânî, *a.g.e.*, 2, 317; Zuhaylî, Vehbe, *a.g.e.*, s.281.

²²⁸ Buhari, Nikah, 16.

olsaydı Mikdad'ın Duba'a ile evlenmesi caiz olmazdı. Çünkü bu hanım nesepe ondan üstündü. Hz. Ebu Bekir de kız kardeşi Ümmü Ferveyi el Eş'as b. Kays ile evlendirdi. Halbuki her ikisi de Kinde oğullarından idiler.²²⁹

"Çoğaltılabilecek bu misaller, Hz. Peygamber devrinde her türlü kefaet fikrinin değil nesepte, kefaet arama düşüncesinin İslami değeri olmadığına delildir."²³⁰

Ayrıca nesepte denklik konusunda İmamı Yusuf ve Hanefi hukukçulardan Kadîhân'a (v.592/1196) göre; nesep yönünden eşitlik, erkeğin ilim adamı olması halinde aranmaz görüşü de mevcuttur. Örneğin Arap olmayan ilim sahibi bir kimse, kendinden çok üstün soydan olan Kureyşli, Arap bir kadına denktir. İbnü'l Hümam da bu görüştedir. Çünkü ilmin şerefi nesepte ve hasepten önde gelir.²³¹ Dolayısıyla Arap olmayan bir âlim kureyş kabilesinden bir kadınla evlenebileceği gibi fakir bir âlim çok zengin olan bir kişinin kızıyla da evlenebilir.²³²

Kuran-ı Kerim ve hadisi şeriften de buna delil getirmişlerdir:

"Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?"²³³

"Allah iman etmiş olanlarla kendilerine ilim verilmiş olanları yükseltir."²³⁴

"Kulları içinde ancak alimler, Allahtan gereğince korkar"²³⁵

Yine Allahın elçisi:"Âlimin âbid (ibadet eden) üzerindeki üstünlüğü dolunaylı gecede kamerin diğer yıldızlara üstünlüğü gibidir."²³⁶

İslamın ana özelliği insanların eşitliğine davet etmek ırkçılığı ve cahiliye döneminin kabilecilik ve soy anlayışını kaldırmaktır. Çünkü İslamın Arap olmayan insanlar arasında yayılması bu ana meziyet ve üstünlüğe dayanması sebebiyledir.

Veda haccının ilan ettiği gerçekte bunu yansıtır. "*Arab'ın, Arap olmayana takvadan başka bir üstünlüğü yoktur. Hepiniz Âdem'den, Âdem ise topraktanır.*"²³⁷ Doğru olanın nesebin denklikte muteber olmamasıdır. Sahih olan görüş budur. Cumhuriyetin dayandığı hadis zayıftır. Denklik için iyi ahlâk sahibi ve dindar olmak, eşin birtakım hastalık ve kusurlardan uzak olması yeterlidir.²³⁸

---

²²⁹ İbn Kudâme, *a.g.e.*, 7, 36.

²³⁰ Hatipoğlu, Said, *a.g.e.*, s.23; Dirik, Mehmet, "İslam Aile Hukukuna Göre Evlenmede Eşler Arasında Denklik," *İslam Hukuku Araştırmalar Dergisi*, Sayı, 26, s.,249.

²³¹ İbn Hümmâm, *a.g.e.*, 3, 286.

²³² Cin, Halil, *a.g.e.*, s., 162.

²³³ Zümer 39/11.

²³⁴ Mücadele 58/12.

²³⁵ Fâtır 35/28.

²³⁶ Tirmizî, İlim, 19.

²³⁷ Ebu Davud, Edeb, 111.

²³⁸ Zühayli, *a.g.e.*, 7, 242.

Nesebe bakılarak insanlar arasında dereceler oluşturulması, tüm insanların bir ana-babadan geldiği, üstünlüğün ancak takvada olduğunu ifade eden islamın bu ilkeleriyle bağdaşmamaktadır.²³⁹ Dolayısıyla bu uygulamanın o dönemin örf ve adetlerine bağlı bir telakkinin fıkhı yansıması olarak görülmesinin daha uygun olacağı kanaatindeyiz.

B) İslâma Girişte Denklik:

Burada eşitlikten murat, müslüman kadına nispetle kocanın müslüman olması değildir. Çünkü müslüman kadına nispetle kocanın müslüman olması zaten evliliğin sıhhat şartıdır. Gayrimüslim bir erkekle müslüman kadın evlense akit batıldır.²⁴⁰ Bu vasıf, evlenecek olan erkeğin ve kadının kendisi, baba ve dedelerinin müslüman olmadaki önceliğidir. Sonradan müslüman olmuş bir kimse müslüman babanın kızına denk olamaz.²⁴¹

*"Müslüman hanımlar kâfirlere helâl değildirler. Kâfirler de müslüman hanımlara helal olmazlar."*²⁴²

*"İman etmedikleri sürece Allah'a ortak koşan kadınlarla evlenmeyin. Allah'a ortak koşan kadın hoşunuza gitse de, mü'min bir cariye Allah'a ortak koşan bir kadından daha hayırlıdır. İman etmedikleri sürece Allah'a ortak koşan erkeklerle, kadınlarınızı evlendirmeyin. Allah'a ortak koşan hür erkek hoşunuza gitse de, iman eden bir köle, Allah'a ortak koşan bir erkekten daha hayırlıdır."*²⁴³ Görüldüğü gibi böyle bir evlilik caiz değildir.

Hanefiler islâm olmakta denklikten kasıt kocanın baba ve dedelerinin müslüman olmasıdır derler. Örneğin aile içinde yalnız kendisi müslüman olan bir erkek, hem kendisi hem de babası müslüman bir kadına denk olamaz. Yine erkek ve babası müslüman olur da, kızının hem baba hem de dedesi müslüman olursa denklik yok demektir.²⁴⁴ Fakat kendisi ile beraber babası ve dedesi de müslüman olan bir erkek, bütün ecdadı müslüman olan kadına denktir.²⁴⁵

Hanefilerin bu husus için öne sürdükleri delil: Kişinin tanınması baba ve dede ile tam olur. Eğer baba ve dede müslüman olursa kişinin İslama nispeti de tam olacaktır.²⁴⁶ Ancak şunu da belirtelim ki islamiyet itibarıyla kefaet, Arap olmayan diğer milletler için geçerlidir. Çünkü Araplar da övünme nesepleridir. Nitekim sahabelerden bir grup, nesepleriyle övünürken sıra

---

²³⁹ Dirik, Mehmet, a.g.m., *İslam Hukuku Araştırmalar Dergisi*, Sayı, 26, s.250

²⁴⁰ Döndüren, Hamdi, a.g.e., s.173.

²⁴¹ Cin, Halil, a.g.e., s. 162.

²⁴² Mümtetine 60/10.

²⁴³ Bakara 2/221.

²⁴⁴ Kâsânî, a.g.e., 2, 319.

²⁴⁵ İbn Hümâm, a.g.e., 3, 298.

²⁴⁶ Bilmen, Kâmus, s., 66.

Selman (r.a.)'a geldiğinde "Selman kimin oğlu"? dediler. O da "Selman, islamın oğlu" diye cevap verdi. Selman (r.a.)'nın sözü, Ömer (r.a.)'e ulaşınca gözyaşlarını tutamadı. "Ömer de islamın oğludur" dedi.²⁴⁷ Dolayısıyla Arap olmayanlar da âba ve ecdâdın müslüman olması bir iftihar vesilesidir.²⁴⁸

İmam-ı Ebu Yûsuf göre sadece babanın müslüman olması yeterlidir. Sadece babası müslüman olan bir erkek, baba ve dedeleri müslüman olan kıza denktir. Çünkü bir kimseyi tanımak, babasını tanımak için yeterlidir. İmamı Muhammed ve Ebu Hanifeye göre ise bir kimsenin tanınması ancak baba ve dedesinin müslüman olmasıyla.²⁴⁹

Şafiler islama girişte önceliği sadece baba ve dede ile sınırlandırmazlar. Örneğin iki nesilden atası islama girmiş olan üç nesilden atası müslüman olan kimseye denk olamaz.²⁵⁰

Hanbelî ve Malikîler göre İslam olma, baba ve dededen ziyade, erkeğin müslüman olmasına bağlıdır. Kocanın babası gayri müslim olsa da, babası müslüman olan bir kadına denktir.²⁵¹ Dolayısıyla islama giriş zamanı evlilikte denklik şartlarından değildir.

Zimmîler arasında kefâete itibar edilmez. Onlar birbirlerine karşı denktir. Dolayısıyla ehli zimmetten olan bir kadın kendini evlendirirse, dengi olmadığı sebebi ile velisi onu ayıramaz ve bir dava da bulunamaz. Fakat zimmî olan kişinin nesebi meşhur kişilerden ise; bir kralın, aşiret reisinin zimmetinde ise o zaman sadece doğması muhtemel fitnenin ortadan kalkması için burada denklik şartına riayet edilir. Ve hâkim, böyle bir nikâh akdinde fitneyi dindirmek için aralarını ayırabilir.²⁵²

C) Dindarlık ve İyi Ahlâk Sahibi Olmada Denklik

Hanefî hukukçularına göre din-diyânet kavramından kastedilen husus, takvâ, güzel amel, üstün ahlâktır.²⁵³ Kocanın ahlaksız ve iyilik şuurundan mahrum olmamasıdır. Böyle kimselere islamda fasık denir.²⁵⁴

Ahlaksız, iyilik şuurundan mahrum, dini emir ve yasaklara uymayan kimse; ahlaklı, faziletli bir kıza denk olamaz. Çünkü bir kadın evleneceği erkeğin bu vasıflardan yoksun

---

²⁴⁷ Serahsî, *Mebûsât*, V/25; Ebu Zehra, *a.g.e.*, s., 136.

²⁴⁸ Abdülhamid, Muhammed Muhyiddin, *a.g.e.*, s.94.

²⁴⁹ Merginani, *el Hidaye*, 1/196; Ebu Zehra, *a.g.e.*, s., 137.

²⁵⁰ Şirbînî, *a.g.e.*, 4, 274.

²⁵¹ İbn Kudâme, *el-Muğni*, 5, 30.

²⁵² İbn Hümâm, *a.g.e.*, 3, 288.

²⁵³ İbn Hümâm, *a.g.e.*, 3, 289.

²⁵⁴ Cin, Halil, *a.g.e.*, s.163.

olmasından zarar görür. Dolayısıyla böyle bir erkek salih bir kimsenin kızına veya salih kıza denk olamaz.²⁵⁵

Dindarlıkta denklik konusunda Hanefî hukukçuları arasında görüş farklılıkları bulunmaktadır. Ebu Hanife ve İmamı Ebu Yusûf'a göre velilerin böyle fâsık bir kocadan dolayı evliliği feshetme hakları vardır.²⁵⁶

Aynı şekilde Şafiiler, Hanbeliler ve Malikilerde, Hanefiler gibi dindarlığı kefâette arar. Fâsık bir kişi iffetli salih ve takva sahibi bir kadına denk olamaz derler.²⁵⁷ Hatta Şafilere göre hanımına zulmeden bir kocanın durumu da fâsık bir adamın durumu gibidir. Böyle bir evlilikte denklik şartından dolayı kadın veya velilerinin evliliği fesh hakları vardır.²⁵⁸

İmam Muhammed ise dindarlığın ahiret işi olduğundan dolayı kefâette şart olarak görmemiştir. Çünkü kişinin ahlak ve fazileti ahiretle ilgilidir.²⁵⁹ Halbuki denklik dünya hükümlerindedir. Eğer kişi kendisiyle alay edecek kadar fâsık, sürekli sarhoş olarak çarşı pazar gezen ve çocukların oyun konusu olan birisi ise o zaman dikkate alınabilir. Çünkü böylesi kimseleri herkes hor görür ve kınar.²⁶⁰ Yine İmamı Ebu Yusuf ve İmamı Şafiden gelen bir görüşe göre de eğer bir kimse fîskını açık bir şekilde yapıyorsa salih bir kadına denk olamaz. Ancak fîskı açık olmayan bir erkek, iffetli kadına denktir.²⁶¹

Evlilikte dindarlığın dikkate alınması gerektiğini kabul eden İslam hukukçuları bununla ilgili görüşlerini ispat sadedince bazı deliller getirirler.

*“Öyle ya mü'min olan kimse, yoldan çıkmış(fâsık) kimse gibi midir? Bunlar elbette bir olamazlar”*²⁶²

Allahın elçisi de erkeğin dindar ve ahlaklı olması durumunda ona kız vermekten kaçınmayın sözü de kefâette dindarlığa delil olur.²⁶³ Ebû Hureyre'den gelen rivayette Hz. Peygamber (s.a.v): *“Dininden ve ahlâkından râzı olduğunuz kişiler size evlenme teklifi*

---

²⁵⁵ Ebû Zehra, *el-Ahvalü 'ş-Şahsiyye*, s. 140; Cin, *a.g.e.*, s. 163.

²⁵⁶ Döndüren, Hamdi, *a.g.e.*, s.,174.

²⁵⁷ Zühayli,*a.g.e.*, s. 239.

²⁵⁸ İbn Kudâme, *a.g.e.*, 7, 35.

²⁵⁹ Döndüren, Hamdi, *a.g.e.* s. 174.

²⁶⁰ Serahsî, *el-Mebsût*, 5, 25; Kâsânî, *a.g.e.*, 2, 320; İbn Hümâm, *a.g.e.*, 3, 298; el- Merginâni, *el-Hidâye*, 1, 25.

²⁶¹ Şirbînî, *Muğni'l-Muhtac*, 6, 274; İbn Kudâme, *a.g.e.*, 7,35. Ferac, Ahmed, *ez Zevâc ve Ahkâmühü fi Mezhebi Ehli's Sünneti*, s., 114.

²⁶² Secde 32/18.

²⁶³ İşler, Hulisi, *a.g.e.*, s. 83.

yaptığında onunla evleniniz. Eğer böyle yapmazsanız yeryüzünde fitne ve fesat olur.²⁶⁴ Günahkâr, fâsık ve facîr olan zenginden, dindar ve ahlâklı olan fakir çok daha üstündür.

Bu hususta yine Rasul'ü Ekrem (a.s.) Sehl ibnu Sa'd (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Bir adam, Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a uğradı. Efendimiz, yanında bulunan bir zâta: "Şu gelen kimse hakkında fikrin nedir?" diye sordu. Adam: "O, halkın eşrâfındandır, bu vallahi bir kıza tâlib olsa hemen evlendirilmeye; birisi lehine şefâate bulunsa, şefaatinin yerine getirilmesine lâyıktır" dedi.

Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) sükût buyurdular. Derken az sonra bir adam daha uğradı. Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) yanındakine: "Peki bunun hakkında reyin nedir?" dedi. Adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu, müslümanların fakir takımındandır. Vallâhi, bu bir kıza tâlib olsa evlendirilmemeye, şefâatte bulunsa itibar edilmemeye, bir şey söylese dinlenilmemeye lâyıktır?" cevabını verdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm): hani şu gördüğünüz fakir var ya öteki zengin gibi dünya dolusu insandan daha hayırlıdır, buyurdu."²⁶⁵

Hanefilere göre küçük veya tam ehliyetli olmayanların dindarlık durumları tam bilinmediği için babalarının durumlarına bakılarak karar verilir.²⁶⁶

Bazı İslam hukukçuları fâsık erkek, babası sâlih olan bir kadına denk olur mu? Sorusuna hayır denk olamaz cevabını vermişlerdir. Çünkü fâsık biriyle evlilik yapan kadının ayıbı sadece kendisine değil, babasına da gelecektir.²⁶⁷

Dindarlık kefaette en efdal vasıflardan birisidir. Saliha bir kadın kocasının fasık, facir ve ahlaksız olmasından daha fazla zarar görür.²⁶⁸

Kefaette gerçekte takdir edilmesi ve istenilmesi gereken en önemli meziyet insandaki diyanet ve haseptir. Diğer özellikler ise bundan sonra aranmalıdır. Bireylerin ahlak anlayışları ve ahlâkî duruşları hayatlarının tüm alanlarını derinden etkileyebilecek güçtedir. Dolayısıyla evlilik gibi ciddi bir birliktelikte güzel ahlâk sahibi olanların tercih edilmesi taraflar için hem dünya hem ahiretleri için en isabetli karar olacaktır.²⁶⁹

Günümüzde gençler eş seçiminde her ne kadar dindar olanı tercih ederim deseler de maalesef Allah Resulünün tavsiyelerine uymuyorlar. Evlilik çağına gelmiş genç bir kıza nasıl

---

²⁶⁴ İbn Mace, Nikah, 46.

²⁶⁵ Buhari, Nikah, 16; İbn Mace, Zühhd, 5.

²⁶⁶ İbn Âbidin, a.g.e, 3,89.

²⁶⁷ Zuhayli, a.g.e., s. 240.

²⁶⁸ Bilmen, Kâmus, 2, 66.

²⁶⁹ Kâsânî, a.g.e., 2, 317.

bir insanla evlilik yapmak istersen denildiğinde beklentilerini ardı ardına sıralıyor; yanına yakışan, mesleği ve iyi bir kariyeri olan, maddi imkânları geniş vs.

Erkeğe sorulduğunda fiziği güzel, eğitilmiş, çalışan ama aynı zamanda ailesiyle yeterince ilgilenebilecek olan bir adayı tercih ettiğini söylüyor. Dolayısıyla dindarlık ve güzel ahlak çoğu zaman ilk sıralarda yer almıyor. Sonra bir bakıyorsunuz ki anlaşılmadık boşanıyoruz diyorlar. Bu sebeple evlilikte kefaete dikkat edilmeli, özellikle ahlakı güzel, doğru insan, uygun insan seçilmeli ki mutlu bir yuva olabilsin.²⁷⁰ Dolayısıyla evlenmek isteyen bir müslüman erkeğin ilk tercihi dindarlık olmalıdır. Kadınların mal, asalet ve güzelliği ancak dindarlığı sayesinde değer kazanır.

D) Meslekte Denklik

Meslek (hırfet), sanat, ticaret veya ziraat gibi bir vasıta ile para kazanıp tedarik etme, yani rızkını ve geçimini sağlamak için kişinin yaptığı işidir. “Vazife” denilen bir kısım hizmetler, memuriyetler de meslek sınıfına girer.²⁷¹

Malikiler dışında cumhur ulema mesleği denkliğin özelliklerinden saymışlardır. Malikiler mesleği denkliğin özelliklerinden saymazlar. Çünkü bu durum dinde bir eksiklik sayılmaz. Mal gibi bağlayıcı bir özellikte değildir. Bunlar her biri hastalık, zayıflık ve sıhate benzer.²⁷²

Şafilere, kişinin rızkını kazanacak, hayatını idare edecek kadar bir mesleğinin olması kefaet için yeterlidir. Ancak şahsiyeti zedeleyici, kişiyi toplum nazarında tahkir edici meslek sahibi olanlar kendilerinden daha yüksek seviyede birine denk olamazlar.

İnsanlar toplumda rızık manasında farklı olabilmektedir bu da gayet doğaldır.²⁷³ Rabbimiz kitabında, "*Allah rızık konusunda bazınızı bazınıza üstün kıldı.*"²⁷⁴ Mesleğe itibar edilmeyeceği görüşünü benimseyenler ayette işaret edilen şey kazançların farklı olabileceğidir. Yoksa genel geçer bir ölçüt değildir.²⁷⁵

Özellikle mesleği denklikte arayanlar, kocanın meşgul olduğu ticaret ve hizmetin şeref ve itibarına kadının velilerinin ticaret veya hizmetlerine yakın olma şeklinde anlamışlardır. Seviye itibarı ile âdi, düşük ve itibar görmeyen iş kollarından herhangi birinde çalışan erkek, toplumca kabul ve itibar görülen hizmet, esnaf ve sanat kollarından olan birinin kızına denk

²⁷⁰ Diyanet Aylık Dergi, “Aile” s. 5-6, sayı, 325, Ocak, 2018.

²⁷¹ Bilmen, *Kamus*, 2,67; Zühayli, a.g.e., 7, 244.

²⁷² Zühayli, a.g.e., 7, 244.

²⁷³ Şirbînî, *el Muğni'l Muhtâc*, 4, 275.

²⁷⁴ Nahl 16/71.

²⁷⁵ Şirbînî, *el Muğni'l Muhtâc*, 4, 275.

olamaz. Çünkü insanlar, meslek ve sanatın şeref ve itibarı ile övünürler. İtibarsız ve toplumca revaçta olmayan meslek kollarını küçümserler. Fakat kadın, sanatkâr ise onun sanatına bakılmaz.²⁷⁶

Hanefilerde, eşler arasındaki denklikte mesleğin muteber sayılması Ebû Yusuf ve İmâm Muhammed'in görüşüdür. İmâmeyn tarafından ileri sürülen bu görüş Hanefi mezhebinin resmi görüşü olarakta benimsenmiştir.

Ebû Hanîfe'den de iki görüş rivayet edilir. Birine göre meslek asla mûteber değildir.²⁷⁷ Çünkü mesleklerin değerlerini belirleyen örfdür. Bu da zamandan zamana mekândan mekâna değişir. Bir meslek bir zamanda düşük, diğer bir zamanda ise şerefli bir meslek halini alabilir. Bir meslek memleketin birinde kıymetli diğerinde ise kıymetsiz olabilir.²⁷⁸ Ayrıca, belli bir sanat sahibi olmak zaruri bir şey değildir.²⁷⁹

Aynı durum İbn Hümmâm'ın yaşadığı dönemlerde meslek toplumda genel geçer bir durum olduğu için denklikte bir kriter olarak yer almıştır. Dolayısıyla meslekler arasında derecelendirmeye etki eden nedenin örf, zaman ve mekanın önemli olduğu söylenebilir.²⁸⁰

Ebû Hanîfe'nin diğer görüşünde ise birbirine uyan mesleklere sahip olanlar denktir. Ancak kocanın mesleği ile kadının babasının mesleği arasında aşırı bir fark varsa bunlar denk olamazlar. Örneğin bir doktorun kızı ile bir temizlik işçisinin akdedeceği evlenme uygun sayılmayacaktır.²⁸¹

Kefâette meslek şartını göz önünde tutmayanlar Malikiler, mesleğin devamlı ve lüzumlu bir sıfat olmadığı kanaatindedir. Meslek ile bir üstünlüğün olmayacağını asıl üstünlüğün takvada olduğunu savunurlar.²⁸² Dolayısıyla mesleklerin önemi yer ve zamana göre değişebildiğine göre bu vasıf üzerine kesin hüküm bina edilmesi oldukça zordur.²⁸³

Ayrıca mesleki açıdan denkliğin bugün tekrar gözden geçirilmesi gerekir. Çünkü evlilikte denkliğin sistemleştirildiği dönemden bugüne kadar örfte de çok büyük değişiklikler olmuştur. Bugün kadınlarda çeşitli meslek guruplarına girmişler kendi işlerini kurmuşlar veya bir yerde çalışıyorlar. Örneğin kadının babası çiftçi iken kendisi doktor veya öğretim görevlisi

---

²⁷⁶ el- Mevsili, *el- İhtiyar*, 3, 446; Bilmen, *Kâmus*, 2, 67; Ebû Zehra, *a.g.e.*, s. 140; Zühayli, *a.g.e.*, 7, 244.

²⁷⁷ Serahsî, *Mabsût*, 5, 24.

²⁷⁸ Ferac, Ahmed, *a.g.e.*, s., 114.

²⁷⁹ Serahsî, *Mabsût*, 5, 25.

²⁸⁰ İbn Hümmâm, *a.g.e.*, 3, 301-302.

²⁸¹ Bilmen, *Kamus*, 2, 67., Cin, Halil, *a.g.e.*, s. 162-163,

²⁸² Şeyhzâde, Abdurrahman b. Muhammed, *Mecmau'l-Enhur Şerh-u Mültekâ el-Ebhur*, 1, 342.

²⁸³ Dirik, Mehmet, *a.g.m.*, *İslam Hukuku Araştırmalar Dergisi*, Sayı, 26, s.250.

olabilmekte. Dolayısıyla bugün evlilikte meslek denkliğine yeniden gözden geçirmek ve kadınında mesleğinin dikkate alınması gerekmektedir.²⁸⁴ Çünkü meslekler değişebilmektedir. Bu vasıf üzerinde hüküm bina edilmesi her zaman doğru olmayabilir.

E) Hürriyette Denklik

Hürriyet veya köleliğin günümüzde geçerliliği kalmamıştır. Ancak önceki dönemlerde mevcut olması ve âlimlerimiz tarafından ele alınması hasebiyle görüşlerinden kısaca bahsedelim.

Hürriyet esaretten uzak olmayı ifade eder. Hür insan hukuka ve ahlaki müeyyidelere uygun olarak bir takım hak ve yetkilere sahip kimse demektir.²⁸⁵

Hanefî, Şafîî ve Hanbelî mezhebine göre hürriyet denklik şartlarındandır. Hanefî hukukçularının çoğu evlenecek kişilerin hürriyette denk olması gerektiğini söylerler. Çünkü kefaletten maksat evliliğe gelebilecek bir takım zararları bertaraf etmektir. Köle bir erkeğin kadının nafakasını temin etmesinde de bir takım zorluklar vardır. Dolayısıyla köle, statü itibarıyla düşük görüldüğünden hür bir kadına denk değildir.²⁸⁶ Çünkü hür kadın, köle bir kocaya varmaktan utanç duyar. Bu onun için bir noksanlık ve lekedir. Köle azad edilse bile hür kadına karşı denk değildir.²⁸⁷ Kölelik, bir takım kusurları beraberinde getirdiği için kişinin toplumda aşağılanmasına sebep olabilir. Bu durumda da hem evliliğe hem de kadına zarar gelmesinden dolayı özellikle Hanefîler kefalette hür olmayı benimsemişlerdir.²⁸⁸

Hanefîler ve Şafîîler aynı zamanda aslın yani baba ve dedenin hür olmasını da şart koşmuşlardır. Babalarından biri köle olan veya babası hür olan veya babası önce köle olup sonradan hür olan birine denk değildir.²⁸⁹

Hayrettin Karaman da hürriyette denkliği baba ve dedelere doğru hür olma durumuna göre değerlendirmiş kölelikten daha önce azad olan bir kimse, sonradan azad olana denk değildir şeklinde değerlendiriyor. Hatta iki babası hür olan bir babası hür olana denk değildir.²⁹⁰

---

²⁸⁴ Pekdemir, Şevket, "Evlilikte Denklik Konuları Üzerine Bir Değerlendirme", *Din Bilimleri Araştırma Dergisi*, c.15, sayı,1. s.133.

²⁸⁵ Erdoğan, Mehmet, *Fıkıh ve Terimler Sözlüğü*, s.209.

²⁸⁶ Serahsi, el Mabsut, 5, 24.

²⁸⁷ Kudurî, a.g.e., s. 113; Serahsî, *el-Mabsut*, 5, 24; Kasanî, a.g.e., 2, 499; Mevsilî, a.g.e., 3, 99; *el-Fetâvâ'l-Hindiyye*, I, 320.

²⁸⁸ Serahsi, *el Mabsut*, 5, 24.

²⁸⁹ Ferac, Ahmed, a.g.e., s., 113.

²⁹⁰ Karaman, Hayrettin, *Mukayeseli İslam Hukuku*, 1, 311.

İmam Ebu Yusuf'a göre; "Sadece kendisi müslüman olan veya özgür olmuş bir erkek, kadının nesepteki üstünlüğüne karşılık gelecek güzel hasletler elde etmiş ise ona denk sayılır."²⁹¹

Hanbelîler de genel görüş; köle olan, hür olana denk değildir. Hanbelîler Berîre hadisini delil olarak getirirler. Berire'nin kocası bir köle idi. Berîre hürriyetine kavuşunca Peygamber (s.a.) kendisini muhayyer bıraktı. Bunun üzerine Berîre, kendisini tercih etti Ve kocasından ayrıldı. Bu hadisin râvisi Urve dedi ki eğer Hz. Berire'nin kocası hür olsaydı Rasûl-i Ekrem (s.a.v.) Berîre'yi muhayyer bırakmazdı.²⁹²

Yine Hanbelîlerde sonradan hür olan bir erkek, hür olan kadına denktir görüşü de mevcuttur.²⁹³

Malikiler ise hürriyeti denklik için şart koşmamakla beraber Desûkî (v. 1230/1815) şöyle der: Eğer köle beyaz olursa kadına denk olacağını, çünkü ona olan rağbet hürlerden daha çoktur. Siyah olursa bundan dolayı kadın utanç duyacağı için denk olmayacağını ifade etmiştir. Fakat bu görüş Desûkî'nin kendine hastır. Dinin esasları bu görüşe tamamen terstir. Çünkü dinin hükümlerinde insanlar arasında renkten dolayı ayırım yapmak yoktur.²⁹⁴

Günümüzde kefâette şart olan hürriyet veya köleliğin ise günümüzde geçerliliği kalmamıştır.

F) Malda Denklik

İslam hukukçularından bazıları kefâette mal kelimesine farklı anlamlar vermişlerdir. Ebû Hanîfe ve İmam Muhammed bunu bir kimsenin sahip olduğu mal ve paranın tamamı olarak kabul ederler. Yani erkeğin mehir ve nafaka dışında evleneceği kadının babasının servetine denk bir mal varlığına sahip olması gerektiğini söylerler.²⁹⁵ Bunlardan birini sağlayamayan bir kimse mal bakımından kadına denk olamaz. Mehir zaten kadının hakkı olduğu için erkeğin günlük hayatı devam ettirebilecek maddi imkâna da sahip olması gerekir.²⁹⁶

İmam Ebu Yusuf, malda denklik meselesini değişik açıdan ele almıştır. Ona göre servette eşitlikten maksat, eşlerin malî imkânlarını karşılıklı olarak tartmak değildir. Ona göre kişinin evleneceği kadının nafakasını temin etme yeterliliğine sahip olmasıdır. Örneğin herhangi bir iş sahibi olmayan erkek karısının bir aylık nafakasını, bir meslek sahibi olan

²⁹¹ Kudurî, *a.g.e.*, s. 113; Serahsî, *el-Mebsut*, 5, 26.

²⁹² Ferac, Ahmed, *a.g.e.*, s., 118.

²⁹³ Zühayli, *a.g.e.*, 7, 241.

²⁹⁴ Zühayli, *a.g.e.*, 7, 240.

²⁹⁵ İbn Hümâm, *Fethu'l-Kâdir*, 3, 300; Döndüren, *a.g.e.*, s. 174.

²⁹⁶ Kâsânî, *a.g.e.*, 2, 319.

erkekke karısının günlük ihtiyacını temin edebilecek durumda ve mehri muacceli ödemeye muktedir ise kadın zenginde olsa erkek ona denktir. Bu görüş Hanefi mezhebinin resmi görüşü olarak kabul edilmiştir. Yine Ebu Yusuf'a göre; nafaka da aslanan, örfteki geçerli miktardır. Bunun ölçüsü de kişinin günlük ihtiyacını karşılayabilmesi ve meslek sahibi olmasıdır.²⁹⁷

Hukuku Aile Kararnamesi 45. Madde de "Malda kefâet, kocanın mehri muaccel vermeye ve kadının nafakasını tedarike muktedir olmasıdır." hükmüyle prensipte İmamı Ebu Yusufun görüşü benimsenmiştir.²⁹⁸

İslam hukukçularından bazıları erkeğin, evlilikte mal bakımından kadına denk olması gerektiğini savunurken bazıları da gerekli görmemişlerdir.

Malikiler, Şafiler bir rivayete göre Ahmed b. Hanbel ve Vehbe Zuhayli, Muhahammed Zeydan gibi çağdaş islam hukukçulara göre tercih edilen görüş varlıklı olmak denkliğin özelliklerinden sayılmaz, çünkü mal geçicidir.²⁹⁹ Devamlı olmayan bir hâl, elden çıkabilecek bir şeydir. Şahsiyet ve basiret sahibi olanlar mal ile övünmez. Doğru olan mal çokluğuna itibar edilmemesidir. Çünkü mal-mülk çokluğu aslında yerilmiştir.³⁰⁰

Hız Peygamber (s.a.v.) "Mal çoğaltanlar helak oldu. Ancak malıyla şu şuraya şu şuraya... diyenler hariç."³⁰¹ sözüyle tasadduk etmeyi kastetti. "Allahım beni fakir olarak yaşat fakir olarak öldür."³⁰² Fakirlik ayıplanacak bir durum değildir. Öyle olmuş olsaydı Allah rasulü fakirliği istemezdi.³⁰³

Ayrıca insanların ekonomik durumları değişkendir. Bugün zengin olan bir kimse zamanla fakir olabildiği gibi tersi de mümkündür. Bu durum hastalıkla sağlığa benzetilmiştir. Yani her ikisi de değişkendir.³⁰⁴

Kurani Kerimde de erkeğin kadından daha zengin olması gerekir ile ilgili bir ayette mevcut değil. *Bilakis "Aranızdaki bekârları, kölelerinizden ve cariyelerinizden elverişli olanları evlendirin. Eğer bunlar fakir iseler, Allah kendi lütfu ile onları zenginleştirir. Allah, (lütfu) geniş olan ve (her şeyi) bilendir."*³⁰⁵

---

²⁹⁷ Serahsî, *el-Mebsut*, 5, 25. Döndüren, *a.g.e.*, s., 174.

²⁹⁸ Cin, Halil, *a.g.e.*, s., 163.

²⁹⁹ Pekdemir, Şevket, "Evlilikte Denklik Konuları Üzerine Bir Değerlendirme", *Din Bilimleri Araştırma Dergisi*, Sayı,1, c., 15, s.,138.

³⁰⁰ Serahsi, *el Mebsut*, 5, 25.

³⁰¹ İbn Mace, "Zühd", 8.

³⁰² Tirmizi, *Zühd*, 37.

³⁰³ Pekdemir, Şevket, "Evlilikte Denklik Konuları Üzerine Bir Değerlendirme", *Din Bilimleri Araştırma Dergisi*, Sayı,1, c., 15, s.,139.

³⁰⁴ Şirbînî, *a.g.e.*, 3, 224.

³⁰⁵ Nur 24/32.

“Eğer yoksulluktan korkarsanız, (biliniz ki) Allah dilerse sizi kendi lütfundan zengin edecektir. Şüphesiz Allah iyi bilendir, hikmet sahibidir.”³⁰⁶

“İki bağıın sahibinin ayrıca başka geliri vardı. Bundan dolayı bu adam arkadaşısıyla münakaşa ederken: "Ben malca senden daha zengin ve insan sayısı bakımından da senden daha güçlü ve üstünüm" dedi. "Adam, bu şekilde kendine zulmederek bağıına girdi ve şöyle dedi: "Bunun hiç yok olacağını sanmıyorum"³⁰⁷ gibi ayeti kerimeler fakirliğin geçici bir durum olduğunu, evliliğe mani olmadığını belirtmektedir. Dolayısıyla mal olarak erkeğin kadına denk olmadığı ileri sürülerek evliliğe mani olmak tutarlı bir görüş değildir.³⁰⁸

Şayet koca evlendiği zaman karısının nafakasının teminde ciddi zorluk çekerse o zaman mal ve zenginlik belki bir ölçü olabilir. Yoksa varlıklı olma denklikte olmazsa olmaz bir özellik değildir.³⁰⁹

Burada denklikte zenginlikten söz edilmesini aile saadetinin daha istikrarlı şekilde sürmesine katkı sağlayacağı şeklinde anlamamız daha sağlıklı olacaktır.³¹⁰ Şunun da unutulmaması gerekir. İslam kişinin saygınlığını, dindarlığı ile sağlamsı gerektiğini vurgulamış. Allah katında insanların değerlisinin takva sahipleri olduğunu ifade etmiştir. Bu sebeple Allah katında gerçek saygınlık ona hakkıyla kullukta bulunmaya bağlıdır.

1. Mal Denklikte Gerekli Diyenlerin Nakli ve Akli Delilleri:

Hanefî ve Hanbelî Şafii ekolüne mensup hukukçuların çoğu denklikte mal varlığını şart koşmuşlardır.³¹¹

Aile Hukuku Kararnamesinde de mal evlilikte denklik şartlarından sayılmıştır.” Mal ve hırfet gibi hususlarda erkeğin kadına küfüv olması nikahın lüzumunda şarttır.”³¹²

Delil olarak şu hadisleri getirirler: *Fatıma bt. Kays, Rasullaha kendisini Ebu Cehm ve Muaviyenin istediğini bildirince, Peygamber (s.a.v.) Fatıma binti Kaysa dedi ki: Ebu Cehm sopasını indirmez, Muaviye ise malı olmayan bir fakirdir." Diyerek Usame b. Zeyd ile evlenmesini söylemiştir. Çünkü insanlar soy ile övündüklerin daha çok malları ile övünürler.*

³⁰⁶ Tevbe 9/28.

³⁰⁷ Kehf, 18/34-35.

³⁰⁸ Pekdemir, Şevket, "Evlilikte Denklik Konuları Üzerine Bir Değerlendirme", *Din Bilimleri Araştırma Dergisi*, Sayı 1, c. 15, s. 139.

³⁰⁹ Zühayli, a.g.e., s. 244.

³¹⁰ Dirik, Mehmet, "İslam Aile Hukukuna Göre Evlenmede Eşler Arasında Denklik" *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, Sayı 26, s. 254.

³¹¹ Serahsi, *Mebûsât*, 5/25.

³¹² Aile Hukuku Kararnamesi, md. 45.

Çünkü varlıklı olan bir kadın nafakasını ve çocuklarının geçimini karşılamayacak olan kocasının fakirliğinden zarar görür.³¹³

Hız. Aişe (r.ah.) "Mal sahibini heybetli, maldan yoksun olanı da boynu bükük ve hor durumda gördüm."³¹⁴

Yine Hız. Aişe (r.a.) "Dünya düşkününün hasebi (soyu) maldır." "Kadınla dört özelliği için evlenilir: malı, soyu, güzelliği ve dini. Sen dindâr olanı seç elin bereketlensin"³¹⁵ hadisi de zenginliğin tercih edilebilir olarak gösterilmesi bakımından manidardır.³¹⁶

Malın denklikte gerekli olduğu ile ilgili başka bir hadiste; "Bu dünya da insanların kendi aralarındaki üstünlüğü mal ile dir."³¹⁷ Hadislerine dayanarak denklikte mal çokluğuna itibar ediyorlar.³¹⁸

Evlilikte erkeğin mal bakımından kadına denk olması gerekli diyenlerin akli gerekçeleri:

İnsanlar nasıl ki soylarıyla övünüyor ve bunu denklikte bir ölçüt olarak görüyorsa, mal yerine göre toplumlarda soydan daha öne çıkabiliyor. Dolayısıyla mal denklikte göz önüne alınmalı.³¹⁹

Erkeğin evin nafakasını temin edememesi evde geçimsizliğe sebep olabilir. Bundan da ister istemez kadın ve çocuklar etkilenir. Bir de kadın varlıklı bir aileden gelmişse bu olumsuzlukların yaşanması kaçınılmazdır. Dolayısıyla erkek mal bakımından kadından aşağı olmamalı.³²⁰

Kadının erkekten zengin olması, kadının zenginliğini kullanarak erkeğini aşağılaması, önceki lüks yaşantısını anlatması aile içinde huzursuzluğa, belki de erkeğin evliliği bu yüzden dolayı bitirmesine bile sebep olabilir.³²¹ Çünkü "Dünya ehlinin değer verdiği arkasından koştugu şey maldır." Çünkü ayeti kerimede de buna şöyle işaret ediliyor.³²²

---

³¹³ Kâsanî, a.g.e., 2, 319.

³¹⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 5, 10.

³¹⁵ Buhâri, *Nikah*, 15.

³¹⁶ Pekdemir, Şevket, "Evlilikte Denklik Konuları Üzerine Bir Değerlendirme", *Din Bilimleri Araştırma Dergisi*, Sayı,1, c., 15, s.,138.

³¹⁷ Nesâi, *Nikah*, 9.

³¹⁸ İbn Kudâme, *el Muğni*, 7,37; Serahsi, *el Mabsût*, 5, 25; Ebu Zehra, *Ahvali's Şahsiyye*, s. 138.

³¹⁹ İbn Kudâme, *el- Muğni*, 7,37.

³²⁰ İbn Kudâme, *el- Muğni*, 7,37.

³²¹ Pekdemir, Şevket, "Evlilikte Denklik Konuları Üzerine Bir Değerlendirme", *Din Bilimleri Araştırma Dergisi*, Sayı,1, c., 15, s.,140.

³²² Nesai, *Nikah*, 9.

"İnsanların fitraten mal ve servete temayülleri vardır. Şüphesiz ki insan, Rabbine karşı pek nankördür. Buna, kendisi de şahittir ve o, mal sevgisine de aşırı derecede düşkündür."³²³

Nafakayı temin edecek kadar mal ve belirlenen mehri ödeyecek gücü olması elbette önemli ancak Allah elçisinin özellikle siz "ahlaklı ve dindar" olanını tercih edin sözünün de bertaraf edilmemesi gerekiyor.

2. Mehrin Emsalden Düşük Olmasının veya Mehri Veremememin Akde

Etkisi:

Mehir, kadının kendisinden cinsel yararlanmayı sunmasının karşılığıdır. Nafakayla da ihtiyaçlarını sağlar. Kadının bunlara olan ihtiyacı kocanın soyuna olan ihtiyacından daha fazladır. Kocanın soyunun düşüklüğü ile denklik yok oluyorsa, mehir ve nafakadan acizliğiyle öncelikle yok olur.³²⁴

Erkeğin kadının mehrini verebilecek maddi imkana sahip olması gerekir. Ebu Hanifeye göre kadına verilen mehir, mehri misilden az olduğu takdirde velinin mahkemeye müracaat ederek mehir miktarının emsal mehre ulaştırılması ya da evliliğin feshini isteme hakkı vardır. Çünkü mehrin az olması velisi için bir utanç kaynağı iken mehrin çok olması da velisi için bir övünç kaynağıdır.

Kadın mehri emsalden daha düşük mehirle evlenmekle sadece velilerine zarar vermiş olmaz ayrıca o kadının sülalesinden diğer kadınlara da zarar vermiş olur. Böylece evlenecek erkekler bu kadının mehrine göre diğerlerine mehir verirler. Bundan da anlaşılmaktadır ki diğer kadınlarda bundan zarar görecektir.³²⁵

Dolayısıyla nasıl ki bir kadın dengi olmayanla evlendirildiğinde itiraz hakkı varsa; emsal mehirden az düşüğüne evlendirildiğinde de itiraz hakkı vardır. Bu bağlamda mehir, kefâete benzetilebilir.³²⁶

Bu konuyla ilgili şair şöyle söylemiştir:

"Benim bir kızım olsa, saçımı tarayan ve bit ayıklayan,
Sekiz yaşına ulaştığında onu Mervan ve Muaviye ile evlendiririm
Dürüst damattırlar ve yüksek mehir verirler."³²⁷

³²³ Âdiyât 100/6-9.

³²⁴ Serahsî, *el-Mebsût*, 5, 26.

³²⁵ Serahsi, *Mebsût*, 5, 14.

³²⁶ Merginâni, *el-Hidâye*, I, 202.

³²⁷ وَمَا عَلَيَّ أَنْ تَكُونَ جَارِيَةً
تَمَشُّطُ رَأْسِي وَتَكُونُ قَالِيَةً

Görüldüğü gibi veliler kadının mehrinin tam verilmesiyle övünürler.³²⁸ Çoğu kimse malın paranın mühim olmadığını söyler ama gerçekte iş böyle değildir. Böyle dense de taraflar arasında ister istemez gözetiliyor.³²⁹

Ebu Yusuf ve İmamı Muhammed'e göre kadın emsalden az bir mehirle evlenmişse velilerinin buna itiraz hakları yoktur. Ancak İmamı Muhammedin görüşü kadının kendisini evlendirmesi hakkında gerçekleşmemektedir. Yine İmameyne göre, kadın mehri misilden daha düşüğüne kendisini evlendirmesi için velisini zorlasa, velisi de bunun üzerine onu evlendirse zorlama ortadan kalktıktan sonra kadın bu evliliğe razı olsa, velisi de razı olmaktan kaçınsa artık velinin itiraz hakkı kalmaz. Çünkü kadının mehri tahsil veya ibra etme üzerinde dilediği gibi tasarrufta bulunma hakkı söz konusudur.³³⁰

Henüz bülüğa ermeyen bir kadın ikinci derece de bir velisi tarafından mehri misilden daha düşük bir mehirle evlendirildiğinde Şafilere göre her halükarda, Malikilere göre velayet altında bulunmaması halinde mahkemeye müracaat ederek nikâhın feshi talebinde bulunabilir.³³¹

Akit esnasında erkeğin mehir ve kadının nafakasını temin edecek kadar imkanlı olması denk olma açısından yeterlidir. Sonradan erkeğin maddi durumunun zayıflaması denkliğe mani bir durum değildir. Çünkü Allah dilediğine bol bol verirken dilediğini de kısıtlı verir.³³²

Ayrıca bir âlim veya yüksek mevki sahibi bir kimse hiçbir nafaka veya mala sahip olmasa da mehir borcunu daha sonra ödemek üzere zengin bir kadına denk olabilir.³³³

Denkliğin özellikleri genelde bunlardır. Bunların dışında birtakım özellikler de gündeme gelmiş (Memleket, Kültür, Köylü, Şehirli vb.) ama genel geçer bir şey olmadığı için biz bunlara girmek istemiyoruz, ancak bunlardan yaş, güzellik, ayıplardan sâlim olma ve ilmî tahsil konusu denklikte ne kadar muteber kısaca bunlardan da bahsetmek istiyoruz.

حَتَّىٰ مَا إِذَا بَلَغَتْ ثَمَانِيَةَ
زَوْجَتِهَا مَرْوَانَ أَوْ مُعَاوِيَةَ
أَخْتَانُ صِدْقٍ وَمُهَوَّرَ غَالِيَةَ

³²⁸ Serahsi, *el Mabsût*, 5,14.

³²⁹ Tokpınar, Cemil, *Gençlik ve Aşk*, s. 213.

³³⁰ Serahsi, *el Mabsut*, 5,13-14.

³³¹ Merginani, *el Hidaye*, 1,202.

³³² Bilmen, *Kamus*, 2,67; Abdülhamid, *Ahvalü's Şahsiyye*, s.94-95.

³³³ Kâsânî, *a.g.e.*, 2, 320.

G)Güzellik

İslam hukukçuların çoğunluğu gençlik, yaş, kültür, memleket, köylü, şehirli, gibi konularda kefâetin aranmayacağını söyledikleri gibi fiziki güzelliğin de şart olmadığını söylerler.³³⁴

Ancak zevc ve zevce arasında fiziki güzellik ve diğer hasletler bakımından yakınlığın olması ülfet, kaynaşma ve uyumun gerçekleşmesine fayda sağlayacaktır.³³⁵ Elbette insanlar eş seçerken evleneceği kişinin güzel olmasını ister. Nefis bundan hoşlanır. Bu insanlarda tabii bir duygudur. Bazı âlimler de evlenecek kadın ve erkek arasında güzellik açısından az çok yakınlık olmasını uygun görürler.³³⁶

Özellikle Hanefi âlimleri, velilerin buna riayet etmeleri gerektiğini en azında evlenecek arasında güzellikte yakınlığın olması gerektiğini söylerler.³³⁷ Aynı şekilde Ruhaybâni, Metâlibinde velilerin kızlarını yüzü güzel, şekli güzelle evlendirmelerinin müstehap olduğunu söyler.³³⁸

Peygamber (s.a.v.), bir kadınla evlenmek isteyen Muğira b. Şubeye onu görüp görmediğini sormuş, görmediğini öğrenince; *"Git onu gör. Çünkü bu, ilerde mutlu olabilmeniz için en iyisidir."*³³⁹ Yine bir başka sözlerinde *"Bir kadınla evlenmek istediğiniz zaman onun kadınsı niteliklerine bakabilirsiniz bakın."*³⁴⁰ Buyurmuşlardır. Allahın elçisi evlenmeden önce belli ölçülerde kadına bakılabileceğini, onun hakkında bilgi sahibi olmanın caiz olduğuna dikkat çekmiştir.

Rasulullah evlilikte sadece din konusu değil, kadın güzelliği, malı, soyu ve dini, için nikâhlanır. Siz dindar olanı tercih edin. Eliniz bereketlensin hadisi şerifi, eş seçiminde sadece dindar olma özelliği ile sınırlı kalmamış, güzelliğe de dikkat çekmiştir. Çünkü güzellik rağbet edilen bir vasıftır. Kadında güzellik erkeği iffetli kılar. Hanımı güzel olan erkek kendi hanımından başkasına bakmaz.³⁴¹

---

³³⁴ Fetavây-i Hindiyye, 2, 327-328.

³³⁵ Bilmen, *Kâmus*, 2,67; Zühayli, a.g.e., 7, .245.

³³⁶ Bilmen, *Kâmus*, 2,67.

³³⁷ İbn Âbidin, *Reddül -Muhtar*, 2, 224.

³³⁸ Ruhaybâni, *Metâlibü Üli'n Nihâ fi Şerhi Gâyetil Müntehâ*, 5, 9.

³³⁹ Müslim, *Nikâh*, 74.

³⁴⁰ Ebu Davud, *Nikâh*, 18.

³⁴¹ Kürdî, Hasan Muhammed Abdülhamid, *el-Kefâetü fi'z-zevac*, Yüksek Lisans Tezi, Gazze İslam Üniversitesi, s. 101.

Peygamber (s.a.v) bununla ilgili olarak şöyle buyurmuştur:

*"Kadınların en hayırlısı; kendisine baktığında seni mutlu eden, emrettiğin zaman sana itaat eden, senin hoşlanmadığın bir şeyde sana muhalefet etmeyen ve sen yokken malını koruyan kadındır"*³⁴² buyurdular.

Hz. Ömer (r.a.) *Kızlarımızı çirkin (şekli bozuk) erkeklerle evlendirmeyiniz. Çünkü erkeklerin kızlardan hoşlanacağı hususlar olduğu gibi kızların da erkeklerde hoşlarına giden hususlar vardır,*³⁴³ demiştir.

Abdullah bin Abbâs (r.a) anlatıyor:

Cemile bint-i Selûl, Allah Resulü'ne gelerek; Yâ Resûlallah! Vallahi ben (kocam) Sabit'i, ne diyanetinin noksanlığı ne de huyundan suyundan dolayı kınıyor değilim. (Yâni ondan ayrılmak istememin sebebi bu değildir.) Fakat onun yanında kalırsam küfrü gerektiren bir duruma düşmekten korkuyorum. Ondan nefret etmemeye gücüm yetmiyor. (Bu cihetle ondan ayrılmak istiyorum) dedi.

Bunun üzerine Allah Resulü (sallallahu aleyhi ve sellem) kadına, Sâbit'in mehir olarak sana vaktiyle vermiş olduğu bahçesini kendisine geri verir misin?" diye sordu. Kadın "Evet veririm" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), Sabit bin Kays'a, bahçeyi Cemile'den geri almasını ve bundan fazla bir şey almamasını, buna karşılık kadını boşamasını emretti. Kadın bahçeyi verdi, Sabit de talâkını verdi.

*Bir diğer rivayette, kadının kocasını beğenmeme sebebi olarak, Sabit'in kısa ve çirkin bir adam oluşu belirtiliyor. Kadının şu ifadeleri de rivayetler arasında mevcuttur: "Ya Resûlallah! Vallahi eğer Allah korkusu olmasaydı kocam Sabit yanıma girdiği zaman (çirkinliğinden dolayı) onun yüzüne tükürürdüm"*³⁴⁴

Evlilikten önce erkeğin, kadında güzellik araması nasıl tabîi ise kadının da erkekte güzellik, yakışıklılık araması o derece tabiidir. Bütünüyle inkar etmek mümkün değil. Bugün insanlardan bazıları sadece güzellik değil göz saç rengine varıncaya kadar detaylarda durabiliyor. Oysa insanlığın tarih boyunca yaşadığı tecrübeler göstermiştir ki evlilikten beklenen faydaların ve hedeflenen mutluluğun gerçekleşmesinde soy sop güzellik gibi unsurların pek az etkisi vardır.³⁴⁵

---

³⁴² İbni Mace, Nikah 5.

³⁴³ İbn Ebî Şeybe, Musannef 4, 196.

³⁴⁴ Buhari, Talak 12; İbn Mâce, Talak, 23.

³⁴⁵ Tokpınar, Cemil, a.g.e., s.213.

Eş seçiminde dış görünüş güzelliği önemli olmakla beraber her şey de değildir. Çünkü peygamberimiz sen dindar olanı, ahlakı güzeli olanı tercih et, evin bereketlensin buyurarak güzel ahlaka dikkat çekmiştir.³⁴⁶

Kadın çok güzel, erkeğin çok yakışıklı olması demek yüzde yüz mutlu olacakları manasına gelmez. Nice güzel kadınlar veya yakışıklı erkekler vardır ki, güzel ahlaktan mahrum oldukları, haram ve helali tanımadıkları için mutluluğu yakalayamamışlardır.

Sırf güzel olduğu için bir kadınla evlenen kişiler bir müddet sonra yanıldıklarını da itiraf etmişlerdir. Sadece dış görünüş yeterli değil, bir de iç güzellik vardır. Elbette güzellik tercih sebebidir. Ancak tek ölçüt olmamalı. Çünkü "Sureti güzel gösteren unsurların başında sîret gelir. Eğer siz insani ve ahlaki özelliklerini taktir ettiyseniz sureti size daha güzel görünecektir. Dış görünüşün takıntı haline getirilmemesi gerekir."³⁴⁷

Peygamberimiz bu konuyla ilgili olarak; "*Çöplükte yetişen gülden sakının*" buyurmuştur. Bunun üzerine bir sahabi şöyle sordu:

"Ya Rasulallah! *Çöplükte yetişen gül nedir? diye sordular. Peygamberimiz şöyle cevap verdi:*

*"Kötü ahlâklı bir ailede yetişmiş kızdır."*³⁴⁸

Bazı gençler sırf güzellikleri için kızlarla evleniyorlar, sonra da umduklarını bulamayınca boşanma yollarına gidiyorlar. Güzellik tercih sebebi olabilir ama her şeyde değildir.

Tarafların her yönüyle birbirine denk olmaları nikâhın kemali ve evlilik hayatının uyumlu ve daha mes'ud olabilmeleri için tercih sebebi olabilir.³⁴⁹

Ğ) Kusursuzluk

Erkeğin bedensel ve zihinsel sağlık bakımından evlilik akdinin kurulmasına ve devam etmesine engel olacak baras,cüzzam, cünun gibi hastalıklardan salim olmasını, sağlıklı kadına denk olmasını ifade eder.³⁵⁰ Fiziki veya psikolojik rahatsızlıktan dolayı Maliki alimler bir rivayete göre Şafii alimler denkliğin aranabileceğini söylemişlerdir.³⁵¹ Çünkü bu tür hastalıklar eşler arasında sevgi ve yakınlaşma hisslerini zedeler.³⁵²

³⁴⁶ Tokpınar, Cemil, *a.g.e.*, s.213.

³⁴⁷ Yalçın Aktosun, Yasemin, *Evlimesin Eşlimisin*, s. 24-25.

³⁴⁸ Kudâî, *Müsnedü's Şihab*, Tah. Hamdi Abdülmecid Silefi, 2, 96.

³⁴⁹ Yalçın Aktosun, Yasemin, *a.g.e.*, s. 24-25.

³⁵⁰ Şirbini, Muğni'l Muhtac, 3, 221.

³⁵¹ Kâsânî, *a.g.e.*, 2, 504-505.

³⁵² Zeydan, *a.g.e.*, 6,336.

Hanefi hukukçularına göre kişinin kusur sayılan ayıplardan uzak olması kefâette aranan bir şart değildir. Belki nikâh akdi öncesinde eşlerin evliliğin devamına zarar verecek bir takım biyolojik hastalıklardan eşlerin uzak olması şartı aranabilir. Ancak genel olarak Hanefi hukukçulara göre böyle kusur sayılan ayıplar, denklikte aranacak vasıf olarak şart değildir.³⁵³

Gereçleri, bedensel ayıpların kusur olacağı, evliliğe mani olacağı şeklinde doğrudan bir nas bulunmamaktadır. Böyle bir şeye ihtiyaçta yok çünkü nikah akdinde kadının erkeğin kusuru sebebiyle evliliği kabul etmeme hakkı var. Ayrıca bedensel ve zihinsel engelden dolayı boşanmak için mahkeme yolu da açıktır.³⁵⁴

Hanefi ve Hanbelîlere göre bu tür rahatsızlıkların bulunması halinde veliye değil, kadına tercih hakkını tanırlar. Çünkü ayıbın zararı öncelikle kadına gelir.³⁵⁵

Vehbe Zuhayli, böyle bir durumda velide evlenmelerine mani olabilir. Çünkü denkliği sağlamak kadın ve velilerin ortaklaşa hakkıdır doğru olan budur der.³⁵⁶ Hanefiler her ne kadar sağlıklı olmayı denklikte bir vasıf olarak kabul görmezken evlenmenin lüzum şartları arasında kocanın cinsel yönden rahatsızlığının bulunmamasını da zikrederler.³⁵⁷ Hanefiler buradan hareketle baba ve dede dışında bir veli, küçük kızı iktidarsızlığı bilinen birisiyle evlendirmesinin caiz olmadığını söylerler.³⁵⁸

Malikilere göre nesep, hürriyet, meslek, mal, güzellik gibi özellikler kefâette aranan bir şart değildir. Kefâette asıl dindarlık-iyi ahlak ve evlenecek erkeğin cinnet, cüzzam baras ve cinsî münasebete engel teşkil eden hastalıklardan salim olmasıdır. Bu hastalıklar evliliğe engeldir. Kusurlu olan erkek, kusursuz olan bir kadına denk değildir.³⁵⁹ Kadının cinnet, cüzzam, baras ve kadının cinsel organındaki hastalık kusurdan dolayı nikâh akdi feshedilebilir. Çünkü nefis böyle ayıpların kendinde bulunduğu kişiyle birlikte olmayı istemez, böylelikle nikâhın amacı bozulur.³⁶⁰

İmamı Malik'e göre: Koca, yukarıda sayılan hastalıklardan birini eşinde cinsel ilişkiden önce öğrenir ve onu boşarsa, üzerine mâli bir yükümlülük lâzım gelmez. İlişkiden sonra

---

³⁵³ Kâsânî, *a.g.e.*, 2, 504.

³⁵⁴ Pekdemir, Şevket, "Evlilikte Denklik Konuları Üzerine Bir Değerlendirme", *Din Bilimleri Araştırma Dergisi*, c.15, sayı,1, s.144.

³⁵⁵ İbn Kudâme, *a.g.e.*, 7,38.

³⁵⁶ Zühayli, *a.g.e.*, 7, 244.

³⁵⁷ Kâsânî, *a.g.e.*, 2, 324.

³⁵⁸ İbn Âbidin, *a.g.e.*, 3,86.

³⁵⁹ Bilmen, *Kamus*, 2, 67.

³⁶⁰ Zühayli, *a.g.e.*, s. 244.

öğrenirse: Kız, velisi veya kardeşi kadının bu ayıbını bildikleri halde onu evlendirmişlerse o zaman bir aldatma söz konusudur. O zaman kocaya sadece mehir vermek düşer.³⁶¹

Kişinin, durumunu bilmeyerek evlendiği kadının sonradan kör, kel, çolak, topal, felçli veya gayr-i meşru birisi olduğu ortaya çıksa, bu erkeğin probleminin hukuk içerisindeki çözümü nasıl olacaktır?

İmam Mâlik'e göre; önceden haber verilip bilgilendirilmesi dışında, evlilik hayatı içerisinde kadında kusur sayılan bir halin meydana gelmesinden dolayı nikâhına zarar

Şafiilerde de aynı şekilde delilik, cüzzam, alaca retak, karn gibi hastalıklar nikâhta tercih hakkına sahip olmaya sebep olan ayıplardan kabul edilir. Kendisinde bu ayıplardan biri bulunan kimse ister kadın ister erkek olsun ayıpsız olana denk değildir. Çünkü insan böyle biriyle beraber olmaktan hoşlanmaz.³⁶³ Evlilik ilişkilerine zarar getiren kusurlar ister erkekte ister kadında, ister ikisinde; ister nikâhtan önce, ister nikahtan sonra olsun taraflar nikah akdinin feshi talebinde bulunabilirler. Çünkü bir kimse kendi kusurundan rahatsız olmasa da başkasının kusurundan rahatsız olabilir. Kusurlu olan erkek, sağlam kadına; kusuru az olan, ayıbı çok olana denk değildir.³⁶⁴

1. Akdi feshettirme sebebi sayılan kusurlar:

a. Cünun: Cinnetli olmak. İnsanda güç ve kuvvet olmakla beraber beyin fonksiyonlarının o an için yok olmasıdır. Said b. Müseyyeb'den: "Bir adam bir kadınla evlense ve onunla zifâfa girdiğinde kadında baras hastalığı veya delilik ya da cüzzam hastalığı görürse ve ayrılmak isterse o kadına temasta bulunması sebebiyle mehrin tamamını öder. O erkek de kendisini kandıran kişiye bunu tazmin ettirir."³⁶⁵

b. Cüzzam: Hastalığın tespit edildiği andan itibaren vücutta yerleşmesi önemli değildir. Taraflar o hastalığı gördükleri andan itibaren fesh haklarını kullanırlar. Allah'ın elçisi (a.s) "*Meczumdan aslandan kaçır gibi kaçın.*"³⁶⁶ buyurmuştur. Böyle bir kusur denkliği bozduğu için Malikiler tarafından delil olarak alınmıştır.³⁶⁷

³⁶¹ İbn Rüşd, *Bidâyetü'l Müctehid ve Nihâyetü'l Muktesid*, 3, 40.

³⁶² Malik b. Enes, *el-Münevvenetü'l-Kübra*, 2,142.

³⁶³ Zühayli, *a.g.e.*, s. 244.

³⁶⁴ Şirbini, *a.g.e.*, 3,221; Ceziri, *a.g.e.*, 4,48.

³⁶⁵ Said b. Mansur, *Kitabu'l Vesâya*, 1, 245,

³⁶⁶ Buharî, *Tıb*, 19.

³⁶⁷ Pekdemir, Şevket, "Evlilikte Denklik Konuları Üzerine Bir Değerlendirme", *Din Bilimleri Araştırma Dergisi*, c.15,Sayı,1, s.143.

c. Baras: Alacalı olmak. Bu hastalığında vücutta tamamen yerleşmesi şart değildir. Bir hadisi şerifte "*Rasulullah (s.a.v.), Gıfar kabilesinden Âliye isimli bir kadınla evlendi. Hz. Peygamberin yanına girdiğinde elbisesini çıkardı. Rasulullah onun böğründe beyazlık (alaca hastalığı) görünce: "Elbiseni giy ve ailene geri dön" dedi ve mehrinin (tamamının) ona verilmesini emretti.*³⁶⁸ Bu üç hastalık hem kadın hem de erkekte olabilir, yani müşterektir.

ç. Retak: Kadında cinsel organın et parçası ile kapanmasıdır. Erkek için akdi feshettirme sebebidir.

d. Karn: Kadında cinsel organın kemik ile kapanması halidir.

e. İktidarsızlık: Erkekte cinsel gücün tükenmesi kadın için akdi feshettirme sebebidir. Hanefiler böyle bir durumda erkeğe tedavi için bir yıl süre tanımışlardır.³⁶⁹ Begavi (v. 516/1122), İsnevi (v.772/1370) ve İbnü'l Mukri (v. 837/1433) gibi âlimlerde iktidarsızlığın denkliğe konu vasıflardan olabileceğini söylemekte.³⁷⁰

f. Erkekte cinsel organın kesilmesi.³⁷¹ Kadın için fesh hakkı verir.³⁷²

Bu sayılan kusurlar dışında kalan hastalıkların tedavisi mümkün olduğu için bu hallerde nikâh akdini feshettirme hakkı kullanılamaz.

Kör, şaşı, topal, çolak, kellik, el veya ayak gibi organların kesik olması ve yüz çirkinliği gibi durumlarda iki görüş vardır.

1. Nikâh akdine tesir etmez akit devam eder.

2. Nefsin iyi görmediği ve toplumca kusur sayılan kör, topal ve organların kesik olması gibi bir sıfat olursa muhayyerlik hakkı doğar görüşü.³⁷³ Şafilerden Rüyanı bu görüşü savunmuş ama mezhepte bu görüş itibar görmemiştir. Yine Ezra'i (v.738/1381) erkeğin boy olarak kadından kısa olmasını denklikte bir vasıf olarak alınabileceğini söylemiş.³⁷⁴

I) Yaşta Denklik

İslâm da evlilik için kesin bir yaş sınırı yoktur. Ancak sağlıklı muhakeme yapabilecek yaşa Kur'an'da atıf yapılmıştır. Genel eğitimciler, uzmanlar, biyolojik ve psikolojik olarak evliliğe hazır olma olarak bakıyorlar.³⁷⁵

³⁶⁸ Beyhakî, *Sünenül' Kübra*, "Nikah", 13.

³⁶⁹ Kasani, *a.g.e.*, 2, 323.

³⁷⁰ Maverdi, *el Havil Kebir*, 9, 338.

³⁷¹ Maverdi, *el Havil Kebir*, 9,338.

³⁷² Dirik, Mehmet, "İslam Aile Hukukuna Göre Evlenmede Eşler Arasında Denklik", *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, Sayı, 26, s., 256.

³⁷³ Maverdi, *a.g.e.*, 9, 337-338; Zühayli, *a.g.e.*, 7, 244.

³⁷⁴ Şirbini, *a.g.e.*, 4, 275.

³⁷⁵ Yalçın Aktosun, Yasemin, *a.g.e.*, s. 20.

"Evlilik çağına gelinceye kadar yetimleri (gözetip) deneyin, eğer onlarda akılca bir olgunlaşma görürseniz hemen mallarını kendilerine verin. Büyüyecekler (de geri alacaklar) diye o malları israf ile ve tez elden yemeyin. Zengin olan (veli) iffetli olmaya çalışsın, yoksul olan da (ihtiyaç ve emeğine) uygun olarak yesin. Mallarını kendilerine verdiğiniz zaman yanlarında şahit bulundurun. Hesap sorucu olarak da Allah yeter."³⁷⁶

Bu konu sadece bazı Şafii mezhebi kitaplarında geçer ve eşlerin birbirine yakın bir yaşta olması gerektiğini savunurlar. Fakat mezhep sahipleri bu denkliğin erkek tarafından kadında aranacağını ifade edip, erkeğin bu hakkından vazgeçebileceğini söylemişlerdir. Erkek bir kadını beğenip eş olarak almayı kabul edince onu her şeyde kendisine müsavi kabul etmiştir.³⁷⁷

Yaş hukuken her ne kadar evliliğe mani olmasa da yaş farkının çok olmaması gerekir. Mesela genç bir kızla ihtiyar birinin evliliği haram değildir ancak ilerde bu durum problemlere sebep olabilir. Genç bir insanın tutumuyla, yaşlı bir insanın tutumu her an bir olmaz. Diyelim ki 70 yaşında bir erkek 20 yaşında bir kadınla evlendi. Bu farkın tolere edilmesi gerçekten çok zor. Yaş ilerledikçe taraflardan birinin fedakarlık yapması gerekir bu durum göz ardı edilmemeli. Şayet taraflar uzun vadede yaş farkından dolayı meydana gelebilecek muhtemel sonuçlara göğüs gerebilecekse hukuken bir sakınca yok. Ancak şu da unutulmamalı: İlerleyen zamanlarda birbirinin ihtiyaçlarını giderme konusunda problemler olabilir.³⁷⁸

Düşünün ki erkek 20 yıl sonra 90 yaşında, kadın 40 yaşında. Evlilikten beklenen birtakım ihtiyaçlar acaba nasıl sağlıklı bir şekilde karşılanacak? Aralarında ki bu yaş dengesizliği ister istemez problemlere sebebiyet verecek belki de bu durum onları ayrılığa kadar götürecektir. Tabi olayın bir de zıt yönü var erkek genç, kadın ihtiyar aynı şeyler burada da söz konusu.³⁷⁹

Dolayısıyla eşler arasında üflet ve muhabbetin, kaynaşmanın daha iyi olması, evliliğin istikrarı, huzurun, saadetin, evlilikten beklenen birtakım maslahatların gerçekleşmesi için eşler arasındaki yaş farkına dikkat edilmeli.³⁸⁰

İslam ülkelerinde yaş kritiğine genel bir bakış:

Klasik İslam hukukundan farklı olarak 1951 tarihli Ürdün ve 1953 tarihli Suriye kanunları, eşler arasında yaşça kefaet bulunmasını öngörmüşlerdir. Ürdün kanunu eşler

---

³⁷⁶ Nisâ 4/6

³⁷⁷ Cin, Halil, *a.g.e.*, s. 165; Ferruh, Ömer, "İslam Aile Hukuku," s. 83.

³⁷⁸ Yalçın, Yasemin, *a.g.e.*, s. 67; http://www.nevzattarhan.com.evliikte_yas_farki.(erişim, 22. 03. 2018).

³⁷⁹ Kürdî, Hasan Muhammed Abdülhamid, *el-Kefâetü fi'z-zevac*, Yüksek Lisans Tezi, Gazze İslam Üniversitesi, s.103-104. *library.iugaza.edu.ps.thesis,67125*,(erişim,16.05.2016)

³⁸⁰ Koloğlu, Ali, *Evlilik ve Cinsel Hayat*, s.127; Asımgil, Sevim, *Evlilik ve Mahremiyetler*, s. 46.

arasında 20 yaştan fazla bir yaş farkı bulunması halinde evlenmeyi iki şartla tecviz etmektedir: Hâkim eşlerden yaşça küçük olanın rızası ve böyle bir evlenmeden elde edileceği faydadan emin olmalıdır. Hâkim bu iki hususu araştırır ve buna göre evlenmeye izin verir veya isteği reddeder.³⁸¹

1953 tarihli Suriye kanunu ise eşler arasında mevcut yaş farkının denkliğe mani olup olmadığı hususunun takdirini uygulana gelen örfte bırakmaktadır.³⁸²

Filistin aile hukukunda eşler arasında yaşla ilgili herhangi bir kıstas yok. Sadece yaşça eşlerin birbirine münasip olması tavsiye edilir ki bu durumda evlilikteki istenilen maslahatların gerçekleşmesi içindir.³⁸³

İ) İlim Tahsili:

Kocanın hanımına ilmi tahsil olarak denk veya ondan daha üstün olması gerekir. İlimden kasıt dinle çelişmeyen müslümanlara fayda veren her ilimdir. İlimin en hayırlı ve en büyüğü de şer'i ilimdir.³⁸⁴ Çünkü Hz. Peygamber (s.a.v.) : "*Allah bir insanın hayrını murat etmek isterse onu dinde fakih kılar.*"³⁸⁵ buyurmuştur.

Önceki âlimler her ne kadar ilme, ilim sahibine önem vermiş onu yüceltmiş, onu takdir etmişlerse de evlilikte kefaet şartı olarak görmemişler. Sebebi de bugün ki gibi çeşitli okulların, üniversitelerin, enstitülerin yaygınlaşmaması veya bugün ki mana da mazbut, kanunlarca belirlenmiş, diplomaların geçerliliğinin olmamasıydı. Belki icazet veriliyor veya bir belge düzenleniyordu ama kimde ne var bu bilinmiyordu. Bilinse bile geçerliliği belki yok veya oldukça geçerlilik alanı kısıtlıydı. Kadınlarda hakeza böyleydi, belki erkekler kadar ilim alıyorlar ama ilmi kariyerlerini kullandıkları alan oldukça sınırlıydı.

Günümüzde durum farklılaşmıştır. Kim hangi diplomayı almış, ilmi seviyesi nerelerde, hangi okullardan mezun olmuş, bugün bunlar soruluyor ve insanlar nezdinde bir ölçü, bir kıstas haline gelmiş. Hatta diploma insanlar arasında övgü haline geldi. Örfte bugün bunu kabul ediyor. Bugün insanlar diplomasıyla konuşur oldular. İlim tahsil, geçmişte ulemanın evlilikte kefaet kapsamında olması gerektiğine inandıkları nesep, meslek, hürriyet vs. dediği şeylerin önüne geçmiş oldu. Bugün bu durum inkâr edilemez. Dolayısıyla insanların örfleri değişti. İlimi

---

³⁸¹ Döndüren, Hamdi, *a.g.e.* s. 177.

³⁸² Cin, Halil, *a.g.e.*, s. 167.

³⁸³ <http://www.library.iugaza.edu.ps.thesis>, 67125, (erişim, 16.05.2016)

³⁸⁴ <http://www.library.iugaza.edu.ps.thesis>, 67125, (erişim, 16.05.2016)

³⁸⁵ Tirmizî, İlim, 4.

tahsil yapan, diploma sahibi olan, insanlar nezdinde kabul görür ve itibar edilir hale geldi. Bunun için bugün ilmî tahsil durumu, kefaet kapsamı içerisinde müteâla edilmeli.³⁸⁶

Zaten yüce rabbimiz ilmi ve ilim adamını kitabında övmüş, ona gerekli değeri bizatihi vermiştir:

1- *De ki: Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Doğrusu ancak akıl sahipleri bunları hakkıyla düşünür.*³⁸⁷ Ayet'i kerimede Allah, bilenlerle bilmeyenleri aynı sevide tutmaktan bile menediyor. Allah ilim sahibine gereken önemi veriyorken, evlilikte ilim sahibine nasıl değer verilmesin? Kefaet kapsamında nasıl değerlendirilmesin. Haydi haydi değer verilmeli.³⁸⁸

2- *"Allah sizden inananları ve kendilerine ilim verilenleri derecelerle yükseltsin."*³⁸⁹ Allah ilim sahibini övüyor. Dolayısıyla ilim sahibinin insanlar arasında ayrı bir yeri olmalı. Nasıl ki evlilikte meslek, mal, soy sop aranıyorsa ilim sahibi kefaette bir ölçü olmalı.³⁹⁰

3- *"Rabbinden sana indirilenin hak olduğunu bilen kimse, (inkâr eden) kör kimse gibi olur mu? (Fakat bunu) ancak akıl sahipleri anlar."*³⁹¹ Allah ilim sahibini gören bir insana, cahili de âma bir insana benzetiyor. Bu ikisi hiç bir olur mu? Gören insanla görmeyen insan arasındaki farkın ne kadar büyük olduğunu herkes bilir ve inkâr edilemez.³⁹²

4- *"Allah, adaleti ayakta tutarak (delilleriyle) şu hususu açıklamıştır ki, kendisinden başka ilâh yoktur. Melekler ve ilim sahipleri de (bunu ikrar etmişlerdir). Evet mutlak güç ve hikmet sahibi Allah'tan başka ilâh yoktur."*³⁹³ Görüldüğü gibi Allah kendi ilahlığına önce kendi, sonra melekler, sonra ilim sahibi olanlar şahitlik yapıyor. Allah insana bu sırayı, değerinden özelliğinden, ilim erbabı olmasından dolayı veriyor. Görüldüğü gibi ilim sahibi olmayanlar bu sıralamada yer almıyor. Bu da gösteriyor ki Allah ilim sahibine ne kadar önem veriyor, onu ne kadar şerefli kılıyor. Burada bu konuyla ilgili birçok ayeti kerime getirebiliriz. Ancak şimdilik bu kadarıyla kifayet ediyoruz.³⁹⁴

Hz Peygamber (s.a.v.) de sözlerinde:

---

³⁸⁶ Kürdî, Hasan Muhammed Abdülhamid, *el-Kefâetü fi'z-zevac*, Yüksek Lisans Tezi, Gazze İslam Üniversitesi, s.109. [http://www.library.iugaza.edu.ps.thesis, 67125,\(erişim,16.05.2016](http://www.library.iugaza.edu.ps.thesis, 67125,(erişim,16.05.2016)

³⁸⁷ Zümer, 39/9.

³⁸⁸ Kürdî, *el-Kefâetü fi'z-zevac*, s.109. [http://www.library.iugaza.edu.ps.thesis, 67125, \(erişim, 16.05.2016](http://www.library.iugaza.edu.ps.thesis, 67125, (erişim, 16.05.2016)

³⁸⁹ Mücadele 58/11.

³⁹⁰ Kürdî, *el-Kefâetü fi'z-zevac*, s. 110. [http://www.library.iugaza.edu.ps.thesis, 67125, \(erişim, 16.05.2016](http://www.library.iugaza.edu.ps.thesis, 67125, (erişim, 16.05.2016)

³⁹¹ Ra'd 13/19.

³⁹² Kürdî, *el-Kefâetü fi'z-zevac*, s. 110. [http://www.library.iugaza.edu.ps.thesis, \(erişim,16.05.2016](http://www.library.iugaza.edu.ps.thesis, (erişim,16.05.2016)

³⁹³ Âli İmran, 3/18.

³⁹⁴ Kürdî, Hasan Muhammed Abdülhamid, *el-Kefâetü fi'z-zevac*, Yüksek Lisans Tezi, Gazze İslam Üniversitesi, s. 111 [http://www.library.iugaza.edu.ps.thesis, 67125,\(erişim,16.05.2016](http://www.library.iugaza.edu.ps.thesis, 67125,(erişim,16.05.2016)

1- "*Sizin cahiliye ve İslam döneminde en hayırlınız dinde fakih olanlarınızdır.*"³⁹⁵
Hadisi şerif açık bir şekilde ilim sahibinin diğerlerine üstünlüğünü gösteriyor.

2- "*Âlimin âbid (ibadet eden) üzerindeki üstünlüğü dolunaylı gecede kamerin diğer yıldızlara üstünlüğü gibidir. Âlimler peygamberlerin vârisleridir. Peygamberler, ne dinar ne dirhem miras bırakırlar, ama ilim miras bırakırlar. Kim ilim elde ederse, bol bir nasib elde etmiştir.*"³⁹⁶

3- "*Rasullullah (s.a.v.)'a biri âbid diğeri âlim iki kişiden bahsedilmişti. "Âlimin âbide üstünlüğü benim sizden en basitinize olan üstünlüğüm gibidir buyurdu.*"³⁹⁷

4- "*Yalnız şu iki kişiye gıpta edilmelidir: Biri, Allah'ın kendisine verdiği malı hak yolunda harcayıp tüketen kimse, diğeri, Allah'ın kendisine verdiği ilimle yerli yerince hükmeden ve onu başkalarına öğreten kimse.*"³⁹⁸

Yukarda verilen ayet ve hadisler açık bir şekilde gösteriyor ki ilmi tahsil kefâette muteberdir. Hatta nesep, zenginlik, sanat vs. gibi şeylerden daha öndedir.³⁹⁹ Bugün toplum nazarında ilim sahibi takdir edilirken, cahil, ilimden nasibini almamış insan da yerilmektedir. Bu bir gerçektir, örfte bunu böyle kabul eder hale gelmiştir. Âlimlerin çoğu kefâette hırfeti (sanatı), ölçü alırken bugün ilmi tahsili neden ölçü olarak almasınlar.⁴⁰⁰

Ayrıca bugün devlet kadrolarında bir yere yerleşebilmeniz için diplomaya sahip olmanız gerekmektedir. Bu ve buna benzer şeyler düşünüldüğünde ilmî tahsilin de kefâet kapsamında değerlendirilmesi gerekir.⁴⁰¹ Çünkü aile yuvası islamın en temel kurumlarından biridir. Aile yuvasının sağlıklı yürümesi için dinimiz gerekli her türlü tedbiri almıştır. Her türlü çerçeveyi çizmiştir. İşte onlardan biride eşler arasında belli konularda denkliğin olmasıdır.

Yukarda bahsettiğimiz gibi onlardan biri de ilmi tahsildir. Birisi düşünün yüksek tahsil yapmış, doktorasını bitirmiş diğeri ilkokulu bile bitirmemiş. Bu ikisi yuvayı nasıl dengeli bir şekilde devam ettirecek. Doktorasını tamamlamış insanın kendine göre bir çevresi var. Evine gelen giden insanlar var yani bir ortamı var bir seviye var. Şimdi ilmi tahsili olmayan kimse bu ortama ne kadar ayak uydurabilir. Onların dünyasını ne kadar anlayabilir. Çünkü onların

---

³⁹⁵ Buhari, Kitabu'l Enbiya, 14.

³⁹⁶ Ebu Davud, İlim, 1.

³⁹⁷ Tirmizi, İlim 19.

³⁹⁸ Buhari, İlim, 15.

³⁹⁹ Kürdî, Hasan Muhammed Abdülhamid, *el-Kefâetü fi'z-zevac*, Yüksek Lisans Tezi, Gazze İslam Üniversitesi, s. 111. [http://www.library.iugaza.edu.ps.thesis, 67125,\(erişim, 16.05.2016](http://www.library.iugaza.edu.ps.thesis, 67125,(erişim, 16.05.2016)

⁴⁰⁰ İbni Kudâme, *el Mugni*, 7, 35.

⁴⁰¹ Kürdî, *el-Kefâetü fi'z-zevac*, s. 111, [http://www.library.iugaza.edu.ps.thesis, 67125, \(erişim, 16.05.2016](http://www.library.iugaza.edu.ps.thesis, 67125, (erişim, 16.05.2016)).

konuştuğu meseleler eşinin dünyasında yok. Hatta bu durum çocukların terbiyesi, eğitim durumuna varıncaya kadar yansıyabilir. Dolayısıyla eşler arasında iletişim arızası, algı farklılığı yaşanmaması için ilmi tahsil olarak birbirine yakın olması evlilikte maslahat açısından gerekiyor.

Denkliğin kapsamıyla ilgili genel özellikler bunlardır. Yukarıda sayılanlar haricinde kültür, memleket, yüz çirkinliği, eli çolak, gibi özellikler denklikte muteber değildir. Çünkü çirkin güzele, yaşlı gence, cahil kültürlüye veya okumuş olana, köylü şehirlie, hasta sağlam olana denktir. Fakat en münasibi bunların birbirine yakın olmasına dikkat etmek gerekir.⁴⁰² İşte bunların varlıkları, eşler arasında uyum ve evlilikle istenilen maslahatların elde edilmesi açısından oldukça önemlidir.⁴⁰³

J) Eşler Arasında Mezhep Farklılığı:

Ehli sünnete bağlı tüm fıkhî mezhepler arasında evlilik hususunda birbirlerine karşı bir üstünlükleri söz konusu değildir. Maliki mezhebine mensup bir bayan Hanefî mezhebinden olan bir erkekle evlenebilir ve birbirlerine denktirler. Mezhepten dolayı o ondan üstün diyemeyiz. Bu konuda şuna dikkat edilmeli örneğin Şafii mezhebine mensup bakire bir kızın evliliğine velisi izin vermeli. Yoksa nikâh sahih olmaz. Sonuç olarak denklik hususunda mezhep farklılığının bir fonksiyonu yoktur.⁴⁰⁴

II- KEFÂETİN KAPSAMIYLA İLGİLİ MEZHEPLER ARASI GENEL BİR DEĞERLENDİRME

İslâm hukukçuları kefaetin kapsamıyla ilgili farklı görüşler ileri sürmekle beraber aynı mezhep içinde farklı düşünenlere de şahit oluyoruz. Mezheplerin hepsi dindarlığın olması hususunda ittifak etmişlerdir. Kefaet konusunda en kapsamlı olanın ve kefaete oldukça önem veren mezhebin Hanefî mezhebi sonra da Şafii mezhebi olduğunu görüyoruz. Hanefî mezhebinin kefaet konusunda daha kapsamlı olma nedeni, kadının velisinin izni olmadan evlenebilmesinden kaynaklanıyor olmasıdır.⁴⁰⁵

Maliki haricinde gerek Hanefî, gerek Şafii ve Hanbelîler hürriyet, soy ve meslekte ittifak ettiklerini görüyoruz. Şafii ve Maliki hastalıklardan (cüzam, delilik, cinsel hastalıklar,

⁴⁰² Yalçın Aktosun, Yasemin, *Evlimesin Eşlimisin*, Timaş Yay. İst., 2010. s.20.

⁴⁰³ Zühayli, a.g.e., 7, 244,245; Dirik, Mehmet, a.g.m., *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, Sayı, 26, s., 262.

⁴⁰⁴ İbn Âbidin, *Reddü'l- Muhtar*, 5,445.

⁴⁰⁵ Ebu Zehra, *Ahvâlü's Şahsiyye*, s.139.

alaca vb.) uzak olmayı da şart olarak görmüşler ve bu durumun kadın için nikâhı feshetme için bir neden olabileceğini söylemişlerdir.⁴⁰⁶ Ayrıca Şafii mezhebinde özellikle eşler arasında yaş olarak da çok büyük farkın olmaması bilgilerini de rastlıyoruz.

Maliki mezhebi genelde kefâeti iki konuda, ayıplardan salim olma ve din konusunda aramıştır. Hürriyet konusunda İmamı Malikten gelen bir rivayete göre köle, hür olana denktir. Yeter ki takva sahibi olsun. Çünkü Kuranı Kerimde rabbimiz: "*Allah katında en değerli olanınız, O'na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır.*"⁴⁰⁷ Buyurmaktadır. Diğer bir rivayete göre köle, hür olana denk değildir.⁴⁰⁸

Hanbelî ve Hanefî mezhebinde ayıplardan salim olma şart olarak görülmezken, böyle bir durumda veliye değil de kadına tercih, seçme hakkını da vermişlerdir. Çünkü bir kusurda bundan ilk önce etkilenecek kişi, evlenecek olan kadındır. Ancak velisi de cüzamlı alacalı ve deli olan biriyle evlenmesine mani olabilir. Bu görüş en doğru olanıdır, çünkü denkliğin özellikleri kadın ve velileri için ortaklaşa bir haktır.⁴⁰⁹ Yine Hanbelî ve Hanefî mezhebi mal ve zenginlik konuların da ittifak etmişlerdir.

Hanefî mezhebi ana babanın da müslüman olması konusunda diğerlerinden ayrı düşünmüşlerdir. Yani babası- anası müslüman olan bir bayana, babası müslüman olmayan bir erkek denk olamaz derler.⁴¹⁰

Yukarda sayılan genel özellikler haricinde âlimlerin, farklı mezhepten olma, şehirli veya köylü olma fiziksel güzellik, zekâ, yaş, kültür, memleketlerin farklı olması gibi hususlarda görüş beyan etmediklerini görmekteyiz. Fakat bu konuda görüş beyan etmedikleri sayılan özelliklere karşı oldukları veya kabul etmedikleri anlamına da gelmez. Ayrıca ilmi tahsil ve mesleğin evlilikte denklik kapsamın da bir daha gözden geçirilmesinin daha uygun olacağı kanaatindeyiz.

Gerek yaş, gerek ekonomik seviye, gerek eğitim düzeyi, gerek kültürel yapı, gerek fiziksel görünüm, gerekse inanışlar açısından denk oluş evlilik ilişkisinin daha olumlu şartlarda başlamasını en azından denk olmayışın getirdiği olumsuzlukların önüne geçilmesini sağlayacaktır.

---

⁴⁰⁶ Ebu Zehra, *Ahvâlî's Şahsiyye*, s.140.

⁴⁰⁷ Hucurat, 49/13.

⁴⁰⁸ Ebu Zehra, *Ahvâlî's Şahsiyye*, s. 140.

⁴⁰⁹ Zühayli, *a.g.e.* 7, 244.

⁴¹⁰ Serahsi, *Mebûât*,5,25.

Özetle taraflar yukarda sayılan hususlarda birbirine ne kadar yakın, ne kadar asgari müştereklerde denk iseler, aralarındaki kaynaşma, anlaşma da o derece kolay olacaktır.⁴¹¹

III- ÜLKEMİZDE EVLENME ŞEKİLLERİ VE BUNUN TOPLUMUMUZA YANSIMASI

Tarih içinde toplum yapıları değiştikçe aile yapıları da bundan ister istemez nasibini almıştır. Hatta aile içinde gerek erkek gerekse kadın ve çocukların rolleri de bu değişimden etkilenmiştir.⁴¹²

Kentleşme şehirleşme, sanayileşme, eğitim, kitle iletişim araçlarının vs. etkisiyle toplumumuzda eş seçim kriterlerinde ister istemez değişimler olmuştur. Toplumun büyük kesiminde görücü usulü olan evlilikler bugün yukarda saydığımız nedenler veya televizyon, internette yapılan evlenme programları sebebiyle tanışarak konuşarak yapılan evliliklere dönmüştür.⁴¹³

Aile içi geleneksel rollerin değişimine etki eden diğer faktör de kadının iş hayatına atılması ve eğitim düzeyidir.⁴¹⁴ Dolayısıyla kadının iş hayatına atılması, meslek sahibi olması, kendi parasını kazanması evlilik tipinin belirlenmesinde önemli bir etken olmuştur. İmamoğlu'nun yaptığı araştırmaya göre evli çiftlerin %33 görücü usulü, %67 si tanışarak, anlaşarak evlenmiştir. Genel mana da bu değişimler (eğitim, meslek sahibi olma...) sadece eşler arasında tanışarak evliliğe değil, evlilik yaşına hatta çocukların yetiştirilmesine kadar etki etmiştir.⁴¹⁵

Kefâeti, terim olarak Türk Medeni Kanununda göremiyoruz. Ancak evlilik bir ömürlüktür. Evliliğin kalitesi de tarafların birbirine denk olması veya erkeğin ondan daha üstün olmasına bağlıdır. Doğru tercih mutluluk sebebi iken yanlış tercihte kişileri mutsuzluğa götürecektir. Dolayısıyla çiftler sahip oldukları belli vasıflara göre eşlerini seçtiklerinde mutlu olur veya mutluluğu yakalama şansları artar.⁴¹⁶

Evlilik geçici bir akit değildir. Ömür boyu beraber olmaya karar vermedir. Ömürlük olan bir karar içinde, eşlerin kendilerine uygun birini seçmeleri, elzem olacaktır. Kendilerine denk olanla hayat kurmaları da onları mutluluğa götürecektir ve hayatı anlamlı kılacaktır. Eş

---

⁴¹¹ Cin, Halil, *a.g.e.*, 158-159; Asımgil, Sevim, *a.g.e.*, s. 47; İşler, Hulusi, *a.g.e.*, s. 86.

⁴¹² Kırkpınar, Leyla, *Türkiyede Toplumsal Değişme ve Kadın*, s. 29.

⁴¹³ Mete, Ömer Lütfi, " *Televizyon ve Aile*" 1, 982-983.

⁴¹⁴ Tolan, Aile, *Cinsiyet ve Cinsel Roller*, s.210.

⁴¹⁵ İmamoğlu, *Aile İçinde Kadın Erkek Roller*, s. 832-833.

⁴¹⁶ Topçu, Sedat, "Evlilik ve Aile Üzerine Sosyo Psikolojik Bir İnceleme", *Türk Yurdu Dergisi*, Aralık 1990, c. 10, sayı, 40. s.10,11.

seçimi aslında insanlık tarihi kadar eskidir. Onun için büyüklerimiz: "Davul bile dengi dengine çalar" derken hayat arkadaşının iyi seçilmesine dikkat çekilmektedir.

Dolayısıyla evlilikten önce yapılan hazırlıklar, birtakım merasimler, gelenek ve görenekler aslında birbirini seçen çiftlerin birbirlerini onaylamalarının sembolik bir ifadesidir.⁴¹⁷

Günümüz Türk toplumunda eş seçimi üzerinde yapılan araştırmalara göre;

A- Yakınlık

B- İdeal Bir Eş Kavramı

C-Anne ve Babayı Gelecekteki Eş İçin Örnek Kabul Etme

Ç- Kişilikle İlgili Gereksinimler

D- Homagami gibi başlıklar eş seçmede belli başlı kiriter olarak seçiliyor. Şimdi bunları kısaca açıklamaya çalışalım.

A-Yakınlık Kavramı:

İnsanlar genelde kendilerine yakın, aynı belde de yaşayan tanıdığı kimselerle evlenmeyi tercih ederler. Hacettepe üniversitesinde Türkiye çapında yapılan araştırmada aynı mahalle, aynı köyden veya konut yakınlığının tanışmada, evlenmede önemli bir etken olduğu görülmüştür. Araştırma sonucuna göre kentlerde %25, kazalarda %34 iken bu oran köylerde %48 olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu da gösteriyor ki insanlar genelde kendi çevrelerine yakın olanlarla evlilik yapıyorlar.⁴¹⁸

B- İdeal bir eş:

Bundan kasıt evlenecek kimselerin morfolojik ve fizyolojik olarak kafalarında tasarladıkları ideal bir eş. Birçok insan yapılan araştırmalara göre aynı millet, aynı ırk, aynı din, hatta seçeceği eşin aynı öğrenim durumu ve aynı sosyal çevreden olmasını tercih ederler. Kafalarında tasarladıkları ideal eşle aynı veya buna yakın olmadığında evliliğe yanaşmayacaklarını söylerler.⁴¹⁹

C- Anne babayı örnek alma:

Genelde erkeklerin evlenecekleri kimse de kendi annelerinde gördükleri pek çok özelliği aradıkları aynı şekilde kızlarında kendilerine koca olarak seçecekleri kişilerde kendi babalarındaki birçok özelliği aradıkları görülmüştür.

---

⁴¹⁷ Topçu, Sedat, 'Evlilik ve Aile Üzerine Sosyo Psikolojik Bir İnceleme', *Türk Yurdu Dergisi*, Aralık 1990, c. 10, sayı, 40. s.11

⁴¹⁸ Şahinkaya, Rezan, *Orta Anadolu Köylerinde Aile Strüktürü*, s.102.

⁴¹⁹ Şahinkaya, Rezan, *a.g.e.*, s. 103.

Ama bazen de kişiler anne ve babalarında beğenmedikleri birtakım huylarından dolayı anne ve babaları gibi birilerini tercih etmeyip, anne babasının tam tersine kendi kafasında belirlediği bir kimseyi tercih etmişlerdir.⁴²⁰

Ç- Kendi Kişiliği İle İlgili Beklentiler:

Diğer bir kriter de kendi kişiliği ile ilgili beklentiler. Kendi karakter ve mizacına, kendi dünya görüşüne uygun olanları tercih ettiklerinde daha mutlu olacaklarına inandıklarından dolayı tercihlerini bu yönde kullanmaktadırlar.⁴²¹

D- Homogami:

Kendisine benzer olanla evlenme anlamına gelen homogami Yunanca bir kelimedir. Bugüne kadar birçok araştırma yapılmıştır ki kişiler genelde kendine yakın olanı, benzer olanı seçmişlerdir. Bunlar, din, mizaç, sosyo-ekonomik durum, öğrenim düzeyi, yaş, vb. durumlardır. Yine yapılan araştırmalarda insanların büyük çoğunluğu kendi dinlerinden olanı evlenme de eş olarak tercih etmişlerdir. Örneğin Yahudilerin %97'si, Katoliklerin %94'dü, protestonların %74'ü, kendi dinlerinden olanı tercih etmeleri bunun bir göstergesidir. Diğer bir durumda insanlar genelde medeni durum bakımından kendilerine benzer olanla evlilik yapmıştır.⁴²²

Konumuzu yapılan araştırmalara göre biraz daha detaylandırarak olursak; Mehmet Kayan'ın Ankara Üniversitesinde öğrenciler üzerinde yaptığı eş seçimi ile ilgili bir araştırmasın da evleneceğiniz kişinin **eğitim durumu** ne derece önemli sorusuna 594 öğrenciden, 365 öğrenci kendi seviyemde, kendi eğitimimle aynı seviyede olmasını tercih ederim derken, 126 öğrenci evlenecekleri kişinin eğitim düzeyinin kendilerinden farklı olmasını, yani eğitim düzeyinin kendilerinden düşük ya da yüksek olmasını tercih ederken, 103 öğrenci ise eğitim düzeyinin önemli olmadığını söylemiştir.⁴²³

Evleneceğiniz kişinin **ekonomik durumu** sizi ne derece de etkiler sorusuna, 190 öğrenciden, 133'ü kız, 57'si erkek ekonomik durumlarımızın aynı seviyede olmasını tercih ederim derken, 244 öğrenciden, 84 kız, 160 erkek de ekonomik durumun eş seçiminde hiçbir önemi yoktur cevabını vermiştir. Görüldüğü gibi denkliğin unsurlarından olan ekonomik durumun, kızlar tarafından daha fazla tercih edildiği görülmüştür.

---

⁴²⁰ Şahinkaya, Rezan, *a.g.e.* s. 104.

⁴²¹ Hortaçsu, Nuran, "Evlilik ve Boşanma Nedenlerine Verilen Önemi Etkileyen Faktörler Olarak Değerlendirme Yaklaşımı", *Aile ve Toplum Dergisi*, Sayı, 1. s. 42.

⁴²² Şahinkaya, Rezan, *a.g.e.* s.39-40.

⁴²³ Kaya, Mehmet, *Cinsiyetleri Farklı Üniversite Öğrencilerinin Eş Seçimi Tercihlerine Göre Denetim Odakları*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.40-50.

Kayan'ın **yaş ile ilgili araştırma** sonucuna göre: Eş tercihinde yaşın önemi etken mi? diye kız ve erkeklere sorulduğun da 136 öğrenci evet yaş önemlidir, kendimle aynı yaşta olmasını tercih ederim derken, 169 öğrencide eş seçiminde yaşın bir önemi yoktur cevabını vermiştir. Kız öğrencilerden 203, erkek öğrencilerden 11 kişi eşinin yaşının kendinden büyük olmasını tercih ederken, kız öğrencilerden 6, erkek öğrencilerden 69 kişi ise eşinin yaşının kendisinden küçük olmasını tercih etmiştir.

Yine **Etnik kökenin önemi nedir?** Sorusuna, 276 öğrenci önemli derken, 318 öğrenci etnik kökenin bir önemi yok cevabını vermiştir.

Dini inanç hususunda eş seçimin önemi nedir? sorusuna, 349 öğrenciden 226'sı kız, 123'ü erkek dini inançların kendisiyle aynı olmasını, 245 öğrenciden 137'si kız, 108'i erkek bunun önemi yoktur, cevabını vermiştir.

Eş olarak kişiyi kim seçmeli? Sorusuna, 574 öğrenci ben seçmeliyim derken, 5 öğrenci ailem seçmeli, 24 öğrencide kimin seçeceği önemli değil cevabını vermiştir.⁴²⁴

Yine yapılan başka bir araştırmada eş seçiminde **fiziksel özellik**, sevgi, aileler, kişinin yaşam felsefesi, dünya görüşü, statüsü, vb. sorular sorulmuş. Yapılan araştırmaya göre bayanların %32'si kişilik çok önemlidir derken, sevginin %26'lık oranda ikinci sırada olduğu, fiziki özelliklerin ise en son sırada %2'lik bir dilimi doldurduğu görülmüştür. Aynı sorulara erkekler, eş seçiminde ilk kriterin sevgi, ikinci sırada kişilik olduğu cevabını vermişlerdir. Halbuki bayanlarda kişilik ilk sırada yerini bulmuştu.⁴²⁵

Yine Cavit Orhan Tüdengil'in yaptığı araştırma da erkeklerde eş seçiminde **sosyal statü** en son sırada yer alırken bayanlarda beşinci sırada yer almıştır. Fiziksel özellik erkeklerde altıncı sırada yer alırken, bayanlarda en son sırada yer almıştır.

Aile yapılarının soysa ekonomik manada uyuşmaları, bayanlarda altıncı sırada yer alırken, erkeklerde bu kriter daha önemli görülmüş ve dördüncü sırada yer almıştır. Araştırmaya göre genel manada erkeklerin bayanlara göre, kendi aile yapılarına uygun bir eş seçimini tercih ettikleri sonucu çıkmıştır.⁴²⁶

Yine İstanbul Üniversitesinde, Tüdengil'in yaptığı bir araştırmada şöyle bir soru sorulmuş: "**Kadının erkekten yaşça büyük olmasına ne dersiniz**"? Asla doğru değil, sakıncalı ve bir kısmı da olabilir şeklinde cevap vermişler.

---

⁴²⁴ Kaya, Mehmet, *Cinsiyetleri Farklı Üniversite Öğrencilerinin Eş Seçimi Tercihlerine Göre Denetim Odakları*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 41-47.

⁴²⁵ Aytaç, Bayram, "Üniversite Gençliğinin İş ve Eş Seçimindeki Etkin Kriterlerinin Analitik Hiyerarşi Süreci İle Analizi", 2001, c. 3, sayı, 1, (www.isguc.org.)

⁴²⁶ Tüdengil, Cavit Orhan, "Aile ve Evlilik Araştırmaları Sonuçları", *Aile Yazıları*, sayı: 4, 347-348.

"**Kadın ve erkek arasında her konuda eşitliğin olmasına ne dersiniz**"? Büyük bir çoğunluk evlilik öncesi ve sonrası eşitlik olmalı.

Yine bir grup bayana, alacağınız **erkekten ilk önce gözeceğiniz şey nedir**? Sorusuna ilk sırada işi olması, sırayla diğerleri: Askerliğini yapmış olması, evleneceği kadından yaşça büyük olması gibi cevaplar verilmiş.⁴²⁷

Yine İstanbul Beşiktaş ilçesinde evliliğe hazırlanan çiftlere **ideal bir eşin özellikleri** nelerdir? Eşinizde öncelikle neyi ararsınız? Çoğunluk, öncelikle kendisine saygılı olmasını, sonra sırayla anlayışlı olması, merhametli olması ve güzel/zarif olması şeklinde cevap vermişler. İdeal eş olmada zenginliğin önemini olmadığını söylemişlerdir.⁴²⁸

Diğer bir araştırmada Rize de Ali Akdoğan tarafından 502 kişi üzerinden "**Eş Seçiminde Önceliğiniz**" nedir? Şeklinde bir anket yapılmış ve şöyle sonuçlar ortaya çıkmış. %64.7'si **dindarlık ve güzel ahlaklı olmayı**, %18.7'si soy ve aile yapısını, %1.8'i meslek sahibi olmasını, %1.4'ü fiziksel özelliği, yani güzelliği, %0.4'ü zenginliği önemli bir unsur olarak görmüşler ve tercihlerinin söylenen şeyler istikametinde olacağını belirtmişlerdir. Araştırma sonucuna göre, **güzel ahlak sahibi olma** ve dindarlığın taraflar tarafından daha fazla tercih edildiğini görüyoruz.⁴²⁹

Asım Yapıcı tarafından gerçekleştirilen bir araştırma da "**Yahudi bir kişiyle evlenir misiniz**"? sorusuna %84.5'i hayır derken %15'de evlenebilirim demiştir. "Hristiyanla evlenir misin"? sorusuna %69.8'i hayır kabul etmem derken kalan kesimde olabilir şeklinde cevap vermişler. Görüldüğü gibi çoğunluk kendi dininden olanı tercih etmektedir.⁴³⁰

Yapıcı, Sünni bir gruba; "**Alevi biriyle evlenir misin**"? sorusuna %71.5'i hayır evlenmem derken, %28.5'lik bir kesimde olabilir şeklinde cevap vermiştir.⁴³¹ Aynı soru alevi bir gruba sorulduğunda %93.5'lik kesim evet evlenebilirim şeklinde cevap vermiştir.⁴³²

Yine 2002 yılında **Konya** yöresinde yapılan alan çalışmasında "**Eş seçiminde en fazla neye dikkat edersiniz**"? Sorusuna, büyük bir oran evleneceğim kişinin **güzel ahlak** sahibi ve dindar olması tercih sebebidir cevabını vermiştir. İlkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunlarına "**Eşinizin dindar olmasına ne kadar önem verirsiniz**"? sorusuna %76.2'lik bir kesimle ilkokul mezunları en yüksek oranda olumlu cevap verirken, eğitim düzeyi yükseldikçe

---

⁴²⁷ Tüdengil, Cavit Orhan, *a.g.e.* s. 347-348.

⁴²⁸ İbrahimoğlu, Davut, *Evlilikte Doğru Seçim Ailede Mutluluk*, s. 175.

⁴²⁹ Akdoğan, Ali, *Geleneksel Toplumdan Modern Topluma Geçişte Dini Hayat*, s. 164-168.

⁴³⁰ Yapıcı, Asım, *Din Kimlik ve Ön Yargı*, s. 233.

⁴³¹ Yapıcı, Asım, *a.g.e.*, s. 270.

⁴³² Yapıcı, Asım, *a.g.e.* s. 279.

önem verme eğiliminin düştüğünü görüyoruz. Ancak bu oran her ne kadar ilkokul mezunlarına kıyasla düşse de yine azımsanmayacak derecede %70.7'lik kesimin evet eşimin dindar olmasını tercih ederim şeklinde cevap vermişlerdir.⁴³³

Aynı araştırma **Rize** ilinde uygulanmış verilen cevaplar hemen hemen Konya ile aynı çıkmıştır. **Ahlâk ve dindarlığı** tercih eden kadınların oranı %64.4, erkeklerin oranı ise %66.5 oranında oldukça yüksek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu araştırmada dikkat çeken bir husus, kadınlardan hiçbirinin eş seçiminde **zenginliği** ilk şart olarak görmemeleri, erkeklerinde sadece %0.6'sının zengin olması yönünde kanaat belirttikleri görülmüştür. Güzellik konusunda da erkeklerin tercih oranı %1.9 iken, kadınların tercih oranı %0.6 gibi oldukça küçük rakam olarak görüyoruz.⁴³⁴

Mersin'de ise "**Eş seçiminde en fazla neye dikkat edersiniz**"? sorusuna bu oran kadın ve erkeklerde arasında şöyledir: %41'dine bağlı, %19'u bilgili ve görgülü olmak, %17'si zenginlik, soyluluk, güzellik ve yakışıklılığı tercih etmişlerdir.⁴³⁵

Erzurum da ise: %47'si **güzel ahlak ve namus**, %17.3 zenginlik, %17'si iyi bir iş, iyi bir kariyer, %9.7'si dindarlık, %9'u da güzellik seçeneklerini tercih etmişlerdir. Güzel ahlak ve namusun dinle irtibatı alındığında da toplamda %55 civarında, kişilerin **ahlak, din, namus** gibi mefhumları tercih ettikleri görülmüştür.⁴³⁶

Tercihlerin genelde güzel ahlâk ve dine bağlılık üzerinde yoğunlaşması aslında yadırganacak bir şey değildir. Çünkü dinî inanç ve ibadetler, insanın iç dünyasına, diğer yandan onun sosyal davranışları ve ilişkileri üzerinde de olumlu etki yapar. Ayrıca din duygusu insana güven, huzur ve sağlıklı bir yaşam sunar. İnsan manevî anlamda üstün bir güce inanmakla içgüdülerin ve maddenin esiri olmaktan kurtularak güçlü bir kişiliğe sahip olur. Yüce Allah'a bağlanmanın da mutluluğu ile korku ve endişelerden emin olarak dengeli, ilkeli ve huzurlu bir hayat yaşar.⁴³⁷

Araştırmalar bugün de gösteriyor ki geçmişte olduğu gibi bugünde, eş seçiminde dikkate alınan kriterler içerisinde en çok sözü edilen **güzel ahlâk** sahibi olmak.

---

⁴³³ Çelik, Celalettin, *Şehirleşme ve Din*, s. 266.

⁴³⁴ Akdoğan, Ali, *Geleneksel Toplumdan Modern Topluma Geçişte Dini Hayat*, s. 130.

⁴³⁵ Karaman, Ramazan, *Sanayileşmenin Dine Etkisi*, s. 132.

⁴³⁶ Günay, Ünver, *Erzurum Kenti ve Çevre Köylerinde Dini Hayat*, s.198.

⁴³⁷ Akdoğan, a.g.e. s.130.

IV.KEFÂET KONUSUNDA HAK SAHİBİ OLANLAR

A) Veliler Ve Evlenecek Kadın

Denklik, evlenme akdinin oluşmasında ve tamamlanmasında etken bir güç olunca bu hakkın kime ait olacağı meselesi de, hukukçular arasında tartışılmış neticede de farklı görüşler ortaya çıkmıştır. İslam hukukçularının çoğunluğuna göre bu hak, kadına ve onun velisine tanınmıştır. Denkliğin kadının ve velilerinin hakkı olduğu konusunda hukukçular ittifak halindedirler.⁴³⁸

Eğer kadın dengi olmayan biriyle evlenirse velinin; veli, kadını dengi olmayan biriyle evlendirirse de kadının akdi feshetme hakkı vardır.⁴³⁹ Çünkü bu durum üzerine akit yapılan bir şeyde bulunan bir noksandan kaynaklanan bir tercih hakkıdır, bu da alışverişteki muhayyerlik hakkına benzemektedir. Dolayısıyla kefaeti şart koşma hakkı kadın ve velisi için ayrı ayrı düşünülmelidir. Birinin bu haktan vazgeçmesi veya kabul etmesi diğerinin hakkını düşüremez. Fakat iki tarafta bu hakkı aramaktan vazgeçerse ikisi içinde bu hak düşmüş olur.⁴⁴⁰

Rivayete göre: "*Bir kız Rasullaha (s.a.v.) geldi ve şunu söyledi: "Babam kendi seviyesini yükseltmek için beni kardeşinin oğlu ile evlendirdi."Hz. Peygamber (s.a.v.) de şunu söyledi: Karar verme hakkı kadına aittir. Bunun üzerine kadın dedi ki babamın yaptığını şimdi kabul ettim. Sadece, ben bu hususta babaların hiçbir yetkisi olmadığını kadınlara öğretmek istemişim.*"⁴⁴¹ Sonuç olarak kadın denkliği terk ederse velinin hakkı bakidir. Bunun akside geçerlidir.⁴⁴²

B) Veliler Arasında Hak Sıralaması ve İtiraz Etme Hakkının Düşme Zamanı:

Hanefilere göre fesih hakkı baba tarafından akraba olan en yakın velilere aittir. Asabe ya da ashâbı feraizde zikredilmeyen hısımlar ve hakim denkliği arama ve itiraz etmeye hak sahibi değillerdir.⁴⁴³

Hamile olmadıkça ya da doğum yapmadıkça veliler, eğer bu evliliğe razı değillerse ayıplanmayı ortadan kaldırmak için taraflar arasında denk olmadığını öne sürerek tarafları ayırma hakkına sahiptirler. Bu iki durumdan biri ortaya çıkınca artık kadının da velisinin de

---

⁴³⁸ Kâsâni, *a.g.e.*, 2,320; İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-Kâdir*, 3,424; Şirbînî, *a.g.e.*, 3,164; İbn Abidîn, *a.g.e.*, 5,436.

⁴³⁹ Serahsi, *el Mabsut*, 5,11; Zuhayli, *a.g.e.*, 7,237.

⁴⁴⁰ Döndüren, Hamdi, *a.g.e.*, s.175.

⁴⁴¹ Şevkânî, *Neylü'l Evtar*, 6,127.

⁴⁴² Zuhayli, *a.g.e.*, 7,237.

⁴⁴³ Bilmen, *Kamus*, 2,56.

evliliği fesih hakkı yoktur. Çünkü hamilelik de, doğum da kadının ve velisinin evliliğe razı olduklarının kanıtıdır.⁴⁴⁴

Osmanlı Aile Kararnamesinin 50. Maddesi: "Adem-i kefaet sebebiyle hâkim ancak hamlin zuhurundan akdem fesh edebilir. Velinin delâleten veya sarâhaten rızası hakkı feshi iskat eder." hükmü bulunmaktadır.⁴⁴⁵

Ancak kadının velisi, kadının rızasıyla dengi olmayan biriyle evlendirirse akit bağlayıcı olur. Yapılan akde veliler de razı olduklarından dolayı artık onların fesih hakları da kalmamıştır.

Malikilere göre eğer erkek kadınla zifafa girmemiş ise velilerin fesih haklarının devam ettiğini söylerler. Zifaf gerçekleşmiş ise artık fesih söz konusu değildir. İtiraz velilerin hepsi için müşterek bir haktır. Örneğin velilerden biri kadını dengi olmayan biriyle evlendirmiş olsa nikâh bağlayıcı olmaz. Bu husus Hanefi ve Şafilere hilâfınadır.⁴⁴⁶

Şafilere göre en yakın veli, kadını kendi rızasıyla evlendirmiş olsa daha uzak velilerin artık itiraz etme hakları olmaz. Çünkü diğerlerinin yakın veli varken zaten evlendirme hakkı da yoktur. Ancak veliler eşit derecede ve diğer velilerin rızası olmaksızın kadını evlendirirler akit sahih olmaz. Çünkü veliler arasında eşitlik olduğunda her birinin akdi feshetme hakkı vardır. Bir kısmının kabulü diğerlerin kabulü manasına gelmiyor.⁴⁴⁷ Şafilere göre velayet yetkisini en yakın velilerle sınırlandırması, velilerin tamamının rızalarını almada ki zorluktan kaynaklanıyor.⁴⁴⁸

Hanbelîlere göre denkliği gözetme kadın ve tüm veliler için bir haktır. Eğer kadın dengi olmayan biriyle evlenmiş ise uzak velinin de yakın velinin de evliliği fesih etme hakları vardır. Çünkü böyle bir durum hem kadın hem de onun velileri için bir ar durumdur. Bu durumda hoş karşılanmaz. Bundan hepsi olumsuz manada etkilenir.

Bunlar böyle bir sonucu ayet ve hadisten çıkarmasalar da bu konuyla ilgili zayıfta olsa rivayetlerden özellikle de örften çıkarmışlardır. Bunlara göre denklik dullardan ziyade bekarlar için söz konusudur. Çünkü dulların evlenmesinde veli iznine gerek yok. Ama veli bakire kızını evlendirirken denkliği gözetmek durumundadır. Bu durum da aslında kadını korumayı ifade etmektedir.⁴⁴⁹

---

⁴⁴⁴ Bilmen, *Kamus*, 2,71.

⁴⁴⁵ Akgündüz, *a.g.e.*, s. 336.

⁴⁴⁶ Zühayli, *a.g.e.*, 7,237.

⁴⁴⁷ Zühayli, *a.g.e.*, 7,237; Bilmen, *Kamus*, 2,70.

⁴⁴⁸ İbn Kudame, *a.g.e.*, 7,35.

⁴⁴⁹ Dirik, Mehmet, *a.g.e.*, s.233.

Hanbelîlere göre denklik, akitten sonra bozulmuş olsa evliliği feshetme artık velinin değil, kadının hakkıdır. Oysa Cumhura göre denkliğe, akdin başında itibar ediliyordu. Evlilikten sonra denklik bozulmuş olsa ne kadın ne de velisinin evliliği feshetme hakları vardır.⁴⁵⁰

Denkliğin yokluğu sebebiyle fesih hakkı ancak hakim kararı ile olur. Bunun sebebi denklik olmadığında feshi konusunda tam bir ittifakın olmamasından kaynaklanıyor. Eşlerden biri denkliğe taraftar olmayan fakihlerin fikrine dayanarak evlenmenin feshini bertaraf etmek isteyebilir. Bundan dolayı hakimin feshe karar vermesi uygun görülmüştür.⁴⁵¹ Ayrıca islam hukukçuları hakimin denklik olmadığından dolayı verdiği fesh kararını talaktan saymazlar. Talak sayısını azaltmaz.⁴⁵² Maliki mezhebinde bir görüşe göre kişideki kusur, özür sebebiyle ayrılma bain bir talaktır.

Derece bakımından eşit olan velilerin bir kısmının razı olması, diğerlerinin razı olmaması konusunda fakihlerin görüşleri şu şekildedir.

Diyelim ki yakın veliler, örneğin öz kardeşler, birden çok olursa ve bunlardan bazıları evliliğe razı olurken diğerleri razı olmazsa, bazılarının razı olması İmam Ebu Hanife ve Muhammed'e göre diğerinin hakkını düşürür. Çünkü genel kaide şudur: "Parçalanamayan bir şeyin bazısının düşürülmesi bütününe düşürülmesi demektir". Eğer velilerden biri hakkını düşürürse ötekilerin hakkı da düşer..⁴⁵³

Cumhur (Maliki ve Şafîiler, Hanbelîler, İmamı Ebu Yusuf ve İmamı Züfer), göre ise velilerden birinin rızası diğerlerinin itiraz hakkını *eşitlik* ilkesinden dolayı düşürmez. Bunlara göre kefâeti aramak ayrı ayrı hepsinin hakkıdır. Çünkü denklik hepsi için ortak bir haktır. Bunu şuna benzetebiliriz: "Ortak bir borçta ortaklardan biri hakkından vazgeçerse bu ötekilerin hakkını düşürmez." hükmün de olduğu gibi."⁴⁵⁴

Hanbelîlere göre söylediğimiz gibi velilerin eşit ya da farklı derecelerde olmaları arasında bir fark yoktur. Bu durumda denklik velilerin hepsinin hakkıdır. Çünkü kadının dengi olmayan biriyle evliliği hepsi için bir utançtır.⁴⁵⁵

---

⁴⁵⁰ Zühayli, *a.g.e.*, 7,238.

⁴⁵¹ Cin, Halil, *a.g.e.*, s. 166.

⁴⁵² Serahsi, *Mebcut*, 5,26.

⁴⁵³ Zühayli, *a.g.e.*, 7,238.

⁴⁵⁴ Bilmen, *Kamus*, 2, 698-69; Zühayli, *a.g.e.*, 7,238.

⁴⁵⁵ Zühayli, *a.g.e.*, 7,238.

C) Kefâetin Bulunması Gereken Vakit

Denklik akdin başlangıcında, evlenme esnasında aranır. Denkliğin akitten sonra yok olması, nikâha zarar vermez.⁴⁵⁶ Dolayısı ile koca, nikâh akdinin başlangıcında karısına denk olduğu halde sonraları denklik yok olsa veya denkliğe zarar getiren bir olay olsa buna itibar edilmez. İslâm hukukçuların genel kanaatleri bu doğrultudadır.⁴⁵⁷

Eşler arasında evliliğin devam ettiği sürece denkliğin de devam etmesi şartı konulamaz. Denkliğin nikâh akdi sırasında bulunması yeterlidir. Aksi halde özellikle erkeğe büyük güçlükler doğar. Zira değişik hayat olayları ailenin içtimai ve iktisadi seviyesini her an değiştirebilir. Aile hayatı müşterek olduğu için kadının da sıkıntılara kocası gibi göğüs germesi tabiidir.⁴⁵⁸

Meselâ, akit anında mehir ve nafakaya muktedir bir zengin iken sonraları fakir durumuna düşse, toplum nazarında itibar gören bir meslek grubuna sahipken sonraları itibar görmeyen bir sanat ile meşgul olsa, önceleri dindar bir insan iken sonraları içki-kumar mübtelâsına düşse karısına denk olmadığı, denklik şartı bozuldu diye akdin feshi cihetine gidilemez. Çünkü kefaet akdin öncesi ile ilgili bir konudur.⁴⁵⁹ İslâm hukukçularının geneli bu görüştedir.⁴⁶⁰

Ancak bazı Hanbeli alimleri bu konuda farklı düşünürler. Nikâh akdinden sonra kefaetin ortadan kalkması halinde velinin değil, kadının fesih hakkı olabileceğini söylerler. Çünkü velilerin hakkı akit zamanında muteberdir.⁴⁶¹

Osmanlı aile hukukunda bu konuyla ilgili 46. madde: "Kefâet ibtidâi akitte aranır. Ba'del akit zail olsa nikaha zail olsa nikaha zarar vermez" hükmü vardır.⁴⁶² Bu düşünce gayet yerinde düşüncedir. Çünkü insanın her zaman aynı sosyal konumda ve ekonomik durumda olması beklenemez. Kocanın maddi durumunun bozulması halinde kadının denkliği öne sürerek akdi feshe götürmesi evliliğin genel esasları çerçevesinde düşünüldüğünde hoş olmayan bir durumdur. Çünkü evlilik fedakârlık ister. Böyle bir durumda tarafların birbirine destek olması gerekir.

---

⁴⁵⁶ Bilmen, *Kamus*, 2,68.

⁴⁵⁷ Ebû Zehra, *el-Ahvalu'ş-Şahsiyye*; s.188. Zühayli, *a.g.e.*,7,237.

⁴⁵⁸ Döndüren, Hamdi, *a.g.e.*, s.176.

⁴⁵⁹ Bilmen, *Kamus*, 2,68.

⁴⁶⁰ Ebu Zehra, *el-Ahvalu'ş-Şahsiyye*, s.188; Abdülhamid, *el-Ahvalu'ş-Şahsiyye, fi'ş-Şerîati'l-İslâmiyye*, s. 99.

⁴⁶¹ Zühayli, *a.g.e.*, 7,238. ,

⁴⁶² Hukuk Aile Kararnamesi md.46.

D) Kefâetin Şart Koşulduğu Taraf

Fıkıhçıların çoğunluğuna göre, denklik kadınlar için erkek tarafında istenir. Yani erkeğin kadına denk olması şartı aranır. Kadının erkeğe denk olması şartı aranmaz.

Ancak Hanefî mezhebi iki konudan dolayı kadında da aranabileceğini söylerler. Yani kadında erkeğe denk olmalı. Birinci mesele mecnun ve çocuğun baba, dede veya oğul tarafından evlendirilmesi. Çocuk büyüdüğünde veya akıl hastası iyileştiğinde isterlerse evliliğe itiraz edebilirler. Böyle bir evlilik kadının kocaya denk olmasıyla sıhhat kazanır. Diğer mesele evlendirme vekaletinin kullanılması bir vekile dengi olan bir kadınla evlendirmesi için yetki verilirse vekil, müvekkilini ancak kendisine denk olan biriyle evlendirebilir. Yoksa müvekkil evlenmeyi feshetmek hakkına sahip olabilir.⁴⁶³

Hukukî bir kurum olarak kefâet, evliliklerde kadın tarafının haklarını koruyucu bir şart olarak gündeme getirilir. Erkeğin kadından daha iyi bir seviyede bulunması ise kadının lehine bir durum olup denklige aykırı sayılmaz.⁴⁶⁴

Bu durum aslında veli kontrolü dışında evlenen kadını korumak için öngörülmüştür. Erkek, kendinden daha aşağı olan bir kadınla evlendiğinde ayıplanıp, kınanmaz. Ama kadın kendinden düşük bir erkek ile evlendiği zaman hem kendisi hem ailesi ayıplanır. Hatta bu durumdan ileride çocukların yetişmesine de tesir eder. Evlilikteki maslahat ancak denklik olduğunda gerçekleşir. Şerefli bir kadın dengi olmayan, kötü bir erkekle yatmak bile istemez. Bundan tiksindir. Ama erkek öyle değildir, bundan etkilenmez. Çünkü yatağın sahibidir. Değerli, ilim sahibi, şerefli bir kadın, kötü, basit, biriyle evlendiğinde onun kıymetini nerden bilecek? Kadın öyle bir erkeğe ne kadar tahammül edebilecek?⁴⁶⁵

Şöyle bir söz vardır: Evlilik bir köleliktir, kişi kerimesini kime vereceğine dikkat etsin? Veya bir beyitte “kadının kerameti kocanın kerametindedir” Sen kızını dengine vermezsen; onun razı olmadığı şeyleri yapar, onu üzer, kıymetini bilmez hatta ihanet bile edebilir. Çünkü genelde tasarruf yetkisi onundur, nafaka ona aittir vs. dolayısıyla kızların ve velilerin denklige dikkat etmesi gerekir. Çünkü evlilik bir günlük değildir.⁴⁶⁶

Üstün erkek insanlar nazarında hanımını yüceltebilir. Ama üstün kadın düşük bir erkeği yüceltmez.⁴⁶⁷ Genelde evin reisi erkektir. Kadın ise daha çok kocasının himaye ve

---

⁴⁶³ Kasani, a.g.e., 2,318.

⁴⁶⁴ Aktan, Hamza, “Kefâet”, *DİA*, 25,167.

⁴⁶⁵ Zeydân, Muhammed, “el-Kefâetü fi Akd'in-Nikâh” *İslam Üniversitesi Dergisi*, sayı:17, s.361-406, 2009. [http://www.jugaza.edu.ps/ara/research..\(erişim, 16.02.2018\)](http://www.jugaza.edu.ps/ara/research..(erişim, 16.02.2018)).

⁴⁶⁶ <http://www.nabulsi.com/web/article/1602>, erişim, (15.02.2017).

⁴⁶⁷ Ebû Zehra, a.g.e., s. 142; Döndüren, Hamdi, a.g.e., s. 175.

bakımına muhtaçtır. Böyle olması kocaya vakar ve onur kazandırır. Nitekim çok zengin, kendinden daha üst seviyede bir kadınla evlilik yapan bir erkek genelde huzurlu değildir. Her zaman kendisinde bu aşağılığın acısını hissedip üzülebilir. Ama kadında böyle olmaz. Bir kadın kendinden daha üst seviyede biriyle evlense bu durum onu fazla etkilemez.⁴⁶⁸

İslam'ın kefâet bulunmamasından dolayı sadece kadına ve velisine evlenmeyi bozma hakkını tanınmasının sebebi şu olsa gerek: “Erkek mutlak talak yetkisine sahiptir. Kendine denk olmayan bir kadınla evlenmiş ve buna pişman olmuşsa söyleyeceği iki kelime ile istemediği karısından boşanabilir. Kadın ise böyle bir yetkiyi çok istisnai olarak ve güç bir şekilde elde edebilir. Bu nedenle kendine denk olmayan bir erkekle evlenmiş olan bir kadına evlenmeyi feshetme yetkisinin verilmesi ihtiyaca uygun görülmüştür.”⁴⁶⁹

E) Kefâet Neden Gerekli

Eş seçerken keşke dememek için kişiler kendi dengini bulmalı. Tabii ki de öncelikle ahlaklı - dindar olanı tercih edilmeli. Hadisi şerifte buyrulduğu üzere bu durum evde huzur verir. Tarafların her ikisi de müslümandır ama biri dindardır. Örneğin biri dindarlığı sadece zihinde benimser fakat uygulamaya geçirmez. Müslümanlık baş örtmekle olmaz ama bende müslümanım der. Diğeri bütün emirleri harfiyyen yerine getirmeye çalışır. Şimdi siz bunları nasıl bir yere koyabilirsiniz? Dolayısıyla taraflar arasında dini - inanç ve yaşayış bakımından uygunluğun yanı sıra mümkün mertebe ictimâi, siyasi, kültürel, sosyal, iktisadi bakımından da denklik olmalı. Şayet kendisine münasip bir eş bulmazsa istikbalde kendisini kötü bir evlilik hayatı bekliyor demektir.⁴⁷⁰ Evlilik bir hayat yolculuğudur. Dolayısıyla bu hayat yolculuğunda ne kadar ortak değer varsa o nispette çatışmalar az yaşanır.⁴⁷¹

Denklik zarar görecektarafı ve ailesini korumak için tanınmış bir haktır.⁴⁷² İslam dini, evlilik müessesine büyük önem vermiştir. Çünkü sağlam toplum, sağlıklı ailelerden oluşur. Sağlıklı, huzurlu ailelerde ancak birbirini anlayan, birbirine denk olan kişilerden meydana gelir. İslâm hukukunda evlilikten maksat, karı kocanın her birisinin faydalarını temin ve ömür boyu devam edecek olan huzurun sağlanmasıdır.⁴⁷³ Aile huzuru, birlik içerisinde huzurla yaşama, yardımlaşma, acı ve tatlı günde aynı duyguyu yaşama hazzı, sağlıklı bir neslin devamı ve sosyal

---

⁴⁶⁸ İşler, Hulusi, *a.g.e.*, s. 78-79.

⁴⁶⁹ Ebû Zehra, *a.g.e.*, s. 144; Cin, *a.g.e.*, s. 159.

⁴⁷⁰ Atasoy, Gülay, *Eşimi Seviyorum*, s.20.

⁴⁷¹ Tarhan, Nevzat, *Son Sığınak Aile*, s. 43-44.

⁴⁷² Dirik, Mehmet, *a.g.e.*, s. 235.

⁴⁷³ Işık, Şemsettin, “*Kur’anı Kerime Göre Evlenme ve Boşanma*,” s.18.

barışın sağlanabilmesi evlilik hayatının istikrarı, ancak eşler arasında denk ve uyum olduğunda gerçekleşir.⁴⁷⁴

Zıtlıkların olduğu yerde nefisler yaklaşmadığı gibi, ruhlar da sükûnet bulmaz. Dolayısıyla dindarlık, iyi ahlak sahibi olma, ekonomik ve soysa-kültürel seviye yakınlığı,⁴⁷⁵ gibi kefâette aranan bir takım vasıflar oluşmadığı zaman, eşler arasında huzursuzluğun ve ayıplamaların olması da kaçınılmaz olur. Neticede de taraflar boşanmaya kadar gider.⁴⁷⁶

Nikâh bir ömürlülüktür. Evliliğin hayat boyu devam etmesi için akdedilir. Hayat boyu beraber olacak eşler arasında sevgi, sohbet, ülfet, muaşeret, uyum gibi duygusal ve sosyal yönden kaynaşmayı sağlayan unsurlar ve evlilik birliği içinde bir takım maslahatların gerçekleşmesi, neslin devamı ve akrabalığın tesisi, ancak taraflar arasında denklik olduğunda gerçekleşir.⁴⁷⁷ Zaten denkliğin aranma nedeni nikâhın kemali, ailenin devamı, eşler arasında ahenk, huzurun temini ve daha mes'ud olabilmeleri içindir.⁴⁷⁸ Yoksa seçilen eş ne kadar üstün olursa olsun eşler arasında uygunluk yoksa aslında sadece kadın değil her iki tarafta bundan zarar görür.⁴⁷⁹

Düşünün ki, zengin bir ailenin kızı, çok ferah bir aile hayatı yaşamış harcamaları sınırsız, giydiği elbiselerin fiyatı çok yüksek, takıları hakeza öyle, örneğin bir yüzük alıyor 230 bin tl. Yüksek kesimdeki zengin insanlarla toplantılar yapıyor. Bu kıza geliri düşük seviyede bir erkek talip olmuş. Kız erkeği istiyor, ailesi de bunu uygun görüp kızını vermiş. Bu kızın taleplerini erkek nasıl karşılayacak. Veya başka bir örnek verebiliriz: Mütedeyyin bir aile düşünün kızının eğitimine çok önem vermiş. Kuran'ı Kerimi ezberlemiş, hadis dersleri almış, fikhî hükümleri biliyor, ver'a ve takva sahibi biri. Bu kıza o beldenin en zengin erkeği talip olmuş ama cahil biri. Yukarıda söylediğimiz iki örnekte de şu sorular akla geliyor: Bu erkek, Kur'an'ın, fikhın, hadisin, ilmin kıymetini nerden bilecek? Bu evlilik ne kadar gidebilir? Erkek bu kıza ne kadar katlanabilir? Sonuçta aralarında denklik olmadığı için evlilik biter. Evliliğin bitmesine sebep olan bellidir ki aralarında denkliğin olmamasıdır.⁴⁸⁰

Adaylar kadar ailelerde birbirine denk olmalı. Denkliğin olmaması sadece tarafları değil, akrabaları da etkilemektedir. Çünkü nikâh akdi ile bir akrabalık oluşur. Önceden

---

⁴⁷⁴ <http://www.nabulsi.com/web/article/1602>, erişim, (15.02.2017).

⁴⁷⁵ Yaman, Ahmet, a.g.e., s.52.

⁴⁷⁶ <http://www.nabulsi.com/web/article/1602>, erişim, (15.02.2017)

⁴⁷⁷ Bilmen, *Kamus*, 2, 73; H. İbrahim Acar, a.g.e., s.195, Döndüren, Hamdi, a.g.e., s. 171.

⁴⁷⁸ İşler, Hulusi, a.g.e., s. 87., Koloğlu, Durmuş Ali, *Evlilik ve Cinsel Hayat*, s.115;

<http://www.jugaza.edu.ps/ara/research.>, (erişim, 19.08.2017)

⁴⁷⁹ Atasoy, Gülay, *Eşimi Seviyorum*, s.22.

⁴⁸⁰ <http://www.nabulsi.com/web/article/1602>, erişim, (15.02.2017; Dirik, Mehmet, a.g.e., s.232.

birbirlerine yabancı olan kişiler arasında yakınlık ve yardımlaşma meydana gelir. Biri diğerinin sevinci ile sevinir, kederi ile üzülür. Bu gibi haller ise, aralarında akrabalık oluşan şahısların birbirine denk ve uyumlu olması ile tahakkuk eder.⁴⁸¹

Böyle bir durumda akrabalar arasında sağlıklı iletişim nasıl gerçekleşecek. Kaynaşma, uyum nasıl olacak, gönüller ve ruhlar nasıl bir araya gelecek, sağlıklı dostluklar nasıl sağlanacak? Çünkü makam mevki sahibi, asil bir aileden gelen bir kadın ve ailesi, kendisinden çok yönden düşük olan bir aileyle ne kadar kaynaşabilir veya anlaşabilir. Üstelik kendilerinden her yönüyle düşük olan aileyi kabullenemez, dünürlülük bağları kopar, evlilikteki maslahat bozulur, belki de nikâhı bozma yönüne giderler.⁴⁸² Bazen bakıyoruz eşler arasında kavgaların, anlaşmazlıkların altında yatan ana neden birbiriyle kavgalı olan aileler. İntikam almak için kızlarını ya da oğullarını kullanabiliyorlar. Bu durumda eşler arasında huzursuzluğa hatta boşanmalara kadar gidebiliyor.⁴⁸³

Yukarıda arz etmeye çalıştığımız sebeplerden dolayı evlilik akdinde denkliğin gerekli olduğunu şart olarak ileri süren hukukçular, “Evlenme gibi önemli bir sosyal olayın iyi bir şekilde devamını ve nikâhtan istenilen çeşitli hayati menfaatlerin oluşmasını temin için birbirleri ile yakınlaşacak ve yardımlaşacak kimselerin aralarında uyum ve benzerliğin varlığını gerekli görmüşlerdir”⁴⁸⁴

Önemli olan fevkalade üstün bir eşle evlenmek değildir. Kişinin kendine denk olan birisiyle evlenerek mutlu olmasıdır. Zira taraflar arasında denkliğin olması istikrarlı mutlu ve huzurlu bir yuva kurulmasına katkı sağlayacaktır.⁴⁸⁵

Dolayısıyla aile huzurunun temininde çok büyük hikmetler taşıyan kefaet, İslâm’da sadece kadından yana ve onun ailesinin onurunu korumayı hedefleyen bir müessesedir. İslam hukukçuların çoğu gerek denklikle ilgili hadisler gerekse yaşadıkları dönemin örf ve adetleri çerçevesinde erkeğin kadına denk olmasını gerekli görmüşlerdir.

---

⁴⁸¹ Bilmen, “*Kamus*,” 2,73; Atasoy, Gülay, *Eşimi Seviyorum*, s.20.

⁴⁸² İbnü'l Hümmam, *Fethul Kadir*, 5,23; H.İbrahim Acar, *a.g.e.*, s. 194; <http://www.jugaza.edu.ps./ara>.

⁴⁸³ Atasoy, Gülay, *Eşimi Seviyorum*, s.20.

⁴⁸⁴ Bilmen, *Kamus*, 2,73; Karaman, Hayrettin, *a.g.e.*, 1,310.

⁴⁸⁵ Beşer, Faruk, “*Fıkıh Penceresinden Sosyal Hayatımız*,” 1,59; Dirik, Mehmet, *a.g.e.*, s.232; Atasoy, Gülay, *Eşimi Seviyorum*, s.20.

SONUÇ

Bir fıkıh terimi olarak kefâet evlenecek olan eşler arasında belli hususlarda denkliğin bulunmasını, daha çok da evlenecek eşlerden erkeğin kadına denkliğini ifade eder. Kur'an da evlilik birliğinin sağlam temeller üzerine kuruluşunu ve sağlıklı işleyişini hedef alan bir dizi tedbir ve öğütler yer alsa da kefâet konusu doğrudan geçmez. Hadislerde ise konu, hukuki bir şart ve gereklilik olmaktan çok eşler arası uyumu ve ailenin devamlılığını sağlayıcı bir tavsiye ya da sosyal realitenin ifadesi olarak zikredilir.

İslâm aile hukukunun temel gayesi evlilik birliğinin hayat boyu devam etmesi ve eşlerin mutlu ve huzurlu olmasıdır. Evlilikte mutluluk ve kalıcılığın sağlanması için dinimiz, evlilikten önce bir takım tedbirler öngörmüştür. Bunlardan biri de eşler arasında, bilhassa erkeğin kadına; dini, iktisadi, sosyal ve kültürel seviye bakımından yakınlığın yani denkliğin olmasıdır.

Evlilikte kefâet meselesi islam hukukçular arasında tartışılmış olup bazıları böyle bir şartın söz konusu olamayacağını söylerken bazıları da evlilikte erkeğin kadına denk olması şarttır demişlerdir. Kefâet nikâhın şartıdır diyenlerde kendi içinde sıhhat şartı mıdır.? Yoksa lüzum şartı mıdır? İhtilâf etmişlerdir. Ancak ekseriyete göre denklik evliliğin lüzum şartı olarak kabul edilmiştir. Denklik olmadığında da nikâh akdinin feshedilebileceğini savunmuşlardır.

Kefâet kabul etmeyenler Kurân-ı Kerimde geçmediğini aynı dinin mensubu olan müslümanların eşit ve bütün insanları Âdemin çocukları olduğunu iddia ederek kefaet, ne lüzum ne de sıhhat şartıdır. Bunlara göre erkek, kadına ister denk olsun ister olmasın evlilik sahihtir ve bağlayıcıdır. Taraflar arasında önemli olan yalnız *din ve güzel ahlâktır*. Takva dışında bir üstünlükte yoktur.

Kefâet savunularda Kur'an-ı Kerim'de geçmiyor diye tümden de terk edilemez. Eşler arasında huzur ve sükûnun olması, evlilik birliği içinde bir takım maslahatların gerçekleşmesi ancak taraflar arasında denkliğin olması, özellikle de erkeğin kadına denk olması veya daha üstün olmasıyla gerçekleşebilir.

Kefâeti kabul eden âlimler de kendi içinde hangi noktalarda aranması gerektiği hususunda farklı düşünmüşlerdir. Mezhep imamları genelde dindarlık, müslüman olmada öncelik, nesep, hürriyet, sanat, zenginlik gibi konular üzerinde durmakla beraber dindarlık üzerinde hepsi ittifak halindedir. Dört mezhep içerisinde kefâet konusunda en hassas davranan ve kefâet ölçüsünü en geniş tutan Hanefi mezhebi olmuştur. Bu durum Hanefi mezhebinin, kadına velisinin izni olmaksızın evlenebilme yetkisi vermesinden kaynaklanmaktadır. Bu

konuda Hanefilere en yakın Şafii mezhebidir. Maliki mezhebi ise bir insan da muteber olan dindir diyerek denklik kriterlerini en dar tutan mezhep olmuştur.

Fakihler kendi dönemlerinin şartları çerçevesinde eşlerin hangi yönlerden denk olmaları hususunda hassasiyetle durmuşlar. Ancak bugün hızla gelişen dünya şartları, insanların yaşam biçimi, (kentleşme, şehirleşme, sanayileşme, eğitim, ilmi tahsil, kitle iletişim araçları) vb. şeyler düşünüldüğünde yukarda sayılan şartlardan bazılarının çıkarılabileceği, değişebileceğinin veya bunlara ilave toplum ve örf'e göre yeni kriterlerin getirilebileceğinin de mümkün olduğunu kanaatindeyiz. Ama araştırmamızda şunu da gördük ki dindarlık ve iyi ahlak sahibi olma, bugün bile hala taraflar arasında en fazla tercih edilen sebepler arasında yer almaktadır. Kanaatimizce de denklikte göz önünde bulundurulması gereken en önemli vasıf "dindarlık ve güzel ahlak."tır.

Ali Akdoğan,⁴⁸⁶ Ünver Günay,⁴⁸⁷ Ramazan Karaman'ın⁴⁸⁸ Çelik Celalettin,⁴⁸⁹ araştırmaları da bugün de gösteriyor ki geçmişte olduğu gibi bugünde, eş seçiminde dikkate alınan ölçüler içerisinde en çok sözü edilen güzel ahlâk, dindarlıktır ve iyi bir iş sahibi olmak.

Denklik, akdin başlangıcında, evlenme esnasında aranır. Denkliğin akitten sonra yok olması, nikâha zarar vermez. Evlilik devam ettiği sürece denklikte devam edecek şartı yoktur. Denkliğin nikâh akdi sırasında bulunması yeterlidir. İslâm hukukçuların genel kanaatleri bu doğrultudadır. Hatta Osmanlı aile hukukunda da bu durum şu şekilde kanunlaştırılmıştır. "*Kefâet ibtidâi akitte aranır. Ba'del akit zail olsa nikâha zail olsa nikaha zarar vermez*" hükmü vardır. Ancak bazı Hanbeli âlimleri bu konuda farklı düşünürler. Nikâh akdinden sonra kefaetin ortadan kalkması halinde velinin değil, kadının fesih hakkı olabileceğini söylerler.

Bize göre de Osmanlı aile hukukunda alınmış olan kanun, gayet yerinde olan bir düşüncedir. Çünkü insanın her zaman aynı sosyal konumda ve ekonomik durumda olması beklenemez.

Denklik, evlenme akdinin oluşmasında ve tamamlanmasında etken bir güç olunca bu hakkın kime ait olacağı meselesi de, tartışılmış. İslam hukukçularının çoğunluğuna göre bu hak, kadına ve onun velisine tanınmıştır. Hukukçular buradan yola çıkarak kadın dengi olmayan biriyle evlenirse velinin; veli, kadını dengi olmayan biriyle evlendirirse de kadının akdi feshetme hakkı vardır sonucuna varmışlardır.

---

⁴⁸⁶ Akdoğan, Ali, *Geleneksel Toplumdan Modern Topluma Geçişte Dini Hayat*, s. 130.

⁴⁸⁷ Günay, Ünver, *Erzurum Kenti ve Çevre Köylerinde Dini Hayat*, s.198

⁴⁸⁸ Karaman, Ramazan, *Sanayileşmenin Dine Etkisi*, s. 132.

⁴⁸⁹ Çelik, Celalettin *Şehirleşme ve Din*, Çizgi Kitapevi, s. 266.

Veliler arasında denkliği gözetme sıralaması Hanbelîlere göre kadın ve tüm veliler için bir haktır. Uzak veli yakın veli farkı yoktur. Ancak Hanefilere göre baba tarafından akraba olan en yakın velilere aittir. Şafilere de ise en yakın veli, kadını kendi rızasıyla evlendirmişse uzak velilerin artık itiraz etme hakları olmayacağı görüşü vardır.

Velilerin akdi feshettirme zamanı Hanefî ve Şafî mezhebine göre kadın hamile olana kadardır. Artık ondan sonra böyle bir hakları kalmaz. görüşü mevcutken; Malikiler de ise erkek, kadınla zifafa girmediği müddetçe velilerin fesih haklarının devam ettiği görüşü vardır. Zifaf gerçekleşmiş ise artık fesih söz konusu değildir.

Osmanlı Aile Kararnamesinin 50. Maddesi de Hanefî ve Şafî mezhebinin görüşünü benimsemiştir. "Adem-i kefaet sebebiyle hâkim ancak hamlin zuhurundan akdem fesh edebilir. Velinin delâleten veya sarâhaten rızası hakk-ı feshi iskat eder.

Fıkıhçıların çoğunluğına göre, denklik kadınlar için erkek tarafında aranır. Kadının erkeğe denk olması şartı aranmaz. Erkek, kendinden daha aşağı olan bir kadınla evlendiğinde ayıplanır, kınanmaz. Ama kadın kendinden düşük bir erkek ile evlendiği zaman hem kendisi hem ailesi ayıplanır. Bu durum aslında veli kontrolü dışında evlenen kadını korumak için öngörölmüştür. Çünkü erkek mutlak talak yetkisine sahiptir. Kendine denk olmayan bir kadınla evlenmiş ve buna pişman olmuşsa söyleyeceği iki kelime ile istemediği karısından boşanabilir. Kadın ise böyle bir yetkiyi çok istisnai olarak ve güç bir şekilde elde edebilir. Bu nedenle kendine denk olmayan bir erkekle evlenmiş olan bir kadına evlenmeyi feshetme yetkisinin verilmesi ihtiyaca uygun görölmüştür. İslam'ın, kefaet bulunmamasından dolayı kadına ve velisine evlenmeyi bozma yani fesih hakkı tanınmasının sebebi de bu olsa gerektir.

Hayat boyu beraber olacak eşler arasında sevgi, ülfet, sohbet, muşeret, uyum gibi duygusal ve sosyal yönden kaynaşmayı sağlayan unsurlar ve evlilik birliği içinde bir takım maslahatların gerçekleşmesi, akrabalığın tesisi ancak taraflar arasında denklik olduğunda gerçekleşebilir.

Son olarak kefaet sağlam ve uzun ömürlü evliliği temin, aile kurumunu korumak, eşler arasında ahenk huzurun temini ve daha mes'ud olabilmeleri içindir. Dolayısıyla önemli olan kişinin fevkalade üstün bir eşle evlenmesi değil, kendine denk olan birisiyle evlenerek mutlu olmasıdır.

BİBLİYOGRAFYA

Abdurrezzâk, Ebû Bekir Abdurrezzâk b. Hemmâm el-Yemânî es-San'ânî (211/826), *el-Musannef*, thk. Habîburrahmân el-Azamî, Beyrut 1392/1972, I-XI.

Abdülhamid, Muhammed Muhyiddin, *el-Ahvalü's-Şahsiyye fi's-Şerîati'l-İslâmiyye*, Beyrut 1404/1948.

Acar, İbrahim, *İslam Hukukunda Evliliğin Sona Ermesi*, Ecev Yay., Erzurum 2000.

Ahmed b. Hanbel (241/855), *el-Müsned*, Beyrut 1978, I-VI.

Akdoğan, Ali, *Geleneksel Toplumdan Modern Topluma Geçişte Dini Hayat*, Rağbet Yay., İstanbul 2002.

Aktan, Hamza, "Kefâet", *DİA*, XXV, Ankara 2002.

Asımgil, Sevim, *Evlilik ve Mahremiyetler*, İpek Yay., İstanbul 2000.

Atasoy, Gülay, *Eşimi Seviyorum*, Nesil Yay., İstanbul 2011.

Aydın, Mehmet Akif, *İslam ve Osmanlı Hukuku Araştırmaları*, İz Yay., İstanbul 1996.

Aytaç, Serpil, Bayram, Nuran, "Üniversite Gençliğinin İş ve Eş Seçimindeki Etkin Kriterlerinin Analitik Hiyerarşi Süreci İle Analizi" c. 3, s. 1. 2001.

Beşer, Faruk, *Fıkıh Penceresinden Sosyal Hayatımız*, Nun Yay., İstanbul 1993.

Beyhakî, Ebu Bekir Ahmed b. Huseyn b. Ali (458/1065), *es-Sünenü'l-kübrâ*, thk. Muhammed Abdülkâdir Atâ, Beyrut 1424/2003, I-XI

Bilmen, Ömer Nasuhi (1971), *Hukuk-ı İslamiyye ve İstılahat-ı Fıkhiyye Kamusu*, Bilmen Yay., İstanbul 1985, I-VIII.

Buhari, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail (256/870), *Sahîhu'l Buhârî*. (Mesûatü's-Sünne el-Kütübü's-Sitte ve Şurûhuhâ, I-III, Dâr-u Sahnûn, Tunus 1413; Çağrı Yayınları, İstanbul 1992)

Cessâs, Ebû Bekr Ahmed b. Ali er-Râzî (370/981), *Ahkâmü'l-Kur'an*, thk. Muhammed Sadık Kamhâvî, Beyrut 1992/1412, I-V.

Cezîrî, Abdurrahmân b. Muhammed İvaz, (1882-1941), *Kitâbu'l-fikh ale'l-mezahibi'l-erbaa*, Kahire 1939, I-IV.

Cin, Halil, *İslam ve Osmanlı Hukukunda Evlenme*, Konya Selçuk Üniversitesi Yay., Konya 1988.

Çakır, Latife, *İslam Hukuku Kaynaklarında Evlilikte Denklik Meselesi ve Günümüz Türk Toplumlarına Yansımaları*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana 2006.

- Çeker, Orhan**, *İslam Hukukunda Akitler*, İttifak Holding A.Ş.,Yay., Konya 1999.
- Çelik, Celalettin**, *Şehirleşme ve Din*, Çizgi Kitapevi, Konya 2002.
- Şeyhzâde** (Dâmâd Efendi), Abdurrahman b. Muhammed b. Süleyman (1078/1667), *Mecmau'l-enhur fi şerhi Mülteka'l-ebhur*, Darü'l İhya, I-II.
- Desûkî**, Muhammed b. Ahmed b. Arafe (1230/1815), *Hâşiyetü'd-Desûkî ale's-Şerhi'lkebir*, yy. ty. (İsâ el-Bâbî el-Halebî), I-IV.
- Dirik, Mehmet**, "İslam Aile Hukukuna Göre Evlenmede Eşler Arasında Denklik", *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, Konya 2015.
- Döndüren, Hamdi**, *Delilleriyle Aile ve İlmihali*, Erkam Yay., İstanbul 1991.
- Ebu Davud**, Muhammed b. Süleyman b. İshak b. el-Ezdî es-Sicistânî(275/888),*Sünen*, Beyrut, I-VI. ts.
- Ebü Zehrâ**, Muhammed, *el-Ahvalu's-Şahsiyye*, Daru'l Fikri'l Arabi, Kahire 2005.
- Erdoğan, Mehmet**, *Fıkıh ve Terimler Sözlüğü*, Ensar Neşriyat, İstanbul 2005.
- Ferac, Ahmed**, *ez Zevâc ve Ahkâmühü fi Mezhebi ehli's Sünneti*, Daru'l vefâ Yay., (1989/1409).
- Ferruh, Ömer**, *İslam Aile Hukuku*, Sebil Yay., İstanbul 1994.
- Fetâvâ'l-Hindiyye**, I-XVI., İstanbul ts.
- Günay, Ünver**, *Erzurum Kenti ve Çevre Köylerinde Dini Hayat*, Erzurum Kitaplığı, İstanbul 1999.
- Hatipoğlu, Mehmet Said**, *Kültürel Mirasımızı Tenkid Zarureti*, Özkan Matbacılık, Ankara 2009.
- Heyet, İlmihal I-II**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2010.
- Hortaçsu, Nuran**, "Evlilik ve Boşanma Nedenlerine Verilen Önemi Etkileyen Faktörler Olarak Değerlendirme Yaklaşımı", *Aile ve Toplum Dergisi*, s.1, c.1, 1991.
- Işık, Şemsettin**, *Kurani Kerime Göre Evlenme ve Boşanma*, Ankara 2004.
- İbn Âbidîn**, Muhammed Emîn b. Ömer (1252/1836), *Reddü'l-muhtâr ala'd-Dürri'l-muhtâr*, I-VI, Beyrut 1412/1992.
- İbn Ebî Hâtim**, Abdurrahmân bin Muhammed bin İdrîs bin Münzir bin Dâvûd bin Mihran et-Temîmî el-Hanzalî er-Râzî(327/ 938), *Kitâbü'l-Cerh ve't-Ta'dîl*, Beyrut 1952/1271, I-IX.
- İbn Hacer el-Askalânî**, Şihâbüddin Ahmed b. Muhammed (852/1448), *Fethu'l-Bârî bi şerhi Sahîhi'l-Buhârî*, thk. Abdulaziz b. Abdullah b. Bâz ve diğerleri, Beyrut ty. (Dâru'l ma'rife), I-XIII
- İbn Hazm**, Ebû Muhammed Ali bin Ahmed bin Saîd, (456/1064), *el Faslu fi'l Milel*, Kâhire, I-V.
- İbn Kudâme**, Ebû Muhammed Abdullâh b. Ahmed (620/1223), *el-Muğni*, Kahire 1388 /1968, I-X.
- İbn Mâce** Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvinî, (v. 273/887) es- Sünen, İstanbul, Çağrı Yayınları. I-X.
- İbn Manzûr**, Muhammed b. Mükerrrem (711/1311), *Lisanü'l-Arab*, Beyrut ts. I-XXX.

İbn Rüşd el-Hafîd, Ebu'l-Velîd Muhammed b. Ahmed (595/1198), *Bidâyetü'l-müctehid ve nihâyetü'l-muktesid*, Kahire, I-IV.

İbn Teymiyye, Takıyyüddin Ahmed b. Abdülhalim el-Harrânî (728/1327), *el-Fetâvâ'l-kübrâ*, thk. Muhammed Abdulkadir Atâ ve Mustafa Abdulkadir Atâ, Beyrut 1987/1408, I-VI.

İbnü'l-Hümâm, Kemalüddîn Muhammed b. Abdulvâhid (861/1456), *Fethu'l-Kadîr*, Kahire 1389/1970, I-X. [VIII-X. Ciltler, Kadızâde, Ahmed Şemsüddin Edirnevî Rûmî (988/1580)'nin *Netâicü'l-Efkâr fi Keşfi'r-Rümûz ve'l-Esrâr Tekmiletü Fethi'l-Kadîr* isimli tekmilesidir.]

İbnü'l-Kayyim el-Cevziyye, Ebû Abdullah Şemseddin Muhammed b. Ebu Bekir ez-Zer'î (751/1350), *Zâdü'l-me'âd fi hedyi hayri'l-'ibâd*, thk. Şuayb Arnaut, Abdülkadir Arnaut, Beyrut 1994/1415, I-VI.

İbrahimoglu, Davut, *Evlilikte Doğru Seçim Ailede Mutluluk*, Hayat Yay., İstanbul 2004.

İmamoğlu, E. Olcay, "Aile İçinde Kadın Erkek Rollerî", *Türk Aile Ansiklopedisi*, B.A.A.K. Başkanlığı Yayınları, Ankara 1991.

İşler, Hulisi Mehmet, *İslam'da Evlilik ve Saâdetleri*, İşler Kitabevi Yay., Konya 1983.

Kanunlar, _____ 1917 tarihli Osmanlı Hukuk-ı Aile Kararnâmesi, neşir: Orhan Çeker, İstanbul 1985.

Karaman, Hayreddin, *Mukayeseli İslam Hukuku*, I-III, İstanbul 2009. _____, *Kadın ve Aile*, Ensar neşriyat, İstanbul 2006.

Karaman, Ramazan, *Sanayileşmenin Dine Etkisi*, Akın Ofset, Konya 2000.

Kâsânî, Ebu Bekir Alâüddin b.Mes'ûd, *Bedâi'u's-Sanâ'i fi Tertibi's-Şerâ'i*, (587/1191), Dâru'l Kütübü'l- İlmîyye, I- VII, II. Baskı, 1406/1986.

Kaya, Mehmet, "Cinsiyetleri Farklı Üniversite Öğrencilerinin Eş Seçimi Tercihlerine Göre Denetim Odakları" Yüksek Lisans Tezi, H.Ü., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2002.

Kırkpınar, Leyla, *Türkiye'de Toplumsal Değişme ve Kadın*. Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 2001.

Koloğlu, D. Ali, *Evlilik ve Cinsel Hayat*, Serhat Kitapevi, Konya 2011.

Köse, Saffet, "Kefâet", *DİA*, I-VIII, İstanbul 2000. _____, *Genetiğiyle Oynanmış Kavramlar ve Aile Medeniyetinin Sonu*, Konya 2014.

Kudâî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Selâme b. Ca'fer (454/1062), *Müsnedü's Şihab*, thk. Hamdi Abdülmecid Silefî, Müessesetü'r Risale, II/96.

Kudûrî, Ebu'l-Hüseyin Ahmed b. Muhammed b. Ahmed b. Câfer, (428/1037), *el-Muhtasar*, İstanbul 1960.

Kürdî, Hasan Muhammed Abdülhamid, *el-Kefâetü fi'z-zevac*, Yüksek Lisans Tezi, Gazze İslam Üniversitesi, Filistin.

Mâlik b. Enes (179/795), *el-Muvatta*, thk. Muhammed Mustafa el-A'zamî, Ebu Dabi 1425/2004, I-VIII.

Mâverdü, Ebu'l-Hasen Ali b. Muhammed b. Habîb (450/1058), *el-Hâvî'l-kebîr*, thk. Ali Muhammed Muavvîd ve Âdil Ahmed Abdülmevcûd, Beyrut 1419/1999, I-IXX.

Mehmed, Zihni Efendi, *Ni'met-i İslam*, Salah Bilici Kitabevi, İstanbul 1990.

Mergînânî, Burhânuddîn Ebu'l-Hasen Ali b. Ebû Bekir (593/1197), *el-Hidâye şerhu Bidâyeti'l-mübtedî*, el-Mektebetü'l-İslamiyye, I-IV, byy ve ts.

Mete, Ömer Lütfî, "Televizyon ve Aile" *Türk Aile Ansiklopedisi*, B.A.A.K. Başkanlığı Yayınları, Ankara 1991.

Mevsîfî, Abdullah b. Mahmud b. Mevdûd (683/1284), *el-İhtiyâr li ta'lîli'l-Muhtâr*, İstanbul 1996, I-V

Muhammed bin Mahmûd bin Ahmed el-Bâbertî el-Mısrî, (786/1384), *el-Înâye fî şerh-il-Hidâye*, Darül fikir, I-X.

Müslim, Ebu'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc el-Kuşeyrî en-Nisâburî (261/874), *es-Sahîh*, Beyrut 1955.

Nevevî, Muhyiddîn Ebu Zekeriyya Yahya b. Şeref (676/1277), *el-Mecmû' şerhu'lMühezzeb*, Beyrut ty. (Dâru'l-fikr), I-XXX.

Pekdemir, Şevket, "Evlilikte Denklik Konuları Üzerine Bir Değerlendirme", *Din Bilimleri Araştırma Dergisi*, c.15, sayı,1. 2015.

Ruhaybânî, Mustafa Suyûtî (1243/1827), *Metâlibu üli'n-nühâ fî şerhi "Ğâyetü'l muntehâ"*, Beyrut, 1415/1994, I-VI.

Sahnûn, Ebü Said Abdüsselam b. Said et-Tenûhî (240/854), *el-Müdevvenetu'l-kübrâ*, Mısır 1923, I-IV.

Said b. Mansur, *Sünen*, (227/842) Daru'l Selefiye, el Hind, (1982/1403), I-II.

Serahsî, Ebu Bekir Muhammed b. Ebû Sehl (483/1090), *el-Mebsût*, Beyrut 1414/1993, I-XXX.

Sibâî, Mustafa, "Şerhu Kanunî'l Ehvâlüş Şahsiyye", 7. Baskı, Dımeşk 1960.

Şa'bân, Zekiyüddin, *el-Ahkâmu's-Şer'iyye li'l-Ahvâli's-Şahsiyye*, Mısır 1964.

Şâfiî, Ebu Abdullah Muhammed b. İdris (204/819), *el-Ümm*, thk. ve tahrir Rif'at Fevzi Abdulmuttalib, Mansûra 1422/2001, I-XI. (er-Risâle ile birlikte)

Şahinkaya, Rezan, *Psiko Sosyal Yönleriyle Aile*, Kardeş Basımevi, Ankara 1975.

Şemsüddîn, İbn. Müflih, Ebû Abdillâh Muhammed b. Muhammed el-Makdisî er-Râmînî (763/1362), *Kitâbü'l-Fürû*, Tahkık, Abdullah b. Abdul Muhsin et Türkî, Müessesetü- er- Risale, I-XI, 1424/203.

Şevkânî, Muhammed b. Ali b. Muhammed (1250/1834), *Neylu'l-evtâr min esrâri Munteka'l-ahbâr*, nşr. Muhammed Subhî b. Hasen Hallâk, Beyrut 1427/2006, I-XVI.

Şirbînî, Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed el-Hatîb (977/1570), *Muğni'l-muhtâc ilâ ma'rifeti meânî elfâzi'l-Minhâc*, nşr. Muhammed Halil Aytânî, Beyrut 1415/1994, I-V.

Taberî, Ebu Ca'fer Muhammed b. Cerîr (310/923), *Tefsîru't-Taberî: Câmi'u'l-Beyân fî te'vîli'l-Kur'ân*, thk. Abdullah b. Abdulmuhsin et-Türkî, Beyrut 1415/1995, I-XXIV

Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevre (279/892), *es-Sünen*, Mektebetü'l-Me'arif, Rıyad ts. I-VI.

Tokpınar, Cemil, *Gençlik ve Aşk*, Nesil Yay., İstanbul 2012.

Tolan, Barlas, "Aile, Cinsiyet ve Cinsel Roller", *Türk Aile Ansiklopedisi*, B.A.A.K. Başkanlığı Yayınları, Ankara 1991.

Topaloğlu, Bekir, *İslamda Kadın*, Nesil Yay. İstanbul 2013.

Topçu, Sedat, "Evlilik ve Aile Üzerine Sosyo Psikolojik Bir İnceleme", *Türk Yurdu Dergisi*, c.X, s. 40. Aralık 1990.

Tüdengil, Cavit Orhan, "Aile ve Evlilik Araştırmaları Sonuçları", *Aile Yazıları*, IV,347-348.

Yalçın Aktosun, Yasemin, *Evlimesin Eşlimisin*, Timaş Yay., İstanbul 2010.

Yaman, Ahmet, *İslam Aile Hukuku*, İfav Yay., Konya 2012.

Yapıcı, Asım, *Din Kimlik ve Ön Yargı*, Karahan Yay., Adana 2004.

Yazır, Elmalılı M. Hamdi, (1361/1942), *Hak Dini Kur'an Dili*, I-X, İstanbul 1992.

Zeydân, Muhammed, "el-Kefâetü fî Akd'in-Nikâh" *İslam Üniversitesi Dergisi*, c.17, s.361-406, 2009.

Zeylaî, Fahrüddin Osman b. Ali (743/1343), *Tebyînü'l-hakâik şerhu Kenzi'd-dekâik*, Kahire, I-VI

Zuhayfî, Vehbe, (1436/2015), *el-Fıkhul İslâmî ve Edilletühü*, Darül Fikir, 1985, Dımeşk, I-VII.

İnternet adresleri:

<http://Gripsikiyatri.com/evlilikte-denklik.2018>

[http:// www.nabulsi.com/web/ article/1602](http://www.nabulsi.com/web/article/1602)

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öz Geçmiş

Mehmet GÜNEŞ, 1975 yılında Konya'nın Karapınar ilçesinde doğdu. 1985 yılında tamamladığı ilkokul öğreniminin ardından Karapınar Erkek Kuran Kursunda hafızlığını ikmal etti. 1995 yılında Karapınar İmam Hatip Lisesinde lise tahsilini tamamladı. 2001 yılında Ankara Üniversitesi Dil Öğretim Merkezi (Tömer)'den İngilizce dilinde Intermediate II/B sertifikası aldı. Aynı yıl Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. 2001- 2003 yılları arasında Konya merkezde farklı okullarda İngilizce okutmanı olarak görev yaptı. 2003 yılında Urfa ili Birecik ilçesine imam hatip olarak atandı. 2004 yılında stajyer vaiz olarak Konya il müftülüğüne atandı. 2005 - 2008 yılları arasında Diyanet İşleri Başkanlığı Selçuk Eğitim Merkezi'nde 3 yıllık ihtisas eğitimi aldı. 2008 - 2011 yıllarında Osmaniye'de vaiz olarak görev yaptı. Halen uzman vaiz olarak Konya'da görev yapmaktadır.

İyi derecede Arapça, orta derecede İngilizce bilen Mehmet GÜNEŞ, evli ve üç çocuk babasıdır.